

T.C.

**BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KİTLE VE İLKE DERGİLERİ IŞIĞINDA TSİP'NİN KIBRIS
MESELESİNE YAKLAŞIMI**

**Şeyma MAN
195030009**

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. İsmail ŞAHİN

Bandırma 2022

T.C.
BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KİTLE VE İLKE DERGİLERİ IŞIĞINDA TSİP'NİN KIBRIS
MESELESİNE YAKLAŞIMI**

Şeyma MAN
195030009

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. İsmail ŞAHİN

Bandırma 2022

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (...../...../2022)

Tezi Hazırlayan
Öğrencinin Adı ve Soyadı
Şeyma Man
İmzası

.....

ÖZET

KİTLE VE İLKE DERGİLERİ IŞIĞINDA TSİP'NİN KIBRIS MESELESİNE YAKLAŞIMI

Şeyma Man

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (TSİP), 16 Haziran 1974'te kurulan sosyalist bir partidir. Parti, işçi sınıfının, devrimci sürecin başını çekmek ve sonuna kadar götürmek zorunda olduğunu vurgulamıştır. Bu bağlamda aynı görüş çerçevesinde çıkarılan Kitle ve İlke dergilerine sıklıkla demeçler vermiştir. Kitle, TSİP tarafından 1974 yılından itibaren yayınlanan haftalık siyasi gazete niteliği taşımaktadır. Dergi bir yandan işçi sınıfının ideolojik, politik ve örgütsel bağımsızlığını korumak ve örgütsel yapıyı geliştirip, güçlendirmek, geniş kitlelere yayılmak, demokratik güçlerin ortak mücadele birliğini yaratmak amacıyla kurulmuştur. İlke ise ilk sayısını Ocak 1974'te çıkarmış, aylık inceleme, yorum ve belge dergisidir. Bilimsel sosyalist siyasal hareket karşındaki, ideolojik sorunlara cevap getirme, bilimsel teorinin çeşitli konularındaki öğretilerini ve dünya işçi sınıfı partilerinin dünya devrimci süreci konusundaki görüşlerini Türkiye'de kadrolar arasında özümsetme ve yaygınlaştırma çabalarını yetkin bir teorik düzey ve bilimsel ciddiyetle devam ettirmeyi amaçlamış bir dergidir. TSİP'nin ülkede yaşanan birçok meseleyle bu dergiler aracılığıyla ilgilendiği ve düşüncelerini aktardığı görülmektedir. Özellikle kuruldukları dönem Türkiye'nin gündemini yoğun bir şekilde meşgul eden Kıbrıs meselesi ile ilgili gerek konferanslarda gerekse de dergi ve gazetelerde fikirlerini beyan etmişlerdir. Bu dönem içerisinde ülkenin iç siyasetinin hareketli geçtiği görülmektedir. Buna karşın Kıbrıs'ta yaşanan gerilimler ve sonrasında ada'ya yapılan askeri müdahale, Türkiye'de mevcut iç siyaset sürtüşmelerini bir süreliğine ara verilmesine neden olmuştur. Bu kapsamda değerlendirilen Kıbrıs meselesi hem TSİP ekseninde hem de Kitle ve İlke dergileri ekseninde değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kitle dergisi, İlke dergisi, TSİP, TİP, Kıbrıs meselesi.

ABSTRACT

TSIP'S APPROACH TO THE CYPRUS ISSUE IN CONSIDERATION OF KITLE AND ILKE JOURNALS

Şeyma Man

Turkey Socialist Workers' Party is a socialist party which was established on 16 June 1974. It mainly emphasized that the working class must own and lead the revolutionary struggle in a passionate way. In this regard, the Party has made its statements frequently through "Kitle" and "Ilke" journals that were also published to support the same standpoint. "Kitle" was actually the political journal that has been published weekly by the Party itself as of 1974. This journal has been founded originally to protect the ideological, political and organizational independence of the working class, to strengthen the organizational structure, to reach the larger masses and last but not least to create a common union of struggle within the democratic forces. On the other hand, Ilke magazine, published its first issue in January 1974, is a monthly review, commentary and document magazine. It was founded with the purpose of solving the ideological issues against the scientific socialist political movement and spreading the various disciplines of scientific theory and the views on global revolutionary struggle pointed out by the working class parties all over the world across the Turkish working class in a competent stance based on theoretical and scientific knowledge. The Party has leveraged from both journals to express its views about many issues in the country. Especially in the first years of the Party's foundation, the Cyprus issue was one of the significant topics in the Turkish agenda and it has expressed its views about this issue in the conferences they attended and also through the newspapers and journals. This period was very hectic in terms of the internal political issues till the military intervention to override the tension in Cyprus. In this context Cyprus issue is evaluated both from the perspective of the Party and the journals of "Kitle" and "Ilke".

Keywords: KITLE journal, ILKE journal, TSIP, TIP, Cyprus issue.

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Kitle ve İlke dergileri incelenerek TSİP'nin Kıbrıs meselesine olan yaklaşımı ele alınmıştır. Literatürde Kitle ve İlke dergileri ışığında TSİP'nin Kıbrıs meselesine olan yaklaşımı hakkında hiçbir çalışma olmadığı için tezim ile literatürdeki boşluğu doldurmaya katkı sağlamayı hedefledim. Kıbrıs meselesine yaklaşımın daha iyi anlaşılması için TSİP ve dergiler hakkında genel bilgiler ve genel dış politik konulara da yer verilmiştir.

Çalışmamın konusunun belirlenmesi ve hazırlık aşamalarında bana değerli bilgileriyle yol gösteren ve strese kapıldığımda bana güç veren tez danışmanım Sayın Doç. Dr. İsmail ŞAHİN'e minnetle teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca tez çalışmam boyunca benden hiçbir desteğini esirgemeyen ailem ve dostlarıma sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ.....	v
ŞEKİLLER	viii
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ (TSİP)

1. SOSYALİZM VE DIŞ POLİTİKA.....	4
1.1. Anti-Emperyalizm.....	6
1.2. Sınıf Mücadelesi.....	7
1.3. Bağımsızlık	9
2. SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ TÜRKİYE’DEKİ SOSYALİST HAREKETİN DIŞ POLİTİKA YAKLAŞIMI	9
2.1. Dış Politika Söylemi	9
2.2. ABD ve SSCB ile İlişkiler	15
2.3. Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (NATO) İle İlişkiler.....	16
3. TÜRKİYE SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ.....	17
3.1. Partinin Kuruluşu	17
3.2. Partinin Amacı	18
3.3. TKP, TİP ile TSİP’nin Dış Politika Söylemi Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıkları.....	19

İKİNCİ BÖLÜM

KİTLE VE İLKE DERGİLERİ HAKKINDA GENEL BİLGİ

1. KİTLE DERGİSİ	23
1.1. Kuruluşu.....	23
1.2. Amacı	23
2. İLKE DERGİSİ.....	24

2.1. Kuruluşu.....	24
2.2. Amacı	25
3. KİTLE VE İLKE DERGİLERİNİN DIŞ POLİTİKA YAKLAŞIMI	27
3.1. Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO)	27
3.2. Filistin Sorunu.....	32
3.3. Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET).....	34
3.4. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)	37
3.5. İran Devrimi	41
3.6. ABD	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KİTLE VE İLKE DERGİSİ İLE TSİP’NİN KIBRIS MESELESİNE BAKIŞI

1. TÜRKİYE’DE SOSYALİST DÜŞÜNCENİN KIBRIS MESELESİNE YAKLAŞIMI	55
2. KIBRIS’TAKİ SOSYALİST HAREKETLERİN KIBRIS MESELESİNE YAKLAŞIMI	59
2.1. Türk- Rum İlişkileri	60
2.2. Türkiye -Yunanistan İlişkileri	62
2.3. SSCB-ABD Bağlamında Kıbrıs.....	62
2.4. BM, NATO	63
3. TSİP VE KIBRIS MESELESİ	65
3.1. Kitle ve İlke Dergisinde Kıbrıs Meselesinin Takdimi	68
3.1.1. Toplumlararası Çatışmalar	68
3.1.2. Yunanistan İle İlişkiler	71
3.1.3. ABD, SSCB, NATO	76
3.1.4. 15 Temmuz 1974 Darbesi	79
3.1.5. 20 Temmuz 1974 Harekâtı ve Türk Askeri Varlığı	82
3.1.6. Çözüm Önerileri.....	84
SONUÇ.....	88
KAYNAKÇA	91
ÖZ GEÇMİŞ.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

ŞEKİLLER

Şekil 1. Ahmet Kaçmaz'ın "TKP İle Aramızdaki Görüş Farklarını Gidermek İçin" Başlıklı Yazısı.....	22
Şekil 2. Hasta Adamın Hasta Bekçisi: NATO	29
Şekil 3. NATO'da Sessiz Bir Yıldönümü	30
Şekil 4. TSİP Genel Başkanı, Ecevit'in NATO İle İlgili Demecini Kınadı.....	31
Şekil 5. Filistin Devleti'nin Filistin Kurtuluş Örgütü Kuracak.....	33
Şekil 6. Hükümetin AET Politikası.....	35
Şekil 7. ABD Emperyalizminden AET Emperyalizmine	36
Şekil 8. Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Ülkemiz, Halkımız	37
Şekil 9. SSCB'nin Kuruluşunun Altmışıncı Yılı	38
Şekil 10. Sovyetler Birliğinin Barışçı Girişimleri ve Batıdaki Yankıları	40
Şekil 11. İran'da Güçlenen Halk Muhalefeti ve Şah'ın Yeni Oyunları	42
Şekil 12. İran'da Devrimci Halk Hareketleri ve TUDEH.....	43
Şekil 13. İran Halkının Zaferi: Şah Kaçtı	44
Şekil 14. Uluslararası Dayanışma İran Halkının Mücadelesini Kolaylaştırıyor	45
Şekil 15. İranlı Siyasi Mahkumların Hapishaneden Çıkışı	47
Şekil 16. ABD Emperyalizminin Saldırıları, Halkımızın Uyanışını Hızlandırıyor	49
Şekil 17. Amerika'nın Türkiye'ye askeri yardımları	50
Şekil 18. ABD'nin Askeri Yardımı Kesildi Mi, Kesilmedi Mi?	51
Şekil 19. İşçi Sınıfının Görüşü: Bağımsız Ve Demokratik Kıbrıs	57
Şekil 20. Sosyalistler Kıbrıs Sorununu Nasıl Değerlendirdiler?.....	58
Şekil 21. İngiliz Üsleri Ve Amerikan Tesisleri Adadan Sökülüp Atılmalıdır.....	63
Şekil 22. Kıbrıs NATO Üssü Olamaz!.....	64
Şekil 23. TSİP'nin Kıbrıs Konusundaki Basın Bildirisi	66
Şekil 24. TSİP Genel Başkanı'nın Ecevit'e Mektubu.....	67
Şekil 25. Rauf Denктаş Kıbrıs Türklerinin Temsilcisi Olamaz	69
Şekil 26. Kıbrıs'ta Yalnızca Sömürücü Sınıflar Güçlendiriliyor	70

Şekil 27. Kıbrıs'taki Faşist Darbe Yunan Cuntasının Çöküşünü Hızlandıracaktır.....	72
Şekil 28. Kıbrıs: Kaynayan Kazan.....	74
Şekil 29. Kıbrıs Bunalımı Yunanistan'da Faşizmin Sonu Oluyor	75
Şekil 30. Emperyalistler ve Ortakları Kıbrıs'ı NATO Üssü Yapmak İstiyor.....	77
Şekil 31. Kıbrıs Sorunu Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda Görüşülüyor.....	78
Şekil 32. Kıbrıs'ta Bugüne Nasıl Gelindi?.....	80
Şekil 33. Faşist Darbeden Bugüne Kıbrıs Olayı ve Doğru Yorum	81
Şekil 34. Kıbrıs Anayasası Faşizmi Belgeliyor	82
Şekil 35. Bütün Üslerden Arınmış, Tam Bağımsız ve Demokratik Kıbrıs.....	83
Şekil 36. Kıbrıs'ta Yeni Cumhurbaşkanı	84

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AKEL	: Emekçi Halkın İlerici Partisi
AP	: Adalet Partisi
BM	: Birleşmiş Milletler
CENTO	: Central Treaty Organization
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
CIA	: Central Intelligence Agency
CTP	: Cumhuriyetçi Türk Partisi
DPA	: Designated Person Ashore
EOKA	: Kıbrıslı Savaşçıların Millî Örgütü
İİSB	: İstanbul İşçi Sendikaları Birliği
İKF	: İktisadi Kalkınma Vakfı
KKTC	: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
MDD	: Milli Demokratik Devrim
MHP	: Milliyetçi Hareket Partisi
MSP	: Milli Selamet Partisi
NATO	: North Atlantic Treaty Organization
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
SAVAK	: İran Milli İstihbarat ve Devlet Güvenlik Örgütü
SDP	: Sosyalist Demokrasi Partisi
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDP	: Toplumcu Demokrasi Partisi
TİKP	: Türkiye Köylü İşçi Partisi
TİP	: Türkiye İşçi Partisi
TKP	: Türkiye Komünist Partisi
TKP	: Toplumcu Kurtuluş Partisi
TSİP	: Türkiye Sosyalist İşçi Partisi

TSK : Türk Silahlı Kuvvetleri
TUDEH : Kitleler Partisi
Vd. : ve diğerleri

GİRİŞ

Türkiye’de 1960’lı yılların ortalarından sonra sol hareketin, işçi sınıfı ve sendikal hareket içerisinde kendine bir kanal açtığı görülmektedir. Sol hareketlerin, ortaya çıktıklarından itibaren ilk defa 1960’lı yıllarda ciddi bir toplumsallık ve meşruiyet kazandıklarını söylemek mümkündür. Bu yıllar sol hareketin toplumsal ve siyasal etkinliği kadar ideolojik ve teorik tartışmaların da yaşandığı dönemlerdir.

Özellikle 12 Mart Muhtırasının ardından Türkiye’deki sol faaliyetler iki temel düzlemde incelenmektedir. Bunlardan ilki siyasi parti faaliyetleridir. Diğer silahlı/silahsız sol grupların eylemleridir. 1974 yılında Oya Baydar, Ahmet Kaçmaz, Çağatay Anadolu ve Aydoğan Gezer gibi isimlerin içerisinde yer aldığı Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (TSİP) kurulmuştur. Parti’nin amacının, emekçilerin şartlarının iyileştirilmesi, sosyal ilişkilerin demokratik bir zeminde toplanması, temel hak ve özgürlüklerin genişletilebilmesi için çalışmak olduğu görülmüştür. Partinin temel argümanı demokrasi ve bağımsızlık mücadelesiyle sosyalizmin birbirlerinden ayrı düşünülemeyeceği üzerine kurulmuştur. Program ve Tüzüğü’nde, işçi sınıfının, devrimci sürecin başını çekme ve sonuna kadar götürmek zorunda olduğu vurgulanmıştır.

1975’te Türkiye İşçi Partisi’nin (TİP) yeniden açılmasıyla; eski TİP üyeleri Behice Boran, Mehdi Zana ve Tarık Ziya Ekinci partide görev almışlardır. 1975 yılında yeniden kurulmasının ardından henüz yönetici kadro, TİP’in 1968’den sonra düşüşe geçmesinin muhasebesini yapmaya fırsat bulamadan reel siyasete girişmiştir. Solun diğer unsurlarına açılma ve yeni bağlar kurmaktan ziyade politik bir çizgide ilerledikleri görülmüştür. Belirli bir zamanda sadece bir tek partinin sınıf partisi olacağına dair inanç, solda bütünlük sağlama hedefini baştan geçersiz kılmıştır.

1975-1980 yılları arasında TİP’nin eski etkinliğini yeniden yakalayamamasının önemli sebeplerinden biri de partide önemli görevler üstlenen Kürt siyasetçilerin bazılarının geriye çekilmesidir. İkinci döneminde 1960’larda TİP’nin Doğu ve Güneydoğu’daki etkin örgütlenmesini kaybettiğini söylemek mümkündür. Buna karşın

Türkiye’de sosyalist hareketlerin çeşitli kamu kurumlarında örgütlenme girişimlerinin 1970’li yılların büyük bölümünde sürdürdüğü görülmüştür.

1960’larda Türkiye’nin dış politika konuları arasında önemli yer edinen Kıbrıs meselesi bu çalışmanın temel konusunu oluşturmaktadır. 1970’lerde dış politika ve özellikle ABD ile ilişkiler kapsamında Kıbrıs sorunu ve afyon meselesi dikkat çekmektedir. Kıbrıs meselesi 1974 yılında Türkiye’nin gündemine süratle girmiş ve ülkedeki iç siyasetin hareketlenmesine sebebiyet vermiştir. Buna karşın Kıbrıs’ta yaşanan gelişmeler ve akabinde ada’ya yapılan askeri müdahale, Türkiye’de yaşanan iç siyaseti ortada buluşturmuştur. Askeri harekât, bir taraftan siyasal partiler ile (özellikle CHP) orduyu barıştırmıştır diğer taraftan 12 Mart Muhtırasının neden olduğu tahribat sebebiyle Türk Silahlı Kuvvetleri’ne (TSK) yöneltilen eleştirilerin rafa kalkmasını sağlamıştır. Kıbrıs meselesi, sosyalistlerin arasında genellikle karşılıklı suçlamalar şeklinde tartışılmıştır. Bu nedenle, sosyalist hareketin milliyetçilik ve Sovyet sosyalizmi konusunda kurulan ilişkinin gösterilmesi açısından önemli bir konudur.

Bu çalışmada Kıbrıs meselesi TSİP’nin yaklaşımı doğrultusunda incelenmiştir. Bu yaklaşım Kitle ve İlke dergileri dikkate alınarak açıklanmaya çalışılmıştır. Kitle, TSİP tarafından 1974 yılından itibaren yayınlanan haftalık siyasi gazete niteliği taşımaktadır. İlke dersi ise ilk sayısı Ocak 1974’te çıkarılmıştır. İlke dergisi “*12 Mart sonrası faşizminden sonra yayınlanan ilk sosyalist dergi niteliğini*” taşımaktadır. TSİP, yaptığı basın bültenleri, bildiriler ve dergiler aracılığıyla Kıbrıs politikasını halka iletmeye çalışmıştır. Kitle ve İlke dergileri ışığında TSİP’nin Kıbrıs meselesine yaklaşımı konusunda başka bir çalışmaya rastlanmadığı için bu çalışmanın alanımıza katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çerçevede oluşturulan çalışma üç bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde, TSİP’nin kuruluşuna giden yol, kurulması, amacı parti programı gibi bilgiler aktarılmıştır. İkinci bölümde, Kitle ve İlke dergileri hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. Bu bağlamda dergilerin dış politika yaklaşımı da değerlendirilmiştir. Son bölümde ise Kitle ve İlke dergisi ile TSİP’nin Kıbrıs meselesine bakışı incelenmiştir. Bilimsel literatür tarama tekniğinin kullanıldığı çalışmada öncelikle konuyla ilgili kaynaklar taranmıştır. Kaynak taraması sonucunda çalışma konusu bağlamında başlıklar

oluşturulmuştur. Belirlenen bu başlıklara uygun metinler kaynaklardan alınan bilgilerle yorumlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ (TSİP)

Bu bölümde Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (TSİP) hakkında bilgi verilmiştir. Ancak öncelikle çalışma boyunca sıklıkla kullanılan bazı temel kavramların tanım ve açıklamalarına yer vermek gerekmektedir. Bu kavramlar, sosyalizm, dış politika, emperyalizm, anti-emperyalizm, sınıf, sınıf mücadelesi ve bağımsızlık olarak sıralanmaktadır.

1. SOSYALİZM VE DIŞ POLİTİKA

Sosyalizm siyasal ve ekonomik olarak iki farklı açıdan tanımlanmaktadır. Ekonomik anlamda malların üretim ve dağıtımı, siyasal anlamda güçlerin dağılımıyla ilişkilidir. Sosyalist düşünce kapsamında üretim bakımından arazi ve sermayenin tümü devletin malı olmalıdır. Bu malların gerektiği zaman kooperatif ve sendika gibi büyük tüketici ya da üretici örgütlere devri yapılabilir. Gelir eşitliğinin sosyalizm bakımından gerçek bir ülkü olarak benimsendiği görülmektedir. Ancak bu ülkünün uygulanma aşamasında farklı işçi gruplarının özel ihtiyaçlarına göre düzeltmelerin de yapıldığını belirtmek gerekir. Siyasal olarak sosyalizm, aklı başında olan bütün yetişkinlerin siyasal güç açısından eşit katkılarının bulunması anlamında kullanılmaktadır (Russell, 1979: 80-82).

Sosyalizm, düşünce ve dünya tarihi bakımından önemli sonuçlar doğurmuştur. Etkili bir fikir, ideoloji, akım ve hareket olarak var olmuştur. Modern tarihsel dönem içinde genelde sosyalizm ve sosyalist fikirler dar anlamdaki politik sosyalizmin çerçevesini aşan bir yaygınlığa ve etkiye sahiptir. Sosyalist düşünce ve özellikle marksist çözümlemeler, sosyal bilimlerde ciddi etkilere sahiptir. Bu anlamda sosyalizm ve marksizm 19. ve 20. yüzyıllardaki sonuçları itibarıyla değil, modern sosyal bilimlerin mantığı ve yöntemi alanlarına kattıklarıyla da önemlidirler. Modernliğin bir ürünü olarak tarih sahnesine çıkan sosyalist düşüncenin bazı yönlerden modernlik eleştiri temelini de içinde barındırdığı görülmektedir. Bu sebeple tarihsel

süreç içinde ciddi değişimler geçirerek; birbirlerinden farklı hareket ve akımlar ortaya çıkmıştır (Duman, 2013: 170).

19. yüzyılın başlarında, sanayi kapitalizminin ortaya çıkmasıyla birlikte şekillenen ve sol bir siyasi akım olan sosyalizmin, Thomas More'un Ütopya'sı, Platon'un Devlet'ine kadar geriye götürülmesi mümkündür. İlk şekliyle sosyalizm, ütopyacı, köktenci ve devrimci nitelikler taşımıştır. Esas amacıysa kapitalist ekonominin kaldırılması ve yerine sosyalist devletin kurulmasıdır (Heywood, 2006: 71). Babeuf (1760-1797) sosyalist düşüncenin öncüleri arasında yer almıştır. Babeuf, 18. yüzyılda Fransa'da merkezi yönetimi savunmuş, ulusal bir komün şeklinde örgütlenmiş olan "Eşitler Cumhuriyeti"ni kurmayı hedefleyen sosyalist hareketin ortaya çıkmasında önemli rol oynamıştır. Babeuf burada ulus topraklarının topluma eşit bir şekilde paylaştırılması ve herkesin üretime zorunlu katılması gerektiğini savunmuştur. Sosyal devrimin başarıya ulaşmasının ardından komünist düzenin oluşturulması ve halkın, devrim özelliklerini daha iyi kavraması için, marksizm'i de etkileyen, bir "ara rejim" düşüncesini oraya atmıştır (Çetin, 2007: 91).

Söz konusu siyasi ideolojinin etkili savunucuları arasında Karl Marx'ın önemli yeri vardır. Sosyalizm, ilk olarak fabrikasyon üretimlerinin artmasıyla birlikte zararlı çıkan zanaatkarın politikası olarak gündeme gelmişken, büyüyen işçi sınıfının ideolojisine dönüşmüştür (Türk, 2008: 125). Buna karşın çalışma şartlarıyla ücretlerin iyileştirilmesi ve sendikalarla sosyalist partilerinin büyümesinin neticesinde, işçi sınıfıyla kapitalist toplumun bütünleşebilmesi için parlamenter bir yol izlenmiştir. Böylelikle sosyalizme aşamalı, barışçıl ve yasal yollardan geçişin mümkün olacağı düşünülmüştür. Bu yöntem "reformist sosyalizm" şeklinde adlandırılır. Reformist sosyalizmin iki kaynağının olduğu görülmektedir: Robert Owen (1771-1858), Charles Fourier (1772-1837) ve William Morris (1854-1896) gibi düşünürler ile bağlantılı "ahlaki sosyalizmin hümanist geleneği"; diğeri Eduard Bernstein'in (1850-1932) geliştirdiği "Revizyonist Marksizm". Böylelikle 20. yüzyılın başlarında sosyalist hareketin, komünizm (Lenin ve Bolşevikler) ve sosyal demokrasi şeklinde ayrıldığı görülmektedir. Sosyal demokratların amacı; sosyalizme refah devleti ve iktisadi yönetim anlamında yeniden şekil vermektir (Heywood, 2006: 72).

Dış Politika ile marksizm birbirleri ile ya hiç ilişkilendirilmemiş ya da sınırlı bir ilişkiden bahsedilmiştir. Bu durumun yapısal nedenleri vardır. Marksizm dünyaya baktığı zaman ulusları değil sosyal sınıfları görmüştür. Devletin eylemlerinin sınıfsal anlamıyla ilgilenmiştir. Dış politikayı da kendi içerisinde siyasal bir süreçten ziyade belirli sınıfsal çıkarların siyasal ifadesi şeklinde tanımlamıştır. Marksizm, uluslararası ilişkilerde, kapitalizmi üretim şekli, liberalizmi de siyasal ideoloji olarak benimsemiştir. İlk uluslararası ilişkiler kürsülerinin açıldığı 1920’li yıllardan 1970’li yılların sonuna kadar disiplin, gerek düşünce gerekse de dünya siyasi tarihinde etki yaratan bu düşünce geleneğini görmezden gelmiştir. Bu yıllarda gündeme gelen yaklaşımların tümü, epistemoloji (bilgi) ve yöntemi marksizm’i dışarıda bırakacak şekilde kurgulanmıştır. Yine bu dönemde uluslararası ilişkiler alanında çalışanların çok azının marksizm’den uzaklaştığı görülmektedir (Smith, 1996: 2). Uluslararası ilişkiler disiplininde 1970’li yıllardan itibaren merkezde liberal yaklaşımlar olduğu çoğulcu döneme geçildiğinde marksizm’e yaklaşımının büyük bir farklılık göstermediğini belirtmek gerekir (Kegley, 1995: 85).

1.1. Anti-Emperyalizm

Lenin (2003: 90) “...emperyalizm, kapitalizmin tekelci aşamasıdır. Bu tanımlama da temel ögeyi kapsamış olurdu; çünkü, bir yandan, mali-sermaye, birkaç tekelci büyük banka sermayesinin, tekelci sanayi gruplarının sermayesiyle kaynaşmasının bir sonucudur öte yandan, dünyanın paylaşılması da herhangi bir kapitalist devletçe el konmamış bölgelere kolayca yayılan sömürge politikasından, tamamıyla paylaşılmış yeryüzü topraklarının, tekellerin mülkiyetine geçmesi için uygulanan sömürge politikasına geçişi” ifade ettiğini belirtmiştir.

Marksizm’de emperyalizm sosyo-tarihsel bir kavram olarak değerlendirilmekte ve kapitalizmin gelişmesiyle iç içe bir süreç olarak ifade edilmektedir. Uluslararası ilişkilerdeyse emperyalizmin tarih üstü bir genelleme şeklinde devletlerin birbirlerinin üstündeki hakimiyetlerinin ifade edilmesi için kullanılmaktadır. Bu haliyle mekan ve zamandan bağımsız olarak genelleme niteliği taşıyan bir anlayış sergilediği görülmektedir. Bazen emperyalizm kuramının bir iç toplum kuramı şeklinde

değerlendirildiğini ve uluslararası ilişki yapısının anlaşılması bakımından yetersiz bir yaklaşım olarak görüldüğünü belirtmek gerekir (Yalvaç, 2017: 17).

Antiemperyalizm, temelde, emperyalizme ve ilgili olgulara karşı koyma prensibi veya tutumu olarak tanımlanmaktadır. Bunun yanında emperyal süreçlere damgasını vuran “üçüncü dünyada” netlik kazandığı görülmektedir. Bununla beraber antiemperyalizm – emperyalizmin boyutlarına paralel olarak; kültürel, iktisadi ve siyasi olarak üç boyutta somutluk kazanmaktadır. Bunlardan ilki iktisadi anti-emperyalizmdir. İktisadi emperyalizm olgusuna karşı konumlanmış olan bazı pratik ve söylemleri içermektedir. Bu pratik ve söylemler de, genellikle, emperyalist tekeller karşısında yerli ticaret ve sanayi hayatının bayraktarlığında kilitlendiği belirtilmektedir. Antiemperyalizmin ikinci boyutuysa siyasi antiemperyalizm şeklinde belirginleşmiştir. Bu durum da işgaller karşısında antiemperyalist direnişlerden siyasi söylemlerdeki emperyalizm karşıtı argümanlara dek uzanan bir çizgi etrafında düğümlenmektedir. Ancak bazen “komplo teorileri” ile bir arada yürüyen siyasi anti-emperyalizm, bundan dolayı, anti-emperyalizmin manipülasyonlara en açık boyutu olarak somutluk kazanmıştır. Antiemperyalist tutumun diğer bir boyutu da kültürel anti-emperyalizmdir. Bu durum da kültürel emperyalizmin damgasını vurduğu her yerde entelektüel bir reddediş ve ulusal kültürü öne çıkarışı imgelemektedir (Güngör ve Bağlama, 2020: 20-21).

1.2. Sınıf Mücadelesi

Sınıf kavramı genellikle tek başına, sosyal sınıfın yerine kullanılmaktadır. Sınıfların, uzun yıllardan itibaren toplum ve bu toplumların yapısının oluşması konusunda önemli rol oynadığını belirtmek gerekir. Sınıflar bugünkü modern kavramsal anlamıyla olmasa bile bir olgu olarak, geleneksel toplumlarda veya bir başka ifadeyle Sanayi Devrimi’nden önce toplumlarda da vardı. Burada Feodal Avrupa’nın sosyal sınıflara ayrılması örnek olarak verilebilir. Buna karşın Sanayi Devrimi’nin ardından yeni toplum yapısının oluşmasıyla birlikte, üretim ilişkilerinin şekillendirdiği sınıf kavramı ortaya çıkmıştır (Başaran, 2017: 215).

Sınıf kelimesinin etimolojik kökenlerinden hareket ederek ve kendine yüklenen anlamlar itibarıyla bir kavram şeklinde ortaya çıkışı; 18. yüzyılın sonlarına

(İngiltere’de) denk gelmektedir. 19. yüzyılda da Avrupa’da bulunan diğer ülkelerde de etkisi görülmeye başlamıştır (Beneton, 1991: 11). Weber (2003: 270) sınıfları, herhangi sosyal bir topluluktan toplumsal eylemler itibariyle ayırtmıştır. Weber, bir sınıfın mevcut olabilmesi için;

- “Bir grup insanın yaşam olanaklarının nedensel unsurunun ortak olması,
- Bu unsurun, mal sahibi olmak ve gelir elde etmek gibi iktisadi çıkarlarca temsil edilmesi ve
- Yine bu unsurun, meta ve işgücü piyasalarının koşullarında izlerinin olması gerektiğini vurgulamıştır”.

Özetle sınıf kavramını “kişilerin mal, yaşam koşulları ve kişisel yaşantılar için sahip oldukları çeşitli olanaklar” olarak tanımlamak mümkündür (Başaran, 2017: 215).

Kapitalizmin gündeme gelmesiyle beraber, sınıfın kavramının ne kadar önemli olduğu daha fazla anlaşılmıştır. Feodalizm çağının ardından modern kapitalist toplumu oluşturan iki asıl sınıfın ortaya çıktığı görülmektedir. Kapitalist toplumun işleyişini açıklayan düşünürlerin, zaman zaman toprak sahipleri sınıfına değindikleri görülse de esas olarak düşüncelerini, işçi sınıfı ve kapitalistler arasındaki mücadele üzerinden oluşturmuşlardır (Başaran, 2017: 215).

Endüstri Devrimi’nin etkilerinden biri “orta sınıfın” gündeme gelmesidir. Orta sınıf genellikle muhasebeciler, yöneticiler, perakendeciler ve benzer insanlardan oluştuğu ifade edilmiştir. Devrimin etkileriyle daha verimli ve ucuz üretilen malların; daha ucuza geldiğini söylemek mümkündür. İşte bu nedenle sanayileşme dönemlerinde insanların ihtiyacı olan her şeyi satın aldığı görülürken; orta sınıftakilerin hem ihtiyaçlarını eksiksiz tamamlayan hem de kendisine artı para ve boş vakit ayıran insanları temsil ettiği söylenmiştir. Başka bir deyişle, orta sınıf, yeni makinelerin ortadan kaldıramadığı vasıflı işçileri ifade etmektedir. Ayrıca sanayinin kendisine ihtiyaç duymadığı el tezgâhlarında çalışan dokumacıların da bu grupta değerlendirildiğini belirtmek gerekir (Güngör, 2019: 18).

Burada marksizme de değinmek gerekir. Burjuva devriminin ufkunun sınırları görülerek; insan aklının o sınırların ötesine gitme enerjisini işçi sınıfında buldukları aktarılmıştır. Dünyanın değiştirilmesini sağlayabilecek gücün işçi sınıfı olduğu

belirtilmiştir. Her üretim biçiminde olduğu gibi kapitalizmde de kendi kapsamında kendini büyütmetedir. Sosyalizm bu bağlamda sınıfsız bir toplumu ifade eder. Böyle bir toplumda demokrasiye ihtiyaç duyulur (Küçükaydın, 2009: 61).

1.3. Bağımsızlık

Dünya'nın, ikinci milenyumun son asırlarında yaşanan iki önemli olaydan ciddi ölçüde etkilendiği görülmektedir. İlki Sanayi Devrimi, diğeriye Fransız Devrimi'dir. Sanayi Devrimi'nin özellikle ekonomik olarak önemli bir hareketliliğe neden olduğu görülürken üretim artışı pazarlama sorununu gündeme getirmiştir ve sömürgeciliğin yayılmasına neden olmuştur. Fransız Devrimi de milliyetçilik akımını ortaya çıkarmış, sömürgecilik karşısında bir uyanışa zemin hazırlamış ve yeni bağımsızlık hareketlerinin ortaya çıkmasına yol açmıştır (Bengi, 2019: 453).

Emperyalizm karşısında mücadele edilmeden sınıf mücadelesinin verilemeyeceği düşüncesi hakimdir. Buna karşın, sınıf mücadelesi verilmeden emperyalizme karşı mücadele de verilememektedir. Bağımsızlık mücadelesi, sömürülen ve ezilen kitlelerin sınıf çıkarları temelinde yükseltilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Kitlelerin bağımsızlık mücadelesine katılımları sınıf mücadelesinde son derece önemlidir. İşçi sınıfını seferber edemeyen bir bağımsızlık mücadelesinin başarılı olma şansının olmadığı ifade edilmektedir. İşçi sınıfının da, ancak bağımsızlık mücadelesine liderlik ederek, hem kendi sorunlarını çözmek, hem de vatanın kurtulması için mücadeleye katkıda bulunacağı düşünülmektedir (Koç, 2011).

2. SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ TÜRKİYE'DEKİ SOSYALİST HAREKETİN DIŞ POLİTİKA YAKLAŞIMI

2.1. Dış Politika Söylemi

İkinci Dünya Savaşı'nın son zamanlarında Türkiye, Almanya ve müttefiklere karşı savaş ilan edip, kazanan devletlerin yanında yer almıştır. Sosyalistlere göre faşizmin yenildiği ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) liderliğinde başlatılan sosyalist hareketler, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tarafından başlatılan Soğuk Savaş Dönemiyle birlikte ivme kazanmıştır. Savaşın ardından öncül kuvvet olarak gündeme gelen ABD, SSCB'de yaşanan ve dünya genelinde yayılan komünizme

karşı Soğuk Savaş Döneminin başlamasına sebebiyet vermiştir. Bunun yanında savaşta yenilen veya savaştan etkilenen ülkelere, “Truman Doktrini” ve “Marshall Planı” ile finansal yardımlar yapılmıştır (Oran, 2009: 531).

Söz konusu savaşın ardından dünyada demokratikleşme hareketlerinin de başladığını belirtmek gerekir. Türkiye’nin bu doğrultuda ilerlediği ve demokratikleşme çabalarının hızlandığı ülkeler arasında yerini aldığını söylemek mümkündür. Sosyalist görüşe göre, “Marshall Planı” kapsamında verilen dış yardımlarla kapitalizmin Türkiye’ye girişinin hızlandığı; feodal üretim ilişkilerinin çözülerek yerini kapitalist üretim ilişkilerine bıraktığı belirtilmektedir (Işık, 1995: 168). 1945’li yıllara gelindiği zaman işçi ve demokrasi hareketlerinin etkinliği giderek artmıştır. Tek parti iktidarı karşısında başlatılan muhalefet hareketlerine nüfuzlu kişilerin katılması Cumhuriyet Halk Partisi’nin (CHP) merkez teşkilatıyla mahalli kurumları arasındaki ilişkilerin kopmasına sebebiyet vermiştir. Ülke içinde yaşanan olayların tümü ve muhalefetin baskılarına karşı hükümet, ülkede çok partili rejime geçildiğini ilan etmiştir. Bu kapsamda yapılan çalışmalarının ilkinin “1938 tarihli Cemiyetler Yasası”nda belirtilen “Sınıf esasına göre cemiyet kurmayı” yasaklayan maddenin değiştirilmesi olduğu görülmektedir. 10 Haziran 1946 tarihinde kanunda değişiklik yapılmış ve emekçilerin sınıf temelli örgüt kurmalarının önündeki engel kaldırılmasa da, işçi ve cemiyet sendikalarının faaliyetlerinin sınırlandığı bazı maddeler kaldırılmıştır (Koç, 1998: 41).

Cemiyetler Kanunu’nda yapılan değişikliklerle birlikte ülkede yeni siyasi parti kurma fırsatı doğmuştur. Birçok sendika ve partinin bu dönem içinde kurulmaya başladığı görülmektedir. “Demokrat Parti”, “Milli Kalkınma Partisi” gibi siyasi oluşumların yanında kendisini sosyalist, sol şeklinde ifade eden “Sosyal Adalet Partisi”, “Türkiye Sosyal Demokrat Partisi” gibi bazı siyasi partiler bu oluşumlar arasında yer almaktadır. Yine aynı dönem içinde sosyalist nitelikleri ile ön plana çıkan “Türkiye Sosyalist Partisi” ve “Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi” liderliğinde çok sayıda işçi örgütünün kurulduğunu belirtmek gerekir. Bu örgütlenmeler içinden önemli bir bölümünü oluşturan “İstanbul İşçi Sendikaları Birliği (İİSB)” çeşitli yayınlarla, çalışma hayatının demokratikleşmesi konularında çalışmalara başlamıştır. Bu gelişmeler karşısında hükümet kurulan sosyalist partilerle beraber işçi sendikalarını da kapatmış ve birçok işçi liderinin tutuklanmasına karar vermiştir (Işık, 1995: 101-102). 1946 yılında

Cemiyetler Kanunu'nda değişiklikler yapılmış ve bu değişikliklerin sonuçlarını değerlendiren hükümet, sendikalarla ilgili yeni düzenlemelere gitmiştir. 1947 yılında çıkarılan “İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri Hakkında Kanun” ile işçilere “grev ve toplu sözleşme hakkı” verilmediği gibi sendikaların siyaset ile uğraşmaları da yasaklanmıştır (Timur, 2003: 101-102).

1960'ların hem dünya hem de Türkiye için önemli yıllar olduğunu söylemek mümkündür. Özellikle de sosyalist hareketler için önemli gelişmelerin yaşandığı görölmektedir. İdeolojilerin yükseldiği bu dönem içine Türkiye 1960 yılında gerçekteşen askeri darbe ile giriş yapar. Yönetimi “Milli Birlik Komitesi” devralır. Yönetim tarafından 1961 Anayasası'yla seçim biçiminin çoğunluk sisteminden nispi temsil sistemine geçişi birçok partinin parlamentoya girmesi konusunda imkan sağladığı görölmüştür. 1960'ların ortasından sonra Türkiye'de parti sisteminin yeni bir aşamaya girdiğini söylemek mümkündür. Bir yandan partilerin sayısı artmış; diğer yandan partilerin ideolojik kimlikleriyle birbirleriyle kurdukları ilişkiler değişmiştir (Akgün, 2002: 42).

Yaşanan bu gelişmeler sadece siyasal alanda olmamıştır. Ekonomik alanda da önemli gelişmelerin yaşandığı görölmektedir. Sosyalist görüşü savunanlara göre, 1950 yılından önce sağlanan sermaye birikimlerine, Marshall Planıyla gelen ABD sermayesi de eklenmiş, ve böylece Türkiye'de kapitalizm 10 yıl gibi kısa bir zamanda önemli gelişmeler kaydetmiştir. Yine bu görüş taraftarlarınca, kapitalizmin, emperyalizme bağımlı bir şekilde doğduğu ve tekelci ve devlet korumacılığında ilerleme kaydettiği görüşü ileri sürölmektedir. Ağır endüstrinin arka plana atılmasıyla ekonomik anlayışın 10 yıl içerisinde, tüketim ve montajcı sanayi alanında hızla büyüdüğünü söylemek mümkündür. Bu gelişmeler kapsamında ölkelerde sanayi sermayesi ve tekellerin ağırlığı artmıştır. Aynı zamanda kapitalist gelişmeyle birlikte büyüyen işçi sınıfından (Yurtsever, 2008: 41) da söz etmek gerekir.

1960'lı yılların ortalarından sonra işçi sınıfı ve sendikal hareket içerisinde kendine bir kanal açan sol hareketin, üniversite gençliğinden kitlesel destek aldığı belirtilmektedir. Ortaya çıktıklarından itibaren ilk defa 1960'lı yıllarda ciddi bir toplumsallık ve meşruiyet kazandıklarını söylemek mümkündür. 1960'lar, sol hareketin toplumsal ve siyasal etkinliği kadar ideolojik ve teorik tartışmalar bakımından da son

derece önemli bir dönemdir (Güzel, 1996: 227). Sol literatüre ilişkin çeviri eserler, basılı kitap ve dergiler ve de okuyucu kitlesi hızla artmıştır. Bunlarla beraber dünya solundaki tartışmaların da yakından takip edildiğini belirtmek gerekir. Bu bağlamda Sovyet- Çin anlaşmazlığı Latin Amerika’da görülen gerilla hareketleri, Asya ve Afrika ülkelerindeki bazı milliyetçi askeri darbeler yakından takip edilmiştir (Şener, 2010: 12–14). Bu şartlar altında Türkiye İşçi Partisi (TİP) (1961) kurularak; sosyalist düşüncenin partili bir şekilde sürdürülmesi sağlanmıştır.

Türkiye’deki sol hareketler 1960’ların başından itibaren üç türlü kendini ifade etmeye çalışmıştır. İlk olarak sosyalizmin kemalist yorumu şeklinde aktarılan “Yön dergisi”dir ki; sosyalist bakışla kemalizmin harmanlandığı bir anlayış çerçevesinde gündeme gelmiştir. Derginin bazen 30 bini bulan tirajı olduğu kaydedilmiştir. Bürokrat-aydın-asker işbirliği ile bir darbe sürecinin başlatması; Türk demokrasi tarihi açısından önemlidir (Aksakal, 2009: 82). Diğer kol Türkiye İşçi Partisi (TİP)’dir. Bu dönemde işçi, öğrenci ve aydın nüfusunun arttığı görülmektedir. CHP’nin bu artıştan tedirgin olduğu ve ortanın solu anlayışını benimsemeye başladığı aktarılmaktadır. TİP’nin temelde amacı; demokrasiyi savunurken sosyalist talepleri aktararak; sandık devrimi yapmaktır (Köse, 2010: 57).

Son olarak “Milli Demokratik Devrim (MDD)” Mihri Belli liderliğinde gelişmiştir. Gençlerin yoğun ilgi gösterdiği ve içinden fikir önderlerinin çıktığı akım olarak gündeme gelmiştir (Ahmad, 2014: 10). Devrim için gereken argüman ve grupların, sosyalizm düşüncesinden gelen proleter devrimcilerle kemalizmin içinden devrimci temsilcilerin işbirliği yapacağı görüşü hakimdi. Temel sloganları ise “*Tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye*”dir. MDD’nin, devrimci ve ordu subaylarından destek beklediği görülmektedir. Bununla birlikte bu sol fraksiyonların kendi içerisinde bölünmeler yaşadığını belirtmek gerekir. “DİSK” ve “Fikir Kulüpleri Federasyonu” bunlara örnek olarak verilebilir (Köse, 2010: 57).

TİP siyasi bir parti olarak Türkiye’de önemli bir yere gelmiştir. TİP kurulduktan sonra Genel Başkan olarak Avni Erakalın ikinci başkan olarak Kemal Türkler olmuştur. Genel Sekreterlik ise Şaban Yıldız’a verilmiştir. Bir yıl sonra parti kurucuları, Sıkıyönetim Mahkemesinde komünizm propagandası yapmaktan mahkûm olmuşlardır. Dava temyizdeyken genel başkanlığa Mehmet Ali Aybar getirilmiştir (Sargın, 2001:

66). Mehmet Ali Aybar TİP’yi aydınlar ile işbirliğine sürüklemiştir. Bu durum TİP’ye sosyalist bir kimlik kazandırmıştır (Ekinci, 2011: 1). Parti kurucularının sendika ve sosyalizme açık kişiler olduğu ve kurucuların önemli bir bölümünün kapatılınca kadar partiye sahip çıktığını belirtmek gerekir (Aren, 1993: 45). Mehmet Ali Aybar, TİP’nin kuruluşu ve partinin sosyalizmle ilgili düşüncelerini aşağıdaki gibi aktarmıştır (Mumcu, 1997: 25–26):

“Türkiye İşçi Partisi’nin kuruluşu, tarihimizde benzeri olmayan bir olaydır. O güne kadar partiler hep Bey takımınca kurulmuştu. Halk çocukları ilk kez parti kuruyorlardı. Türkiye İşçi Partisi tabandan kurulan ilk partidir. Bu son derece önemli bir olay. Köylü kökenli 11 işçi sendikacı ile bir şoför, parti kuruyor ve basın toplantısı yaparak, ‘Tip’in ezilen işçi sınıfının partisi olduğu’nu açıklıyorlardı. Sınıf sözcüğünün bozgunluk sayıldığı, yasak olduğu Türkiye’de, 12 emekçi çıkıyor ve biz işçi sınıfının partisini kurduk diyordu. Bu yürekliliği gösteriyordu. Bu, tabanda bir şeylerin değişmekte olduğunun işaretiydi kuşkusuz. Bey takımının politikadaki tekelinde bir gedik açılmıştı... TİP elbette ki 1910’da resmen kurulmuş olan Osmanlı Sosyalist Fırkası’ndan bu yana, tüm sol hareketlerin mirasçısıydı. Bunu açıklıyorduk. Biz tarihi bakımdan solun mirasçısıyız. Çünkü solun da mirasçısıyız, ama aramızda organik bir bağ yoktur. Bunu vurguluyorduk. Ve gerçekten de böyleydi. Biz, bizden önceki solun hiçbir devamı değildik. İdeolojik bakımdan devamı değildik ve kişileri bakımından da devamı değildik. Yeni arkadaşlar kurmuşlardı bu partiyi. Eski solla ilgisi olmayan 12 işçi-sendikacı kurmuştu bu partiyi. Onun için bizim böyle bir sınır çizmemiz doğaldı.”

TİP’nin ideolojik anlayışını ifade eden Parti Tüzüğü 1962’de ideolojik çizginin şekillendiği dönemde hazırlanmıştır. Parti programıysa 1964’te İzmir’de gerçekleştirilen 1. Büyük Kongrede kabul edilmiştir. Mehmet Ali Aybar o dönemin aydınlarının da düşüncelerini alarak bir parti program ve tüzüğü hazırlamıştır. İçerik ve ilkelerinin Marksizm’den hareket ederek; tarihten kaynaklanan koşullar da dikkate alınarak hazırladığını aktarmıştır (Aybar, 1998: 124).

Sargın (2001: 210) konuyla ilgili olarak “program üzerinde çok yazılmış, söylenmiştir. Her türlü parti çalışması arasında, partili partisiz geniş sol kesimce-bilebildiği kadarıyla- hemen istinasız denilebilecek bir çoğunlukla nitelikleri konusunda ittifak olunan ve hakkında daima övgüyle sözü edilen galiba tek örnek program

olmuştur. Türkiye İşçi Partisi'nin, Ayabar'lı 62 tüzüğünde ilk defa ifadesini bulan "demokratik merkezîyetçi Marksist parti" hüviyetini Birinci Kongre'nin kabul ettiği program tamamlanmış ve kesinleşmiştir" şeklinde bir yorumlama yapmıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde parti programı; Türkiye'nin maddi yapısından hareketle sınıflı toplum yapısı değerlendirilmesinin, bu sınıfların arasında bulunan işçi sınıfının önce gelmesinin, hâkim sınıfların politik yapısının belirlenmesi üzerine yapılan çözümlemelerinin ve marksist sosyalizm anlayışının temel taşları olduğu görülmektedir. Bunların yanında özel mülkiyete ve emeğe yabancılaşma kavramının değerlendirilmesi yine sosyalizm kapsamında yapılmıştır. Dönemin koşulları ve partinin kapatılmasıyla ilgili hassasiyet nedeniyle TİP'nin parti programında Marksist-Leninist görüş net bir şekilde ifade edilmemiştir.

Özetle, Türkiye'de örgütlenen sosyalist/komünist hareketlerin başlangıcıyla ilgili farklı tarihlerin kabul edildiğini söylemek mümkündür. Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası'nın kurulma yılı olan 1919, Türkiye Komünist Fırkası'nın kurulma tarihi 10 Eylül 1920 ve Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası'nın kurulma tarihi 7 Aralık 1920 veya Birinci Kongre tarihi 15 Ağustos 1922 tarihlerinin dikkate alındığı görülmektedir. Bu durumda uzun süreli bir mücadelenin olduğunu belirtmek gerekir (Koç, 2020: 58).

Türkiye'de sol, genellikle muhalefet akımlarıyla hayat bulmuştur. Osmanlı döneminde en önemli muhalefet akımlarını Genç Osmanlılar, Jön Türkler ve İttihat ve Terakki Cemiyeti oluşturuyordu. Bu muhalif akımların tümünü aydın hareketleri olarak adlandırmak yanlış olmayacaktır. Gültekingil (2008: 14)'e göre; Osmanlı fikir hayatının hem bir aydın hareketi olması, hem de aydınların yurtdışıyla fikir alışverişi içinde olması solun ana çizgisinden çıkmasına sebep olmuş, bu da sol düşüncede iki farklı iz bırakmıştır (Gültekingil, 2008: 14):

1. Türk solu, içinden geldiği muhalif akımların izlerini taşımaktadır,
2. Türk solu, solun kendi tabiatı olan beynelmilel ilişkileri kurmamış ve hatta bu ilişkileri güdükletmiştir.

Türk solu içindeki milliyetçilik ve devletçiliğin bu iki izi etkisiyle kaynaklandığı düşünülmektedir. Çünkü sayılan temel muhalefet akımlarının asıl amacı devleti yıkılmaktan kurtarmaktır. Osmanlı Dönemi ve Cumhuriyet rejiminin

temellerinin atıldığı bu dönem için şunlar söylenebilir: Sosyalizme yönelen aydınların temel amacı devleti sürüklediği büyük ölçüdeki siyasal çöküntü durumdan kurtarmaktır. Bu da Türk aydınlarının sosyalizm anlayışının aslında milli bir nitelik taşıdığı düşüncesini ortaya koymaktadır (Belge, 2008: 28). Karşılarına çıkacak herhangi bir farklı ideoloji, devletin kurtuluş yolu olduğu sürece önemlidir. Bu dönemin aydınları da genelde yurt dışında sosyalizmle karşılaşarak bunu ülkelerine uyarlamaya çalışmışlardır. Bu nedenle sosyalizmin yeşerdiği ülkelerdeki gibi özgürlük, eşitlik gibi kavramlara yeterince yer verilmediği söylenebilir. Ayrıca Türkiye’de sosyalizm alanında özgün kişiliklerinden biri olarak kabul edilen Mehmet Ali Aybar; Osmanlı askeri, siyasi ve entelektüel hayatında önemli yeri olan bir aileden geldiğini ve bu nedenle ittihatçı-milli mücadeleci çevreden etkilendiğini belirtmekte fayda bulunmaktadır (Aksakal, 2009: 79).

2.2. ABD ve SSCB ile İlişkiler

Türkiye’de yasaklanan sol hareketler, 1961 Anayasası ile birlikte belirli ölçüde bir ivme kazanmıştır. Yön dergisinde bu dönem içinde, 20 Aralık 1961 tarihinde yüz altmış aydın, imzalamış olduğu bir bildiriyle “ulusalcı sol hareketi”nin yeniden gündeme getirilmesini sağlamıştır. O dönemlerde dış politika söylemleriyle de dikkat çektikleri görülmektedir. Yön Hareketi etrafında toplanan kişilerin dış politika ile ilgili görüşleri tam bağımsızlık kavramı ile örtüşmektedir. Yön Hareketine göre; Türkiye dış politikada emperyalist ülkelerden ayrı bir şekilde var olmalı ve milli mücadele çerçevesinde kendisine benzer ülkelerle birlik halinde ilişkilerini yürütmelidir (Atılgan, 2008: 117).

Yön Hareketi temsilcilerinin, ülkelerarası politik ilişkilerle ilgili görüşlerine bakıldığında siyasi, iktisadi ve askeri ilişkilerin bütününde aynı tavrı sergiledikleri görülmektedir. Yön Hareketinin kurucularından olan Doğan Avcıoğlu, Yön dergisinin 124. sayısında ABD ve SSCB karşısında izlenmesi gereken politika ile ilgili şunları yazmıştır: *“Ufak devletlerin bağımsızlıklarını koruyabilmesi ve milli çıkarlarına uygun haysiyetli bir dış politika uygulayabilmesi, onların iki büyük devletten eşit mesafede, durabilmeyi başarabilmesine bağlıdır. Bunun içindir ki Türk milliyetçileri, Sovyetlere*

ölçülü şekilde yakınlaşmayı, milli bağımsızlığımızı ve hareket serbestimizi kazanmamızın temel şartlarından saymaktadırlar” (Özdemir, 2014: 196).

Sosyalist Devrim Partisi kurucu olan Mehmet Ali Aybar'ın SSCB hakkında net tavrı olduğu görülmektedir. Öyle ki bir konuşmasında 1933'te Sovyetler Birliği, Romanya, Çekoslovakya, Yugoslavya ve Türkiye'nin arasında imzalanan bir anlaşmadan bahsetmiş ve konuyla ilgili şunları aktarmıştır: *“Savaş ilan etmeden de olsa, yabancı bir devletin topraklarını, ülkesini silahlı kuvvetlerle istila eden taraf, gerekçesi ne olursa olsun, velev ki istila edilen devletin içinde kendisi için birtakım hazırlıklar bulunduğu saptanmış olsun, bu yola başvuran taraf saldırgandır.”* Burada saldırganın tanımlandığı ve Sovyetler Birliği'nin müdahalesinin uluslararası hukuka, Sovyetler Birliği'nin kendi prensiplerine olduğu gibi halen yürürlükte olan bu anlaşmaya da aykırı olduğunu savunmuştur.

Aybar, başka bir konuşmasında da, 5 Mart 1959 tarihli hükümetin ABD ile yapmış olduğu ikili anlaşmayı gündeme getirmiştir. Türk Hükümeti'nin imzaladığı bu anlaşmayla ABD'nin iç işlerine rahatlıkla karışabileceği, *“anlaşmadaki bir maddenin “korkunç” bir şekilde Türkiye’de hükümet istikrarsızlığı, eylemleri, gösterileri ya da iç çatışmaları engelleyemez ise Amerikan güçlerini, silahlı kuvvetleri dahil yardıma çağırabileceği durumunu içerdiğini”* söylemiştir. Bunun Türkiye'yi bir anlamda ABD'nin uydusuna dönüştürdüğünü aktararak, emperyalizm karşısında istiklal savaşı verilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu durumdan *“kurtulan bir milletin yeniden kendi eliyle onun kucağına düştüğünü ve bunun da tarihte ilk ve tek olduğunu”* belirtmiştir (Akkuş, 2015: 249-250).

2.3. Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (NATO) İle İlişkiler

Orta Avrupa ve Orta Doğu alanlarının arasında 1960'lı yıllarda gerilimli bölgede kaldığı görülen Türkiye'nin alanlardaki ABD-SSCB mücadelesinden etkilendiği görülmektedir. Sosyalist hareketin o dönemdeki önemli isimlerinden olan Aybar'ın North Atlantic Treaty Organization (NATO)'ya karşı tutumu ve uluslararası politikada Türkiye'nin durumunu şöyle aktarır: *“...Kağıt üzerinde ne kadar yetkiler düzenlenmiş olursa olsun, anlaşmada efendim bütün üyeler eşittir, denmiş olursa olsun, fiilen NATO Amerika'nın emrinde bir ittifaktır. Amerika gerekli gördüğü zaman NATO'ya*

dayanarak savaş açar ve Amerika son sözü söyler. Böyle bir ittifakta ise, az gelişmiş, geri kalmış bir ülke olan Türkiye'nin yeri yoktur. Çünkü böyle bir ittifak, emperyalizmin emrinde bir ittifaktır. Türkiye ise emperyalizme karşı ilk milli kurtuluş savaşını vererek istiklalini, bağımsızlığını kazanmış bir memlekettir. Bu memleketin böyle bir ittifakta yer alması, eğer biz hala istiklal savaşı Türkiye'si, Mustafa Kemal'in Türkiye'sine sadık isek, böyle bir devletin bu çeşit bir ittifakta yer almasına katiyen cevaz yoktur..." (Aybar, 1988: 183). Burada hem NATO'nun ve ABD'nin emperyalist kimliğini vurgulamış, hem de Türkiye'nin tarihi milli kimliğine değinerek anti-emperyalist bir tutum ile bu ittifakta yer almaması gerektiğini savunmuştur.

3. TÜRKİYE SOSYALİST İŞÇİ PARTİSİ

3.1. Partinin Kuruluşu

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'ne geçmeden önce 12 Mart Muhtırasından önce TİP'nin "legal sosyalist parti" kimliği ile gündeme geldiğini bir kere daha aktarmakta yarar vardır. 12 Mart'tan sonra TİP geleneğinden gelenlerin birkaç ayrı parti kurdukları görülmektedir. Bunlar "Türkiye İşçi Partisi, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, Sosyalist Devrim Partisi" olarak sıralanmaktadır. TİP ve TSİP gibi partiler legal olarak kurulmuşlardır ancak Türkiye Komünist Partisi (TKP) kurulamamıştır. Ancak SSCB tarafından onaylanan ve SSCB'nin güvenini kazanan bu parti olmuştur. Aybar tarafından kurulan "Sosyalist Devrim Partisi", "Sovyet yanlısı" hiç olmadığı gibi, temel savı "Leninist modele aykırı ve ona meydan okuyan bir sosyalist parti" olmuştur. Genel Başkan başta gelmek üzere başkanlık süresinin kısıtlandığı maddeleriyle demokrasi ve özgürlük yanlısı bir izlenim çizmiştir. Diğer yandan, yanına yeni kadro çekemediği ve sınırlı kaldığından bu deneyimleri zenginleştirememişlerdir. Mihri Belli tarafından 1974 yılından sonra kurulan "Türkiye Emek Partisi", 1975 yılında kurulan ikinci "Vatan Partisi" bu platformda fazla canlılık göstermemişlerdir. Burada Doğu Perinçek liderliğindeki "Aydınlık" grubundan da bahsetmek gerekir. Sonuç olarak, 12 Mart'ın ardından örgütsel bir çoğalmanın yaşandığını söylemek mümkündür (Yılmaz, 2020: 67-68).

TSİP, 12 Mart muhtırasının ardından kurulan ve Türkiye'de faaliyetlerine devam eden sosyalist anlamda ilk parti olma özelliği taşımaktadır. Başlıca kurucu isimleri;

Ahmet Kaçmaz, Yalçın Yusufoglu, Oya Baydar, Osman Sercan, Aydoğan Gezer, Burhan Şahin, Ali Kar, Hamdi Gülen, Hikmet Karahan, İbrahim Şahin olarak sıralanmaktadır. Kuruluş tarihi ise 16 Haziran 1974 olarak resmileştir.

TSİP'nin kurulma aşamasında Cemal Kırıl'ın, Adapazarı cezaevinde bulunan Behice Boran'ı ziyaret ettiği ve o dönemin geçerli ilkesi kabul edilen “tek ülke, tek işçi sınıfı partisi” kapsamında hareketi bölmek, ilerde yaşanabilecek çatışma ortamlarının engellenmesi için uğraşıldığı ancak bunun sonuçsuz kaldığı görülmüştür. Baydar'ın bu konudaki gözlemi ilginçtir. Kendisinin ve TSİP'de bulunan bazı arkadaşlarının 1974 yılından 1976 yılına kadar giderek TKP'ye yaklaştıklarını; kendinden daha çok TKP'yi reddeden, beklemediği kişilerin TKP'ye geçtiğini aktarır. 1975'te TSİP'de, SBKP tarafından tanınabilmek için “Korkunç bir bizi de tanışınlar mücadelesi” verildiğini belirtir. Enternasyonalist hareketlerinin bir parçası, tanınan bir parti olmayı istediğini; Dünya Komünist Hareketi'ndeki parti içinde, “Acaba TKP var mı?” diye sorduklarını; “TKP var TSİP yok” diye hayıflandıklarını da eklemiştir (Babalık, 2003: 79-80).

3.2. Partinin Amacı

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, Program ve Tüzüğü'nde, işçi sınıfının, devrimci sürecin başını çekme ve sonuna kadar götürmek zorunda olduğu vurgulanmıştır. İşçi sınıfının üretim araçlarının ise özel mülkiyetinden yoksunluğu aktarılmıştır. Buna karşılık mevcut düzende acı çeken ve ezilen diğer toplum kesimlerinin, üretim alanında nesnel konumlarının özel mülkiyet alanında kaldığı belirtilmiştir. Ayrıca üretim ilişkilerinin sosyalist üretim ilişkileriyle değiştirilmesi konusunda öncü rol oynamadığı; bu nedenle işçi sınıfının, toplumda bulunan diğer tabaka ve sınıflardan, onların dünya görüşü ve ideolojilerinden bağımsız örgütlenme zorunluluğundan bahsedilmiştir. İşçi sınıfının siyasi eylemliliği bütün sömürülen; baskı altında olan diğer toplum üyelerine; durumlarının umutsuzluğu ve kurumlarının, ancak işçi sınıfının yönetim erkiyle beraber olanaklı olacağını göstermektedir. Devam eden kısımda parti için önemli olan konular aşağıda aynen aktarılmıştır:

“Ülkemizde gerek sömürüye karşı yürütmekte olduğu ekonomik savaşımları yönlendirebilmesi, gerekse emperyalizme ve yerli ortaklarına karşı sürdürdüğü bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm savaşımını başarıya ulaştırabilmesi için işçi

sınıfının örgütlü siyasi savaşım yürütmesi gereklidir. Ancak böyle yapmakla yönetim erki savaşımını verebilmesi, yönetime gelebilmesiyle yönetiminde uygulayacağı bir dizi köklü girişimlerle kendinin ve geniş emekçi yığınların geleceğini yok eden halk düşmanı komplo ve sabotajları önleyerek, halkın çıkarlarını koruması gerçekleşebilir. Ancak böyle yapmakla, bütün halkın kurtuluşunu sağlayacak olan kendi sonuncu amacı doğrultusunda toplumun yeniden biçimlendirilmesi olanaklı olur. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin amacı ve görevi; Türkiye işçi sınıfını bilimsel olarak zorunlu bu erk amacına doğru yöneltmek, bu savaşımında onu örgütlemek, ona bilinç ve savaşım kararlılığı kazandırmaktır” (Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, Program ve Tüzük, 1974).

TSİP programına bakıldığında adalet vurgusunun yapıldığı görülmektedir. Aile ve nüfus işlerine düzenleme getirilerek; eğitim politikalarının da ayrıntılı değerlendirildiğini belirtmek gerekir. Bunlardan bazıları: “Aile hukukunun eksikleri tamamlamak, genel nüfus, ahvali şahsiye, personel işlerini düzenleyecek ayrı bir bakanlığın kurulması, ilk ve orta öğretimin mecburi olması, okulla aileler arasında işbirliğinin sağlanması, halk yetiştirme kurslarının kurulması....” (Türkiye Sosyalist İşçi Partisi: 1. Program, 1974).

3.3. TKP, TİP ile TSİP'nin Dış Politika Söylemi Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıkları

TKP, TİP ile beraber 1960'lı yıllarda var olmaya devam eden ilerici olduklarını ileri süren siyasi partilerdir. TİP-TKP ilişkilerinin farklı geliştiği görülmektedir. TKP, genelde sosyalist fikirlerin yayılması için TİP ise yasal çalışmalara önem vermiştir. bu nedenle TİP lehine ülke içindeki örgütlenme çalışmalarını sınırladığı görülürken, TKP yurt dışında bulunan öğrenci ve işçilere de yoğunlaşmıştır. 1968 yılı hareketi ile yükselen düşünsel akımının temsilcileri ve parti içindeki ayırım noktaların öne çıkarılarak, çatışan ilişkilerde gündeme gelmişlerdir. TİP'nin 1968'den başlayarak Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin (SBKP) etkisinde bulunan kamplaşmaya yönelmesinin önemli rolü olmuştur. 1964'deki ilk kongrede bu durumun hızla geliştiği ve doruğa çıktığı görülmektedir. Aybar'ın TİP'e girmesinin ardından, Türkiye'de bulunan komünistler partiye girme konusunda kararlı davranmıştır. Ancak ilk dönemlerde tevkifata uğramıştır. Mahkum olmuş kişilerin, harekete zarar

verebileceklerini düşünölmüş ve parti dışında bırakılmışlardır. Bir kesim de aktif parti üyesi olmuş ve dışardan destek vermişlerdir. TKP, TİP'yi ayrıca değerlendirmiştir ve buradaki politikanın bir süre sonra resmi politikaya dönüştüğünü ifade etmiştir. (Babalık, 2003: 53).

Bu alanda TİP-TKP farklılığının belirgin olduğunu ve sürecin dayanışmayı gerektirdiğini söylemek mümkündür. Camal Kırall, bundan sonra Türkiye'de işleri İşçi Partisi'nin yapacağını belirtmiştir. Temel politikasıyla ilişkili olarak da şunları söylemiştir: *“TKP varlığını korumalı, ama bu politika da desteklenmelidir” biçimindedir. TSİP'den bir gençlik grubu ayrılır ve GSB'yi kurarlar. Sonradan TKP'ye geçen bu grubun liderlerinden Selahattin Türokay: “Birinci TİP-TKP ilişkisi açısından söylenecek en önemli şey: ‘O dönem TKP yönetiminin, Türkiye İşçi Partisi'nin politikası ve çalışmalarına etkin destek verdiği biçimindedir”* (Babalık, 2003: 53).

1970'li yıllarda, TİP'nin mirasını, TİP, TSİP, Sosyalist Demokrasi Partisi (SDP) ve Türkiye Köylü İşçi Partisi (TİKP) gibi partiler paylaşmak istediler. Bu partiler, girdikleri seçimlerde 50 binleri, 60 binleri aşmayan oylar aldılar. Sonuç olarak sosyalizm, kitle tabanında açıkça gerilemiştir. Sosyalist partilere oy vermeyenler, Ecevit'in orta sol CHP'sini desteklemişlerdir. Emekçi kesimlerin önemli bölümleri de oylarını, Adalet Partisi (AP), Milli Selamet Partisi (MSP) ve Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) gibi partilere vermişlerdir. Sosyalist partilerin, emekçi kitleleri toplayamadıkları görölmüştür. Günümüzde sosyalizm ve demokrasi kavramlarının neredeyse birbirleriyle özdeşleştiğini burada belirtmek gerekir. Mevcut kısıtlı demokrasinin aşılabilmesi için de sosyalist bir partinin gerekliliğe inanan Mumcu (1993). *“Yaşadığımız bunca deneyden ders alacak bir sosyalist partinin özgün bir model ile kitle desteğini sağlaması ilk amaç olmalıdır. Bu özgün model için de sosyalizmi akıl çağına yaraşır biçimde tartışmak gerekir”* demiştir.

Baydar, 1977 yılında TKP'li yayınlarda ve TKP'nin legal dergileri kapsamında, Politika gazetesinde yazmaya devam etmiştir. Bu dönemde TKP ile TSİP'nin bağdaşmadığını aktarmıştır. TSİP'in hareket olarak daha klasik ve sınıf mücadelesi ile öne çıkan programlardan taraf olduğunu belirtmiştir. TKP'nde ise bu konunun ikinci derecede önemli olduğunu aktarmıştır. Ayrıca *“TSİP ile TKP'nin hiçbir zaman aynı kapta kaynayamadıklarını; TSİP'nin: “Enternasyonalizm'se, bende enternasyonalistlik*

yok, doğru. İşçi sınıfı çizgisiyse, tamam işçi sınıfı çizgisi. TKP'yi tanımaksa ve Sovyetler'e sonsuz sempati ve bağlılık ise bende alası var. Yurt içinde daha iyi kadrolarım, daha geniş ayaklarım var. O zaman niye ben değilim” iddiasındadır (Babalık, 2003: 80).

TİP, sosyalist ideolojinin meşrulaştırılması ve toplumsallaşması konusunda mücadele anlayışı, örgütlenme biçimi ve iktidar perspektifi açısından MDD, TKP ve Yön Hareketi'nden ayrılmıştır (Şener, 2007: 356). TİP, iktidarın demokratikleşmesini ön koşul olarak görürken, MDD demokratikleşmeyi iktidardan sonra sosyalizme gidecek olan yolun açılması için kullanacağı düşüncesindedir (Akdere ve Karadeniz, 1996: 284). MDD, hakim sınıfların ideolojik anlamda hegemonyasının mevcut düzen içinde kıramayacağı konusunda hemfikirdir. Bu sebeple halkın desteği ile iktidara gelmenin de mümkün olmadığı belirtilmiştir. Sosyalist devrimcilerse ancak emekçi kitlelerin bilinçlendirilerek mevcut ideolojik hegemonyanın kırılmasının ardından iktidara gelinebileceği düşüncesinde olmuşlardır (Atılğan, 2009: 368).

Birbirlerinden farklarının olmasına karşın bu akımların ortak noktalarının da olduğunu belirtmek gerekir. Üç akım da ilham kaynağının benzer olduğu görülmektedir. Mutlak dönüşümün gerçekleşmesi için gerekli olan ilk adımın; devlet iktidarının ele geçirilmesi olduğunu aktaran Leninizm akımının, Türk Solunun oylar ve halk ayaklanmalarıyla temel amaçlarını devleti ele geçirebilmek olarak belirlemesi konusunda etkili olmuştur. Üç akımın da amacı politik iktidarın ele geçirilmesi olarak belirlemiştir (Karsan, 2009: 54).

Akdere ve Karadeniz (1996: 280-281), MDD ile sosyalist devrim taraftarlarının arasında fark görmeyenlerin de olduğunu belirtmiştir. MDD'nin emperyalizm bağlılığının devam ettiği, temel özgürlük ve hakların sağlanamadığı, anti feodal mücadelenin sürdüğü fikrinin TİP'nin de bütün çözümlemelerinde tespit şeklinde kullandığı da eklemiştir. Bunların sonucunda da MDD'ye ters bir sonuç çıkarması söz konusu olmuştur. Ayrıca TİP'in ileri kapitalist ülkelerin düzeyine çıkma hedefiyle MDD'nin milli kapitalizmin geliştirilme hedefi birbirlerinin aynısıdır. TİP'ye göre sosyalist devrim ile MDD'ye göre ise işçi-köylü iktidarı başarıya ulaşacaktır. Gürel (2006) ise aralarındaki farkın sadece yöntemleri olduğu aktarmıştır. TİP'nin yapmış

olduğu MDD'cilerin "Tam Bağımsız-Gerçekten Demokratik Türkiye'sini" az daha kamucu hale getirerek; adını sosyalist olarak değiştirmek olduğunu belirtmiştir.

Şekil 1. Ahmet Kaçmaz'ın "TKP İle Aramızdaki Görüş Farklarını Gidermek İçin" Başlıklı Yazısı

Kaynak: Ahmet Kaçmaz, (1987), "TKP İle Aramızdaki Görüş Farklarını Gidermek İçin", Kitle Dergisi, 13.

Sonuç olarak TKP'ye, Türkiye sosyalizm düşüncesi ve hareketlerinin tarihi açısından özel bir önem atfetmek gerekmektedir (Akkuş, 2015: 251-252).

İKİNCİ BÖLÜM

KİTLE VE İLKE DERGİLERİ HAKKINDA GENEL BİLGİ

TSİP'nin kurulmasından önce bazı parti kurucuları tarafından yayımlanmaya başlanan aylık İlke, haftalık Kitle dergilerinin, süreç içerisinde parti yayın organları durumuna geldiği görülmektedir. Araştırmanın bu bölümünde söz konusu dergiler hakkında genel bilgiler paylaşılmıştır.

1. KİTLE DERGİSİ

1.1. Kuruluşu

Kitle, TSİP tarafından 1974 yılından itibaren yayınlanan haftalık siyasi bir gazete niteliği taşımaktadır. Haftalık bir dergi olarak Kitle'nin ilk sayısı Mart 1974'te yayınlanmıştır. Ondan sonra da aralıksız ve aksamadan 5 yıl boyunca işçi sınıfı biliminin Türkiye'de yaygınlaşmasına, Türkiye bilimsel sosyalist hareketinin ideolojik çalışmalarının geniş kadrolarına ve sempaticanlarına ulaştırılmasına, hareketin ideolojik gelişiminin sağlanmasına, işçi sınıfı politik mücadelesinde bilimin yol göstericiliğine hizmet ettiği belirtilmiştir. Sıkıyönetim tarafından kapatıldıktan sonra bu görevin üç yıl süreyle başka yayınlar aracılığıyla yerine getirildiği bildirilmiştir. Toplamda 317 sayı yayınlanmıştır (tustav.org, 2020).

1.2. Amacı

Kitle Dergisi, dünyada Amerikan emperyalizminin ve uluslararası gericiliğin dünya barış demokrasi ve sosyalizm güçlerine amansızca saldırdığı gerginliğin anti-detant güçler tarafından boyuna tırmandırıldığı, anti-komünizm ve anti-sovyetizmin büsbütün azdırdığı, NATO'nun daha da silahlandırıldığı, Beyaz Saray'ın sınırlı bir nükleer savaşı göze aldığını açık açık beyan ettiği, bölgesel savaşların çoğaldığı, Türkiye'de ise faşist bir diktatörlüğün hüküm sürdüğü, tekerci sermayenin ekonomik krizinin yeni yeni açmazlara saplandığı o dönemde işçi sınıfı politik hareketinin önünde önemli ideolojik görevlerin durduğunu belirtmiştir. Amacını ise bir yandan işçi sınıfının ideolojik, politik ve örgütsel bağımsızlığını en zor koşullar altında bile titizlikle,

kıskançlıkla korumak, bilimsel sosyalizmin mücadele bayrağını sınıf mücadelesinin sert koşullarında onurla yükseltmek ve bunun için her şeyden önce sapasağlam bir örgütsel yapıyı geliştirip, güçlendirmek, geniş kitlelere yayılmak ve kök salmak, öte yandan en geniş demokratik güçlerin ortak mücadele birliğini yaratmak olduğunu aktarmıştır. Bu amaçların başarılması, hiç kuşkusuz, her şeyden önce somut politik mücadele içinde pratikle mümkündür. Pratiğin geliştirilmesi, zenginleştirilmesi sürecinde ise yayın politikasının öneminin büyük olduğu vurgulanmıştır.

Kitle Dergisinde, işçi sınıfı politik mücadelesinin pratik dinamizmi ile ideolojik dinamizmi arasında çok sıkı bir bağın olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle, bir yandan mümkün olan en geniş kesimlere merkezi nitelikli siyasal ve ekonomik ajitasyon araçları ile seslenmenin gerekliliği aktarılmıştır. Diğer yandan bu araçları geniş kitlelere ulaştırmaya çalışan aktivistlerin, saflarımıza yeni kazanılan elemanların, sempatanların ideolojik gelişimlerini hızlandırmak, yeni yeni kadroların ve tüm aktivistlerin temel teorik bilgilenmelerinin üzerine teorinin Türkiye koşullarına yaratıcı ve bilimsel bir tarzda uygulanmasından doğan özgül ideolojik açıklamaları inşa etmek, yani sınıf mücadelesinin ajitasyon görevini, güçlü bir propaganda aracılığıyla yan yana götürmek gerektiği bildirilmiştir. Teknik olanakların geliştirilmesiyle yayınlama olanağı bulan Kitle, aylık bir kadro yayını olarak yukarıda sayılan işlevleri görmektedir. Ancak burada ideolojik çalışmaların yaygınlaştırılması için bunların yeterli olmayacağı belirtilmiştir. Bu çalışmalar broşürlerle zenginleştirilecek teorik bir derginin de mevcut periyodiklerin yanı sıra yayınlanması gündeme gelmiştir.

2. İLKE DERGİSİ

2.1. Kuruluşu

İlke dersinin ilk sayısı Ocak 1974'te çıkmıştır. İlke dergisine göre; “12 Mart sonrası faşizminden sonra yayınlanan ilk sosyalist dergi niteliğini” taşımaktadır. Sosyalist hareketlerin o dönemdeki şartlarını aktaran İlke dergisi; demokratik çevreyi kucaklayan bir mücadele organı olarak görülmektedir. O dönemde İlke'nin demokratik görevi yanında sosyalist örgütlenme sorununa eğilip, İşçi sınıfı partisi hedefini göstermekten de geri kalmadığı bildirilmektedir. Yayın organları çerçevesinde, dergilerde “sosyalizm” yapılamayacağını, sosyalizmin örgüt meselesi demek olduğu

vurgulanmıştır. Üçüncü sayıda kaleme alınan “Sosyalist Parti Sorusu” başlığı altındaki yazıların İlke dergisinin temel konusu olduğu belirtilmiştir. 1974 yılı Haziran ayında kurulan TSİP’nin parti çalışanlarının İlke dergisinde yazıları bulunmaktadır. Hatta İlke dergisinin çıkarılmasına önemli rolü olan parti üyeleri bulunmaktadır. Partinin kuruluşuyla, İlke, daha önceki çizgisine ve örgütlenme, Parti vurgulamasına uygun olarak, Türkiye Sosyalist Partisi’nin çizgisini ve görüşlerini ana hatlarıyla yansıtan bir dergi haline gelmiştir (tustav.org, 2020).

1975 yılının Aralık ayında yayınlanan sayıda, tercüme yazıların ağırlığı, derginin kazanmış olduğu niteliğinin devamı olarak yorumlanmıştır. Türkiye’de tartışma konusu olan, sosyalist kadroların bilgilenmeye ve aydınlanmaya, en azından belgelere ihtiyaç duydukları bazı temel konularda, sosyalizmin ve pratiğinin tartışılmaz ustalarının ve onların en yetkin öğrencilerinin, çeşitli konularda geliştirdikleri fikirlerin ve bunların yazıya dökülmesinin, derginin dar imkanlarıyla yapabileceklerinden çok daha üstün bilimsel düzeyde olacağı gerçeğinden hareket ettiklerini belirtmişlerdir. Enternasyonalizm, sosyalizmin uluslararası meseleleri, örneğin bir detant konusu veya maoizm konularında, Parti sorunları konusunda uluslararası geçerlilikteki ve yetkinlikteki yayınların üstünlüğünün tartışılmaz bir gerçek olduğunu kabul etmişler ve bu nedenle bu yayınlardan yararlandıklarını bildirmişlerdir.

2.2. Amacı

İlke dergisinin amacın 48. ve 49. sayısında derginin beşinci yılında ayrıntılı bir şekilde aktarılmıştır. Buna göre derginin amacı “bilimsel sosyalist siyasal hareket karşında duran ideolojik sorunlara cevap getirme, bilimsel teorinin çeşitli konularındaki öğretilerini ve dünya işçi sınıfı partilerinin dünya devrimci süreci konusundaki görüşlerini Türkiye’de kadrolar arasında özümsetme ve yaygınlaştırma çabalarını yetkin bir teorik düzey ve bilimsel ciddiyetle devam ettirmek” olarak açıklanmıştır.

Derginin 1977 yılındaki teorik-ideolojik çalışmaları arasında özellikle aşağıdaki konuların önemli yer tuttuğu görülmektedir:

- Kısaca Ulusal Demokratik Devrim (IDD) çizgisi olarak adlandırılan siyasal çizginin eleştirilmesi. (Bu konuda bir önceki yıl Ocak ayında yeni Ulusal Demokratik Devrim görüşünü eleştiren İlke, daha sonra Türkiye’ye bir şablon

olarak bin bir zorlama ve çarpıtma ile giydirilmek istenen ileri Demokrasi tezini ele aldı ve nihayet İDD çizgisini ana karakteristikleri ile irdeleyen bütünsel eleştiriyi yayınlamıştır. Bu noktadaki ideolojik çalışmalarını ve eleştirilerini, Ürün Dergisi ve Politika Gazetesine karşı bilimsel polemiklerle sürdürüldüğü aktarılmıştır).

- İşçi sınıfı biliminin ulus ve ulusal sorun konusundaki öğretisinin tüm teorik temelleri uzun ve kapsamlı bir yazı serisi halinden yayınlanmıştır. (Türkiye’de ulusal sorunun taşıdığı özgül nitelikler ve karakteristikler konusundaki ideolojik çalışmaların gecikmiş olması, derginin dördüncü yılına girerken önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir.

1977 yılında İlke dergisinin yerine getirdiği ideolojik görevler şöyle sıralanmıştır:

- Daha önceden başlamış olan dünya işçi partilerinin anti-faşist stratejisinin biçimlenmesine ilişkin tarihsel süreç konusundaki yazı serisi sürdürüldü ve bu konuda büyük tarihsel önem taşıyan Komintern yedinci Kongresi ve bu Kongreye sunulan raporun ayrıntılı özetiyle görüşleri yayınlandı. Dünya sosyalist ve işçi sınıfı hareketinin anti-faşist mücadele konusundaki görüşleri yayınlandı.
- Türkiye’de kadrolar tarafından bilinmeyen, sol revizyonistleri tarafından çarpıtılan, İDD çizgisi tarafından ise yanlış tanıtılmış olan “Kapitalist Olmayan Kalkınma Yolu” konusunda, dünya işçi partilerinin ve bilim merkezlerinin görüşleri, tezleri, bu konudaki çeşitli uygulamalar vd. iki yazı halinde özetlenmiştir. Böylece Türkiye’de en az bilinen bu ideolojik husus da teorik temelleriyle, aktüel evrensel tezleriyle işlendiği belirtilmiştir.
- Dünya işçi sınıfı bilim merkezlerinin ve çeşitli işçi sınıfı partilerinin bazı teorik-ideolojik çalışmaları olanaklar ölçüsünde Türkçe’ye çevrilmiştir.
- SSCB Yeni Anayasa Taslağı, 60. yıl için SBKP Merkez Komitesi’nin belgesi yayınlanmıştır. 60. yıl için ayrıca özel sayı hazırlanmıştır. Bu sayıda işçi sınıfı biliminin “devrim öğretici” teorik bir bölüm olarak, özetle tekrarlanmıştır.
- “Sınıf Mücadelesinin Perspektifleri” başlığıyla yayınlanan yazı serisinde ise, geçen yılın ilk yarısında ve genel seçimlerin öncesinde Türkiye’nin sosyo-politik durumu, tekeli sermayenin istekleri, sosyal demokrasinin durumu, sosyalist

hareketin görevleri ve demokrarik hareketle olan bağlarını işleyen yazı, somut durumun somut tahlilini yapıyor, bunlar ışığında karşıdaki sosyalist ve demokratik görevleri sıralıyor ve somut politik gelişimlerde kimi sosyalist ya da “sol” revizyonist çizgilerin önemli güncel hatalı siyasetlerini eleştiriyordu. Mart, Nisan ve Mayıs aylarında yayınlanan yazılarda aktarılan tespitlerin isabet derecesi 5 Haziran Genel Seçimleri ve sonrasındaki gelişimlerde kanıtlanmıştır.

- Dünya Devrimci Sürecinden haberlere, olanaklar ölçüsünde geniş yer verilmiştir. Bu konularda bilimsel sosyalizmin yorumları yapılmıştır. Dünya Devrimci süresinin Barış ve detant sorunları işlenmiştir.

Özetle, işçi sınıfı politik hareketin ideolojik çalışmalarında İlke dergisinin gelişen ve güçlenen bu sürecin önemli ideolojik bir aracı olarak görev yaptığını söylemek mümkündür.

3. KİTLE VE İLKE DERGİLERİNİN DIŞ POLİTİKA YAKLAŞIMI

3.1. Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO)

Türkiye’nin İkinci Dünya Savaşı’nın ardından Batı’ya yüzünü dönmesi ve Batı’daki en önemli güvenlik örgütü olarak kabul edilen NATO’ya üye olmayı istemesi, ülke içerisindeki siyasal gelişmelerin de şekillenmesine sebebiyet vermiştir. O dönemlerde NATO’ya üye olmak Türkiye için 1980 ve 1990’larda AB’ye üye olmakla benzer bir durumu ifade etmekteydi. NATO’ya girme, Batı tarzı siyasal bir sisteme entegre olmak demektir. Siyasal olarak Batı’ya ait olmanın yolu NATO’dan geçmekteydi. Öyle ki Soğuk Savaş ortamında güvenliğin ön planda olduğu ve ülkelerin dış politikalarında önceliklerini güvenliğe verdikleri görülmektedir. Türkiye’nin bu uluslararası konjonktürde Sovyetler Birliği karşısında güvenliğini sağlayabilmek için tercihini Batı’dan tarafa yaptığını söylemek mümkündür. “Batı Blokunda” yerini alabilmek için Batı siyasal sistemlerine entegrasyonu sağlayacak olan adımlar atması gerektiğinin bilincinde hareket edilmiştir. Öncelikli olarak iç siyasal sistem ve kurumların düzenlenmesi gerekiyordu. Bu bakımdan tek partili sistem terkedilip; çok partili hayata geçme dış dinamikler için bir zorunluluk olarak görülmekteydi. İç dinamikler açınsındansa gittikçe kendini göstermeye başlayan, ellerinde sermaye biriktiren ve iktidarı elde etmek amacıyla bir kitlenin varlığı yadsınamaz. Demokratik

Parti'nin (DP) toplumsal zeminini oluşturan bu kitlenin, ayrı bir parti kurma isteği içinde oldukları görülmektedir. DP bu süreçte güçlenmiştir. Ancak özellikle soldaki diğer partilerin durumları böyle olmamıştır. Komünizm propagandası gerekçesi ile siyasal konuda faaliyette bulunmaları, örgütlenmeleri, yayın yapmalarına engel olunmuştur. Ancak kısa süre hayatta kalabilmişlerdir. O dönem komünizm tehditleri Batı Bloku bakımından, sadece uluslararası sistemde yaşanan gelişmeler değil, ülkelerdeki iç siyasal gelişmeleri de şekillendirebilen önemli bir faktördü (Bayır, 2011: 69).

Kitle dergisi “Hasta Adamın Hasta Bekçisi: NATO” başlığını attığı yazıda NATO, emperyalizmin evrensel ve tarihi militarizmin somut ve uluslararası kurumlarından biri olarak tarif edilmiştir. O dönemde NATO'nun yaş gününün sönük ve çaresiz bir şekilde kutlandığı belirtilmiştir. emperyalist metropollerin çıkar çatışmalarının uzlaşmaz noktalara gelerek, büyük bir savaşa dönüştüğü İkinci Dünya Savaşı'nda emperyalistler bir yandan dünyayı yeniden paylaşım kavgası sürdürürken öte yandan dünyanın tek işçi sınıfı iktidarını alaşağı etmek istedikleri aktarılmıştır. Ayrıca Amerikan emperyalizminin savaş içi taktiğinin kendine göre kurnaz olduğu Nazi emperyalizmi ile Sovyet Rusya'yı karşı karşıya getirdiği, savaşın odağını oraya kaydırma ve sadece Nazileri değil, onlardan daha önemli saydığı Sovyet iktidarının yıkılmasını sağlamak amacını taşıyan “bir taşla iki kuş” politikasını uyguladığı vurgulanmıştır. Buna karşın istenen sonucun alınmadığı görülmektedir. Kitle dergisi İkinci Dünya Savaşı'nın sadece emperyalist metropollerin dünyayı paylaşım kavgası olmadığını aynı zamanda sosyalizmin varoluş kavgasını da ifade ettiğini belirtmiş ve eklemiştir: *“bugün herkes kabul etmiştir ki İkinci Dünya Savaşının asıl galibi Amerika ve diğer müttefik metropoller değil, uluslararası işçi sınıfıdır. Savaş sonrasında Çin, Kore ve Doğu Avrupa'da işçi sınıfı iktidara gelmiştir”* (Kitle dergisi, 1974).

Hasta adamın hasta bekçisi: NATO

Şekil 2. Hasta Adamın Hasta Bekçisi: NATO

Kaynak: Kitle Dergisi, “Çevrimiçi”,

tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/kitle/kitle-003.pdf, Erişim 10/04/1974.

İlke dergisi yazarlarından olan Mehmet Güven tarafından kaleme alınan “NATO’da sessiz bir yıldönümü” başlığında bir yazı yayınlanmıştır. Güven (1974)’in de Kitle dergisi haberine benzer olarak NATO’nun 4 Nisan 1974 tarihinde 25. yıldönümünü “pek sessiz sedasız” kutlandığını aktarmıştır. Ayrıca törenler dünya basınında birkaç satırla geçiştirilirken; asıl üzerinde durulan noktanın Avrupa ve ABD arasındaki gerginliği olması gerektiğini bildirmiştir. 25. yılda NATO’ya imza atmış devletler, ittifakın geleceği hususunda oldukça karamsar göründüklerini belirtmiştir. Ayrıca dergide bu durum “Ağızlarından NATO’nun “parlak ve başarılı geçmişi” hakkında nutuklar dökülürken kafalarında ittifakın geleceğini bir kez daha gözden geçirme gereği geçtiği” şeklinde ifade edilmiştir.

Şekil 3. NATO'da Sessiz Bir Yıldönümü

Kaynak: İlke Dergisi, “Çevrimiçi”,

tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/ilke/ilke_5_a.pdf, Erişim, 10/05/1974.

NATO ile ilgili olarak bir başka gelişme de TSİP Genel Başkanı Ahmet Kaçmaz'ın verdiği demeçte aktardıklarını Kaçmaz, Başbakan Ecevit'in Türkiye'nin NATO'da Yunanistan'dan boşalan yeri doldurabileceğini söylemesini büyük bir sorumsuzluk olarak karşılamış ve kendisini şiddetle kınamıştır. Ahmet Kaçmaz, “Halkımız, NATO'ya ve ABD emperyalizmine daha bağımlı hale getirilmiş bir Türkiye'nin yaratılmasında emperyalizmin oyunlarına angaje olan sosyal demokrasinin bu sınır tanımayan tutarsızlığını büyük bir kırınglık ve ibretle izlemektedir” demiştir (Kitle, 1974).

Şekil 4. TSİP Genel Başkanı, Ecevit'in NATO İle İlgili Demecini Kınadı

Kaynak: Kitle Dergisi, "Çevrimiçi",

tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/kitle/kitle-023.pdf, Erişim 27/08/1974.

İlke dergisi yazarlarından olan Eymen (1974), "Türkiye'deki NATO ve bazı hatırlatmalar" başlığı altında bir yazı yayımlamıştır. Burada Yunanistan'ın askeri gücünü NATO'dan aldığını, bu örgüt içinde biçimsel de olsa, komşusuyla birbirine eş yaklaşmaları bulunan Türkiye açısından, Kuzey Atlantik Antlaşması ve bu paraleldeki güncel ABD yardımları sorununun bir kez daha ele alınmasında yarar olduğunu düşünmüştür. Eymen (1974), Amerikan kapitalizminin politik militer kılıfı olduğunu aktardığı NATO'nun, bir "savaş aracı" olduğunu belirtmiştir. Ona göre, bu yöntemle, Türkiye'nin topraklarını Amerikan emperyalizminin hedefleri uğruna kullanabilmek için, geleneksel klasik silahlar ve kalabalık ordularla Türk askeri gücünü sınırlamayı yeğ tutmuştur. Yazar sonrasında NATO'nun tarihsel gelişimi aktarmıştır. Burada önemli olan Eymen'in (1974) özellikle altını çizdiği noktanın NATO ve Amerika ilişkilerinin yanında NATO'nun Türkiye ile olan ilişkileridir. Konuyla ilgili olarak şu satırları yazmıştır: "NATO emperyalizminin ülkemize ithal ettiği strateji içindeki siyasal hedeflere ulaşma yolu, bizim amaçlarımıza göre oluşması gereken ulusal stratejimizle tam bir uyumsuzluk halindedir. Ulusal strateji gereğine, ülkemizin büyük bir kısmının savaş alanı olmasını istemeyiz. NATO stratejisi, emperyalist sınırlarının genişliğine güvenerek, tüm ülkemizi savaş alanı yapmaktadır. Ulusal stratejiler düşman karşısına eldeki kuvvetlerin bir kısmıyla çıkmayı öngörürken, NATO stratejisi gereğince

elimizdeki birliklerimizle, hatta ihtiyat kuvvetlerimizle düşman yani aslında ABD'nin düşmanı karşısında çıkmamız planlanmıştır. Ulusal strateji ülkeyi nükleer saldırılar konusunda korumayı amaçlarken, NATO stratejisi nükleer saldırının ilk ana hedefi oluşumun getirmiştir” (İlke, 1974, 11. sayı).

3.2. Filistin Sorunu

Günümüzde Filistin Sorununun, Türkiye’de bulunan sol hareket yayınlarında Türkiye’nin dış politikası, Orta Doğu’daki toplumsal ve siyasal sorunlar ve Türkiye-İsrail ilişkileri şeklinde değinildiği görülmektedir. 1980 öncesinde Filistin sorunu, solun en tartışmalı konularından birini oluşturmuştur. Filistin sorununun o dönemlerde solun gündeminde bu nedenle yer etmesinin çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Filistin sorununun ortaya çıktığı dönemdeki politik koşulları belirleyen durumsa Soğuk Savaş dönemindeki kutuplaşmadır (Amir vd., 2017: 55).

Türkiye solunun tarihinde Filistin ile ilgili kitlesel bir duyarlılığın yaşanmasında 1967 yılında gerçekleşen Arap-İsrail Savaşı önemli rol oynamıştır. “Altı Gün Savaşı” şeklinde ifade edilen, Suriye, Mısır ve Ürdün diğer Arap ülkelerinin desteğini almalarına karşılık İsrail’e karşı mağlup oldukları savaştır. İsrail, bu savaş sonucunda işgal ettiği alanı genişletmiştir. Başta Arap ülkeleri olmak üzere birçok ülkede İsrail’in bu işgali protesto edilmiştir. Türkiye’de bulunan üniversitelerde okula giden Arap gençlerinin de İsrail’in işgalini eylem ve bildirilerle protesto edip tepkilerini ortaya koydukları görülmektedir. Türkiye’deki sosyalist gençlik örgütlerinin de aynı dönem içinde İstanbul’da ortak bir bildiri yayınladığı Türkiye’deki NATO üslerinin İsrail’e destek amaçlı kullanılmasını protesto ettikleri ve İsrail karşısında Arap ülkeleriyle dayanışmayı savundukları görülmektedir (Feyzioğlu, 2011:7-9).

Filistin ile dayanışma bildirilerinin yanı sıra İsrail konsolosluğunun önünde sol grupların içinde bulunduğu çeşitli eylemler yapılmıştır. Silahlı mücadelenin bir yöntem olarak benimsendiği o dönemde sol örgütlenmelerden olan Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi (THKP-C), ilk eylemini 1971 yılında İsrail’in İstanbul Başkonsolosu Ephraim Elrom’u öldürerek yapmıştır (Bali, 2016: 47). Anti-Amerikancılığın yükselişte olduğu bu dönemlerde İsrail, Türkiye solu için Amerika’nın işbirlikçisi “işgalci” ve “emperyalist” bir devlet olarak konumlandırılmıştır. Filistin de topraklarından “ezilen”

ve “sürgün edilen” bir halk olarak görülmüştür. Buna karşılık İlke dergisi, Filistin Devleti’nin Filistin Kurtuluş Örgütü tarafından kurtarılacağını ifade etmiştir.

Şekil 5. Filistin Devleti’nin Filistin Kurtuluş Örgütü Kuracak

Kaynak: İlke Dergisi, tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/ilke/ilke_12_a.pdf
Erişim: 01/12/1974.

Dergide o dönemlerde dünyanın “dinamik kutularından” biri olan Orta Doğu’nun kaderi üzerinde büyük rol oynayacak iki toplantının birden yapıldığı ve yıllardır ulusal kurtuluş savaşı veren Filistin halkının zafere bir daha yaklaştığı aktarılmıştır. Önce Rabat zirve toplantısında Arap liderleri, Filistin Kurtuluş Örgütü’nün Filistin halkının tek temsilcisi olduğunu kabul etmişler, daha sonra da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, Filistin Sorununu görüşürken Yaser Arafat’ı resmen Filistin temsilcisi olarak dinlemiş ve bir Filistin Devleti’nin kuruluşu yolunda ilk önemli adımların atıldığı aktarılmıştır. Aynı yazıda Rabat zirve toplantısının hem Arap ülkeleri hem de Filistin Sorunu için gerçekten çok önemli bir yer işgal ettiği de belirtilmiştir.

Bugün Filistin direnişiyle arasına mesafede koyduğu görülen sol kanadın, geçmiş dönemlerde Filistin direnişine katıldığı görülmektedir. Hatta direnişe şahitlik ederek; somut bir şekilde direnişi deneyimlediğini de belirtmek gerekir. Bu nedenle solun siyasal tarihinde Filistin’in özel bir yeri olduğunu söylemek mümkündür. Filistin direnişinde hayatını kaybedenler ve geri gelenlerin sol siyasi sürecinde “fedai” şeklinde nitelendirilmiştir. Solun geçmişinde Filistin direnişine karşı destek ve ilgiyi bizzat bu

direniş katılan veya kamplara gidenlerin kaleminden çıkan kitaplarda görmek mümkündür (Mantıcı, 2014: 57).

3.3. Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET)

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu günden itibaren çağdaş medeniyetler düzeyine ulaşabilmek için uluslararası konjonktürdeki yaşanan gelişmeleri yakından takip etmiştir. NATO ve Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma örgütü (OECD) gibi uluslararası örgütlenmelere etkin üye olmuştur. Bu kapsamda, insanlık tarihindeki en büyük barış projesi şeklinde ifade edilen Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun (AET) 1957'de kuruluşundan kısa süre sonra 31 Temmuz 1959 tarihinde Topluluğa ortaklık başvurusu yapmıştır. Başvuru, dönemin Demokrat Parti lideri ve Başbakanı olan Adnan Menderes tarafından yapılmıştır. Menderes, "bu başvuru ile Türkiye'nin Avrupa'ya ilk adımı attığını" belirtmiştir (Avrupa Birliği Bakanlığı, 2018: 1).

Kitle dergisinde 1974 yılında hükümetin AET politikasını aktardıkları bir yazı yayımlanmıştır. Yazıda, *"yıllardır Türkiye'de Ortak Pazar'a karşı çıkan sadece devrimciler olmuştur şimdi ise mülk sahibi sınıfların bir kısmı da cılız bir sesle ve sınırlı olarak, Ortak Pazar'a karşı bazı itirazlar yöneltiyorlar"* denilmiş ve bu itirazların önemli nedenlerini şöyle aktarmışlardır:

- Yeni CHP-MSP hükümetinin sınıfsal dayanaklarından olan ve yerli tekелci sermayenin tüm kapitalist sınıf üzerindeki üstünlüğünü geriletmek isteyen orta ve küçük sermaye gruplarının eğilimi;
- Amerikan emperyalizmi ile ortak yatırımlar ve işbirliği sonucunda İkinci Dünya Savaşı sonrasında palazlanmasını güçlendiren yerli büyük sermaye 1960'lerden sonra kısıtlı sanayileşmeye yönelme,
- Karşılıklı çıkarlar gereğince, Ortak Pazar emperyalizmi ile bütünleşme yolunun tercih edilmesi,
- Söz konusu bütünleşmede yerli finans kapitalin tutumu,
- Ortak Pazar'a adeta kayıtsız şartsız teslim olma ve kendini garantiye almak.

Bunun yanında iktidara ortaklık kurmaya çalışan ve tekелciliğin üstünlüğünü en azından dondurmak isteyen tekел burjuva kesimlerinin AET içinde daha şahsiyetli bir yer yani sınırlı da olsa birtakım avantajlar istedikleri aktarmışlardır. Yerli tekелci

sermayenin, AET finans kapital topluluğuyla sermayecilerin aleyhine bir tutum izlediği de aktarılmıştır. Türkiye-AET bütünleşmesinden en çok zarar gören ve görececek olan kesimler emekçi halk olmakla birlikte orta ve küçük sermaye dilimlerinden zarar gördüğü belirtilmiştir. Bunun nedeni, bu dilimler varlıklarının ancak sanayileşmede yan ve ikincil üretim alanlarını elde tutarak koruyabilmeleri olarak açıklanmıştır. Yazının bir kısmı aşağıda verilmiştir:

Şekil 6. Hükümetin AET Politikası

Kaynak: Kitle Dergisi, “Çevrimiçi”

tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/kitle/kitle-004.pdf, Erişim: 16/04/1974.

Kamuoyunun bakış açısına bakıldığında Türkiye ile AET arasındaki ilişkilerde zaman zaman farklılıklar olduğu görülmektedir. Bu farklılıkların temel nedeni ise ilişkilerin seyir süreci içinde yaşananlardır (Güreşçi, 2006: 75). İlke dergisinde atılan “ABD Emperyalizminden AET Emperyalizmine” şeklindeki bu başlık ve yazının içeriği buna örnek olarak verilebilir. Bu yazıda Dışişleri Bakanı'nın Türkiye'nin çok taraflı savunma sistemi yanında milli askeri gücünü arttırmak üzere hazırlıklara başladığı yönündeki açıklaması belirtilmiştir. Ayrıca Federal Almanya'nın resmi ajansı DPA, Türkiye'nin bu amaçla Bonn ile temasa geçtiğini ve silah sanayisini geliştirmek amacıyla olduğunu bildirdiği açıklanmıştır. Daha önceden Federal Almanya'nın

Türkiye’de silah fabrikası kurmak için teşebbüse geçtiği haber verilmiştir. DPA’nın haberine göre, Türkiye öncelikle lisansla uçak yapımı, tersaneleri genişletmek ve modernleştirmek için zorunlu teknik malzeme istemektedir.

Şekil 7. ABD Emperyalizminden AET Emperyalizmine

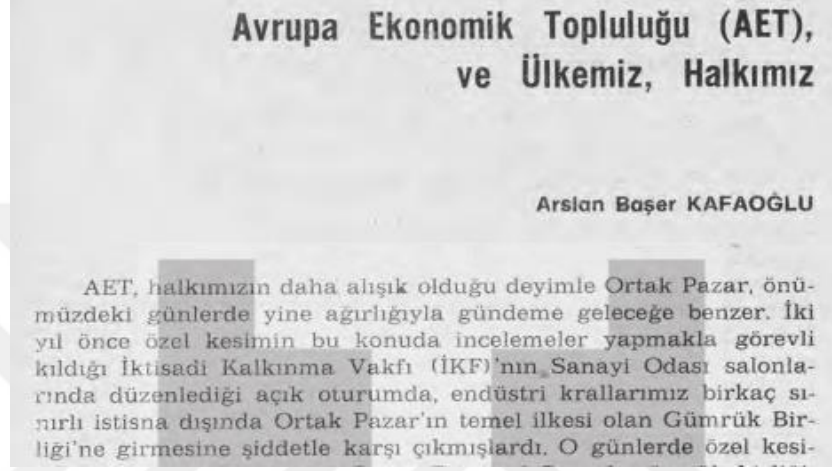
Kaynak: İlke Dergisi, “Çevrimiçi”

tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/ilke/ilke_4_a.pdf, Erişim: 01/0/1974.

Alman basınında çıkan yorumlara göre Türkiye NATO dışında ayrı vurucu güç oluşturma niyetindedir. Bu yorumlarda Başbakan Ecevit’in övüldüğü, güçlü ve ne yaptığını bilen, Türkiye azminde olan bir kişi olarak nitelendiği de dikkat çekmektedir. Buradan konu Ecevit’in hükümeti kurmasından sonraki dönemde genel olarak Avrupa ve AET ile olan ilişkiler ekonomik alanda olduğu gibi siyasal ve askeri alanda da güçlendiğine getirilmiştir. O dönemi “dünyanın yeni dengesi ve ABD-AET çekişmesi” şeklinde ifade eden dergi; bu şartlar altında Türkiye’nin yerini AET’nin yanında belirlediğini belirtmiştir. Bununla birlikte silah yardımı ve NATO dışı bir silah gücü elde etmek üzere girişilen teşebbüslerin Almanya’ya yönelmesiyle de bir kere daha ortaya çıktığını aktarmıştır.

Burada İlke dergisinin yazarlarından olan Arslan Başer Kafaoğlu tarafından yazılan “Avrupa Ekonomi Topluluğu (AET) ve Ülkemiz, Halkımız” başlığı atılan yazıdan da bahsetmek gerekir. Burada, AET’ni halkın daha alışık olduğu değişiminin Ortak Pazar olduğu aktarılmıştır. 1977 yılında özel kesimin bu konuda incelemeler yapmakla görevlendirildiği İktisadi Kalkınma Vakfı (İKF)’nin Sanayi Odası salonlarında düzenlenen açık oturumda, endüstri krallarının birkaç sınırlı istisna dışında Ortak Pazar’ın temel ilkesi olan Gümrük Birliği’ne girmesine şiddetle karşı çıktığı

belirtilmiştir. O günlerde özel kesimin bu konudaki sözcüsü olan Sayın Ertuğrul Soysal, Gümrük Birliğine girmenin intihar olacağını belirlemiş, Ortak Pazar'ı tıpkı NATO'nun bağımsızlığımıza aykırı ilkeleri ve uygulamaları gibi yurt topraklarını savunurcasına cansiperane savunmuş olan ziyadesiyle ünlü Senatör Kamran İnan'ın savunmasına karşı onu en ilkel işleme ve ekonomi kurallarını bilmemekle suçladığı aktarılmıştır.

Şekil 8. Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Ülkemiz, Halkımız

Kaynak: Arslan, Kafaoğlu (1979), “Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Ülkemiz, Halkımız”, **İlke Dergisi**, 61.

Ayrıca Ertuğrul Soysal'ın yine bir toplantıda “AET'ye girmeliyiz. Onlar bizi tekstilci ve konserve mi yapmak istiyorlar? Başka türlü olmuyor beyler” dediği de belirtilmiştir. Aynı yazının ilerleyen bölümlerinde AET'ye Türkiye'nin tekstil dışında ihracat yapmasında önüne çıkan engellerin çok önemsiz olduğu belirtilmiştir. Bu tip bir statü içinde oldukları ve Türkiye, Senatör Kafaoğlu'nun günaydın gazetesinde çıkan demecinde, AET'ye tekstil ihracatının on yılda on milyon dolardan 500 milyon dolara çıktığından bahisle, 1963 Ankara anlaşmasının yararını belirtmek istemiştir.

3.4. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)

20. yüzyılın başlarında Bolşevik hareketlerinin etkileri neticesinde Rusya'da Çarlık rejiminin bitmesiyle SSCB kurulmuştur (Barut vd., 2016: 459). Kitle dergisinin “SSCB'nin Kuruluşunun Altmışıncı Yılı” başlıklı yazısında SSCB'nin tarihsel seyrinden bahsedilmiştir. Sosyalizmin insanlığa ilk kez 1917'de Büyük Ekim Devrimi ile birlikte geldiği belirtilmiştir.

Şekil 9. SSCB'nin Kuruluşunun Altmışınıc Yılı

Kaynak: Kitle dergisi, "Çevrimiçi" tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/kitle/kitle-254.pdf, Erişim: 01/12/ 1982.

Ayrıca ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının tam olarak gerçekleşmesi, bu hakkın özgürce kullanılabilmesi şartının da ayrılma hakkı olduğu aktarılmıştır. Böylece, ulusların kendi geleceklerini belirleme hakkının ayrılma hakkına eşit olduğu belirtilmiştir. Ayrıca Ekim Devrimi'yle birlikte Lenin'in önderliğinde bilimsel öğretinin sosyalist toplum öğretileri hayata geçirilirken, her şeyin çok ulusluluk gerçekliğinde yerine getirildiğine işaret edilmiştir. Devrimin ilk yıllarındaki çabalar sonucunda 30 Aralık 1922'de yüzü aşkın ulus, milliyet ve etnik grubun gönüllü birliği ve hak eşitliği esasında ve sosyalist enternasyonalizm temelinde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin kurulduğu ifade edilmiştir.

Bu yeni kurulan SSCB rejimi, marksist, sosyalist ve komünist düşünce akımlarının etkileriyle oluşmuştur (Barut vd., 2016: 459). Konuyla ilgili olarak İlke dergisinde bir bütün olarak Dünya Devrimci sürecini başlıca üç bileşenin oluşturduğu belirtilmiştir: Dünya Sosyalist Sistemi, Uluslararası İşçi Sınıfı ve Ulusal Kurtuluş Hareketleri. Sosyalizm'in politik, ekonomik ve ideolojik gücünün kesintisiz büyüüyüşü, bağımsızlık, demokrasi, barış ve ilerleme için savaşılan tüm halklara ve tüm hareketlere yapılan karşılıklı yardım ve destek; barışın aktif olarak savunulması, barış içinde bir arada yaşama konusundaki leninist ilkenin doğru olarak uygulanışı, Sovyetler Birliği'ni

ve dünya sosyalist sistemini dünyanın devrimci dönüşümünün başlıca unsuru haline getirdiği aktarılmıştır.

Ayrıca emperyalizme karşı ortak mücadele ve tüm devrimci hareket müfrezelerinin yaşam çıkarlarındaki ortaklaşalık, hem mantıksal ve hem de doğal olarak, emperyalist güçlerle gerici müttefiklerinin oluşturduğu uluslararası ittifak karşısında devrimci güçlerin dayanışması ve ittifakı sorunu olduğu belirtilmiştir. Başlıca düşman olarak ifade edilen emperyalizme karşı mücadele genişlediği ve şiddetlendiği, çarpıcı zaferler kazandığı ölçüde bu dayanışmanın eylem alanı da dünyanın her yanında genişlediği ve güçlendiği aktarılmıştır. Devrimci güçlerin dayanışmasını güçlendirmenin, her ülkede olduğu kadar uluslararası planda da devrim davasını geliştirdiğinin ortada olduğu vurgulanmıştır. Sovyetler Birliği ve sosyalist dünya sistemi, dünya devrimci sürecinin başlıca unsuru olduğuna göre, bu sistemin desteklenmesinin, devrimci güçlerin dayanışmasını güçlendirmede başlıca koşul olduğunun tartışma götürmediği aktarılmıştır.

Avrupa’da İkinci Dünya Savaşı’nın ardından başlayan ve 1950’lerde keskinleşen bölünmüşlük durumu ile politik askeri düzenin, SSCB’yi, lehindeki politik askerî düzeni Batı Dünyasına kabul ettirecek girişimlere yönelttiği görülmektedir. Bu çerçevede 1954’te Batı Bloku konusunda işbirliği ve güvenlikle ilgili ilk önerilerini ifade etmiştir. Buna karşın aynı dönem içinde İkinci Dünya Savaşı’nın ardından kendi güvenlik düzenlerini kurumsallaştırma çabasındaki Batı’nın, bu önerilere sıcak bakmadığı görülmüştür. 1960’lı yılların ortalarında SSCB’nin, benzer görüşleri yinelediğini belirtmek gerekir. Batı’nın, SSCB tarafından ifade edilen yeni önerilerine yaklaşımı 10 yıl öncesine nazaran daha farklı bir perspektifte olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise sürekli gerginlik politikasıyla SSCB’nin dağılmasının mümkün görünmemesidir. Bunun yerine, Doğu Blok’unun hassas tarafları olan hukuki, siyasal, ekonomik ve sosyal konuların istismar edilip; içten yıkılması gerektiği düşünülmüştür. Batı içinde Doğu Blokuna sempatiyle yaklaşan grupların çeşitli baskısının yumuşama süreciyle birlikte azaltılacağı öngörülmüştür. SSCB’nin Doğu Avrupa’daki kendine bağımlı Bulgaristan, Romanya ve Doğu Almanya gibi devletlerin, Batı teknolojisine ulaşma ve tıkanan ekonomiye soluk aldırmanın hedeflendiği belirtilmektedir (Demir, 2010: 29).

Bu durumda Sovyetler Birliği'yle Batı'nın arasında kapitalizm-sosyalizm çatışması olduğu ve Sovyet döneminin tamamen anti-komünist çerçevede değerlendirildiğini söylemek mümkündür. Bu anlamda anti-komünist yaklaşımlar çerçevesinde Sovyetler Birliği'ni değerlendirmek çok da doğru değildir. Bu durumun bir anlamda Batı'nın görmeyi istediği Sovyetler Birliği'ni yansıtanın dışına geçmeyeceği görülmektedir (Lewin, 2011: 470-472).

Şekil 10. Sovyetler Birliğinin Barışçı Girişimleri ve Batıdaki Yankıları
Kaynak: Sofya Press (1980), “Sovyetler Birliğinin Barışçı Girişimleri ve Batıdaki Yankıları”, **İlke Dergisi**, Ocak-Mayıs, 73-77.

Bu bağlamda İlke dergisinde Sofya Press (1980) tarafından yazılan “Sovyetler Birliğinin Barışçı Girişimleri ve Batıdaki Yankıları”, başlıklı yazı; “bundan bir süre önce, barış topu, Amerikan kalesine atılmıştır” şeklinde başlamıştır. Uluslararası kamuoyunun merakla bekleyiş içinde olduğu belirtilmektedir. Dergiye göre, Amerika ve NATO'nun “Ölüm Füzeleri” diye bilinen füzeleri Avrupa'ya yerleştirme planlarına engel olunması için çağrılar yapılmıştır. Çağırıcı yapanlar, Batı Avrupa'nın silah depolarını yeni kitlesel kurum silahlarıyla doldurmak için, ortada hiçbir nedenin olmadığını belirtmişler ve açıklama yapmışlardır: “Batı Avrupa için ortada hiçbir tehlike yok. Böyle olduğuna göre, neye, kime karşı savunma” lafları edildiği aktarılmış ve Olmayan bir tehlikeye karşı savunma olur mu? diye sorulmuştur (İlke dergisi, 1980).

3.5. İran Devrimi

İlke dergisi “İran’da Güçlenen Halk Muhalefeti ve Şah’ın Yeni Oyunları” başlığıyla devrim öncesi yaşanan olayları aktarmıştır. İran’da İran halkları olan, Azeriler, Kürtler ve Farslar’ın aylardan beri Şah despotizmine karşı yoğun bir mücadeleye girişildiği belirtilmiştir. İlke dergisine göre, “Musaddık’ın kısa süren iktidarından bu yana 25 yıldır şah diktatörlüğünün İran halklarını öylesine yoğun bir baskıya, sömürüye ve ezaya maruz bıraktı ki bugün İran’da şeriat istekleri öne süren dinci çevreler bile başkaldırıya katılmıştır”. Diktatörlüğe karşı halk muhalefетinin çok geniş bir yelpazeden oluştuğu söylenmiştir. İran işçi sınıfı partisi TUDEH (Kitleler) Partisi’nin bu geniş cepheyi bir arada tutmak ve diktatörlüğü yıkmak için yoğun bir çaba harcadığı aktarılmıştır. 377 kişinin hayatını yitirdiği bir sinema salonu yangını olayının sorumlusunun Şah’ın polis örgütü SAVAK olduğunun altı çizilmiştir (Kitle, 1978).

Şah rejimi böylece halk muhalefетini bir katiller sürüsü gibi göstermek istemiş onu yığınsal tabanından yoksun bırakmayı amaçlamıştır. Bu oyun sökmemiştir. Ancak Şah’ın ikinci oyun sırasını beklediği görülmektedir. İran Başbakanı Cemşit Amuzegar istifa etmiştir. Amuzegar’ın yerine Şerif İmamı getirilmiştir. İmami hükümetini kurmuş ve dinci çevrelerin hoşlarına gideceğini tahmin ettiği bir dizi tedbiri almıştır. “İslam kurallarının uygulanmasına önem verilmesi, gazino ve kumarhanelerin kapatılması, hicri takvime dönülmesi vb.” Şah’ın planı dergide şöyle izah edilmiştir: “Şeriat istekleri içinde bulunan çevrelere ve onların etkisindeki dinsel motiflerin egemen olduğu yığınlar verilen ödünlerle halk muhalefетini parçalamak. Bu bir kere sağlandı mı gerisi çok kolaydır, önce bir taraf ezilecektir sonra diğer taraf” (Kitle, 1978).

İran'da Güçlenen Halk Muhalefeti ve Şah'ın Yeni Oyunları

Komşumuz İran'da, İran halkları, Azeriler, Kürtler ve Farslar aylardan beri Şah despotizmine karşı yoğun bir mücadeleye girmiş bulunuyorlar. Musaddık'ın kısa süren iktidarından bu yana yirmibeş yıldır Şah diktatörlüğü İran halklarını öylesine yoğun bir baskıya, sömürüye ve ezaya maruz bıraktı ki bugün İran'da şeriat istekleri öne süren dinci çevreler bile başkaldırıya katılıyor. Diktatörlüğe karşı halk muhalefeti çok geniş bir yelpazeden oluşuyor. İran işçi sınıfı partisi TUDEH bu geniş cepheyi birarada tutmak ve diktatörlüğü yıkmak için yoğun bir çaba harcıyor.

Ancak egemen sınıfların onbinlerce yıllık entrika, oyun, yalan-dolan mirasını devralmış olan İran'lı despotlar da bu cepheyi dağıtmak için türlü oyunlar sahneliyorlar. Bunlardan ilkin

Şekil 11. İran'da Güçlenen Halk Muhalefeti ve Şah'ın Yeni Oyunları

Kaynak: İlke Dergisi, “Çevrimiçi”

tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/ilke/ilke_57_a.pdf, Erişim: 01/09/1978.

İlke Dergisi'nin bir sonraki sayısında yine İran Devrimci hareketlerinden bahsedilmiştir. Burada kronolojik tarihçe aktarılmıştır. 1880 ile 1968 yılları arasında yaşanan olay ve durumlara yer verilmiştir. Aynı yazıda 1 Ekim'in İranlılar için ve tüm dünya ilericileri için başka bir anlamı olduğunu; İran TUDEH Partisi'nin 1 Ekim 1941'de kurulduğu aktarılmıştır. Modern devlet ve kapitalizmin İran'da kalıcı duruma gelmesiyle beraber özellikle Sovyetler Birliği ve Almanya'da eğitim almış aydın ve entelektüeller, Sovyetler Birliği'nin desteğini alan TUDEH (Kitleler) Partisi'ne yönelmeye başlamışlar ve faaliyetlerini bu partiden yürütmüşlerdir (Yegin, 2013: 23).

İran'da Devrimci Halk Hareketleri ve TUDEH

KRONOLOJİK TARİHÇE (1880 - 1968)

Yeni bir yolağzına gelmiş bulunan İran'da demokrasi ve ulusal bağımsızlık uğraşı güçleniyor. Emperyalist tekellerin gücü ile ayakta durmaya çabalayan diktatör Şah'ın bundan böyle güçlenen ilerici, sosyalist hareketi boğazlama gücünün kalmadığı anlaşılıyor. Geri adımlar birbirini izleyecek. Demokrasi için verilen mücadele İran'da yeni olanaklar elde etmiştir ve bu sürecektir.

İran'daki demokrasi ve ulusal bağımsızlık için geniş cephe ülkenin siyasal çehresini değiştirmeye şimdiden hazır durumda...

Öte yandan 1 Ekim'in İranlılar için ve tüm dünya ilerici-leri için bir başka anlamı var..İran TUDEH Partisi 1 Ekim 1941'de kuruldu.

TUDEH'in İran devrimci mücadelesi içindeki rolü azımsanmayacak düzeyde.. İran'ın geçmişinde, emekçi halk hareketlerinin her yükseliş döneminde TUDEH'in damgası bulunmaktadır, tıpkı bugün de olduğu gibi...

Kuruluşunun yıldönümünü coşkuyla kutladığımız TUDEH'in İran hareketi içindeki yerini daha yakından tanıyabilmek amacıyla İran işçi hareketini de kapsayan kronolojik kısa bir tarihçe sunuyoruz.

İ L K E

Şekil 12. İran'da Devrimci Halk Hareketleri ve TUDEH

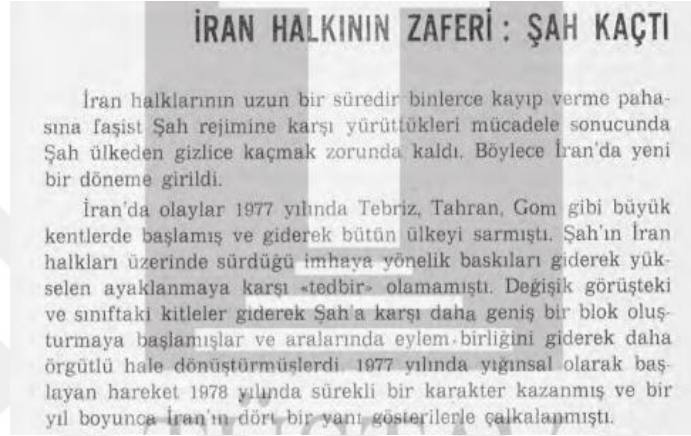
Kaynak: İlke Dergisi, “Çevrimiçi”

tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/ilke/ilke_58_a.pdf, Erişim: 01/10/1978.

İlke dergisi TUDEH'in İran devrimci mücadelesi içindeki rolünün azımsanmayacak düzeyde olduğunu belirtmiştir. İran'ın geçmişinde, emekçi halk hareketlerinin yükseliş döneminde TUDEH'in de etkisinin olduğu düşünülmektedir. Derginin ilerleyen satırlarında TUDEH'in İran hareketi içindeki yeri kronolojik kısa bir tarihçe ile aktarılmıştır.

1979 Devrimi'nin genelde İslam, özelde İran tarihi açısından birçok ilki bünyesinde barındırdığı düşünülmektedir. Öncelikle, İslam tarihinde ilk defa bir yönetimin çok geniş katılımlı halk hareketinin sonucunda el değiştirdiği görülmektedir. Halkın yönetime bu kadar çok katılımı, İslam dünyasında önemli bir gelişme olarak değerlendirilmektedir. Bu süreç içinde üretim sektörünün devreye girişi (sendikal hareket ile grevler) Pehlevi idaresinin adeta felç olmasına sebebiyet vermiştir. Bunun yanında farklı meslek gruplarının da muhalefet saflarında yerini alması Şah yönetiminin “yönetemezlik krizi”ni hızlandırmıştır. Devrimin en şaşırtıcı özelliğinin, din adamları liderliğinde bir hareketin var olan siyasi rejimi devirmesi ve sonrasında iktidarı ele geçirmesi olduğu görülmektedir. Din adamlarının güncel siyaset de dahil, toplumsal

konuların bir çoğuna müdahil olması, görüşlerini belirtmesi, halkı yönlendirmesi, mevcut rejimi suçlaması bütün bunlarla birlikte yeni bir yönetim modeli (yani Velayet-i Fakih) ortaya koyması söz konusu olmuştur. Ardından iktidar alternatifi olduğu konusunda halkı ikna etmiştir. Sonunda da başarılı olarak bu modeli yaşama geçirmiştir (Gündoğan, 2011: 95). İlke dergisi (1979) bu haberi “İran Halkının Zaferi: Şah Kaçtı” başlığı ile vermiştir.

Şekil 13. İran Halkının Zaferi: Şah Kaçtı

Kaynak: İlke Dergisi,

tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/ilke/ilke_62_a.pdf, Erişim:
01/02/1979.

İran’da olaylar 1977 yılında Tebriz, Tahran, Kum gibi büyük kentlerde başlayarak, bütün ülkeyi sardığı görülmektedir. Şah’ın İran halkları üzerinde sürdürdüğü imhaya yönelik baskıları giderek yükselen ayaklanmaya karşı “tedbir” alamamıştı. Farklı görüş ve sınıftaki kitlelerin Şah karşısında daha geniş bir blok oluşturmaya başlaması ve aralarında eylem birliğinin örgütlenmesi söz konusu olmuştur. 1977 yılında yığinsal olarak başlayan hareketin 1978’de sürekli bir karakter kazandığı ve bir yol süresince İran’ın dört bir yanının gösterilerle çalkalandığı görülmektedir. İlke dergisine (1979) göre “*Şah, kendisine karşı gelişen ayaklanmayı imha metotlarıyla bastıramayacağını anlayınca “sahte demokratlaşma” hareketleri tezgâhlamaya çalışmıştı*”. Ancak, İran halklarının Şah’a karşı olan birleşik eylemi aynı hızda devam etmişti. Şah rejimi, Ulusal Cephe’nin önderlerinden olan Bahtiyar’a hükümeti kurdurtmayı son çıkar yol olarak görmüştür. Bahtiyar hükümet kurmayı kabul ettiği için Ulusal Cephe’den atılmıştır. Bu sivil yönetime karşı da muhalefet, tepkisini göstermiş

ve harekete katılan güçler Bahtiyar hükümetini tanımadıklarını ilan etmişlerdir (Kitle, 1979).

Kitle dergisi (1979, 214. sayı) de İran'daki karışıklıkların Şah gitmeden durulmayacağını belirtmişti. Buna karşın 25 yıllık Şah despotizminin tüm kendi alternatiflerini ezdiği ve yaşatmadığı belirtilmiştir. Baskı ve kıyım dayanan bir tek Komünistlerin olduğu, bu nedenle muhalefet hareketi içinde en örgütlü gücü onların oluşturduğu aktarılmıştır. İran'ın o günkü ortamında örgütlülüğün büyük avantaj olduğu görülmektedir. Gerek Ulusal Cephe'nin gerek dinci hareketlerin (Kitle, 1979), TUDEH'ten daha yığınsal olduğu kabul edilmektedir. Ancak onun kadar örgütlü olmadıklarının da altı çizilmiştir. Bu nedenle Carter İran'da Şah'tan başka kimseye güvenememiş, her şeye rağmen onu sonuna kadar desteklemek durumuna kalmıştır. Ancak Şah'ı ABD başkanı Carter bile kurtaramamıştır.

Şekil 14. Uluslararası Dayanışma İran Halkının Mücadelesini Kolaylaştırıyor

Kaynak: İlke Dergisi, “Çevrimiçi”, tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/ilke/ilke_64-65_a.pdf , Erişim: 04-05/04/1979.

Kitle dergisine göre (1979), artık Şah için tek çıkar yol kalmıştır, “postunu kurtarmak”. 1979 yılının ilk günlerinde Şah bir kaçak gibi ülkesinin terk etmek zorunda kalmıştır (İlke, 1979). İlke Dergisinde kaleme alınan “Uluslararası Dayanışma İran Halkının Mücadelesini Kolaylaştırıyor” başlıklı yazıda Bulgar Komünist Partisi Merkez

Komitesi ve “Barış ve Sosyalizm Sorunları” dergisinin ortaklaşa düzenledikleri uluslararası konferansın 12-15 Aralık 1978 tarihleri arasında Sofya’da toplandığı ve konferansa katılan İran ve Yemen heyetlerinin basına yapılan konuşma özetlerine yer verilmiştir (İlke, 1979).

Şah’ın İran’ı terk etmesinin bir son değil sadece bir başlangıç olarak değerlendiren Kitle (1979), İran’da mücadelenin sürdüğünü belirtmiştir. Dergide, kavga emperyalizm de tüm mevzileriyle birlikte Şah Rıza gibi ülkeden sökülüp atılncaya kadar süreceği aktarılmıştır. İran halkının anti-emperyalist bilinci Şah’a karşı mücadele içinde daha fazla pekiştiği ifade edilmiştir. Bu mücadele içinde İranlılar gerçek dost ve düşmanlarını birbirlerinden ayırt etmesini öğrenmiş İran’daki egemenler için Artık onları göstermelik önlemlerle susturmak kabil değil olarak aktarılmıştır. Muhalefet hareketinin lideri Humeyni Şah’ın kaçışından sonra Fransız televizyonuna verdiği demeçte şöyle demiştir: “*Nihai amacımız İran üzerindeki dış tahakkümün yok edilmesidir. Amerikan askeri üslerinin İran’da kalmaları ihtimali diye bir şey yoktur*”. Kitle dergisinde (1979) bu durum şöyle ifade edilmiştir: “*Bunlar ve bağımsızlık ve demokrasi üzerine Humeyni’nin diğer hedefleri İran işçi sınıfının şuan ki acil mücadele hedefleri ile uyum arz ediyor. İran işçi sınıfının bağımsızlık ve demokrasi için acil talepleri şunlar:*

- *Tüm siyasi tutuklular serbest bırakılsın.*
- *Kısıtsız demokratik hak ve özgürlükler.*
- *Ülke zenginliğini çalanlar cezalandırılsın.*
- *Bağımsız, bağlantısız bir dış siyaset izlensin”.*

Ömür boyu hapis cezaları affedilen İranlı siyasi mahkumlar cezaevinden çıktıktan sonra...

Şekil 15. İranlı Siyasi Mahkumların Hapishaneden Çıkışı

Kaynak: Kitle dergisi, “Çevrimiçi”,
tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/kitle/kitle-215.pdf Erişim:
05/02/1979.

İran halkı bu talepler için mücadeleyi sürdürdüğü belirtilmiştir. Şahpur Bahtiyar hükümetinin yüzünün çabuk açığa çıktığı da eklenmiştir. Kitle dergisi (1979), sokaklarda kitlesel katliamların sürdüğünü ve göstericilerin üzerine ateş açıldığını; çeşitli provokasyonların tezgâhlandığını aktarmıştır. Ayrıca ABD generallerinin, CIA uzmanları Tahran’a akın ettikleri, halkın bağımsızlık demokrasi mücadelesinin önüne nasıl geçileceği konusunda İran egemenleriyle birlikte planlar hazırladıkları da belirtilmiştir (Kitle dergisi, 1979).

3.6. ABD

Türkiye ile ABD ilişkilerinin Türk dış politikasındaki en önemli kalemi olduğunu söylemek mümkündür. Bunun nedeni ise, Türkiye’nin ABD’nin sağlamış olduğu garantiye önemli ölçüde ihtiyaç duymasıdır. Diğer dış politika konularının tümü ve Türk iç siyasetinin ritminin, bu ilişkiden önemli oranda etkilendiği görülmektedir. Türkiye’nin dünyada daha aktif bir şekilde uluslararası sisteme katılma sürecince bulunması ve bu sürecin ABD ile ilişkilerine yansımaları söz konusudur (Ayata ve Ercan, 2007: 18).

Türkiye ile Amerika 1960'lı yılların ikinci yarısından itibaren ortaya çıkan ve giderek yoğunluğunu arttıran tedirgin edici ilişkilerin 1974 yılının Haziran ayında Türk hükümetinin haşhaş ekimine yeniden izin vermesi sonucunda kritik bir döneme girmiştir. Buna karşın bu sorunun kökleri Menderes dönemine kadar gitmektedir. Türk haşhaşının uluslararası uyuşturucu kaçakçılığı yapılarak ABD'ye sokulduğu, bu nedenle Türkiye'de yapılan haşhaş üretiminin kontrol altına alınması gerektiğinin altını çizen ABD'li yetkililerin, 1959 yılında Washington'da yapmış oldukları Central Treaty Organization (CENTO) toplantısı esnasında Başbakan Adnan Menderes'ten haşhaş üretimini yasaklamasını istedikleri ancak Menderes'in bu talebi geri çevirdiği görülmektedir (Uslu, 2000: 224). 1960'ların sonuna gelindiğinde Türkiye'de haşhaş ekiminin yasaklanması konusunda yaptığı baskılardan sonuç alamayan ABD'nin, askerî müdahaleden istifade ettiği ve böylece amacına ulaştığı görülmektedir (Erhan, 1996: 72). 12 Mart Muhtırasının ardından başta haşhaş ekiminin yasaklanması gelmek üzere ABD'nin birçok talebinin yerine getirildiği görülmektedir. 12 Mart Muhtırasının ardından Nihat Erim hükümeti, haşhaş ekim yasağını kaldırmıştır (Bayram, 2015: 38).

Kitle dergisi (1974) "*ABD emperyalizminin saldırıları, halkımızın uyanışını hızlandırıyor*" başlığı ile Ecevit hükümeti dönemindeki haşhaş üretimi konusuna değinmiştir. Burada hükümetin haşhaş ekimini serbest bırakması üzerine Amerikan emperyalizminin halkımız üzerindeki baskı ve tehditlerinin yoğunlaştığı belirtilmektedir. Demokratik eğilimli Ecevit hükümetinin haşhaş ekimine izin verileceğini üç buçuk ay önce ilan ettiğinde ABD emperyalizmi kurusıkı tehditlere başladığı söylenmektedir (Kitle dergisi, 1974). Bu durum dergide "hükümet kuru güdültüye pabuç bırakmayarak kararı çıkartıp uygulamaya geçti" şeklinde aktarılmıştır (Kitle dergisi, 1974): "*Önemsiz bir anti-emperyalist tavır gibi görünen bu adımın gerçekte küçümsenmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Çünkü meselenin sadece Amerika'nın itirazlarına rağmen haşhaş ekiminde ısrar etmekten ibaret olmadığı görülmektedir. Bundan d ötede, Amerika her türlü baskı tehdidi kullanmış parlamento heyetleri göndermiş, özel kuryeler yollamış ve "yardımı" keseceğini söylemişti. Amerika'nın böylesine yoğun saldırılarına karşı direnebilmek, hükümet için şimdilik başarılı bir sınav olmuştur*".

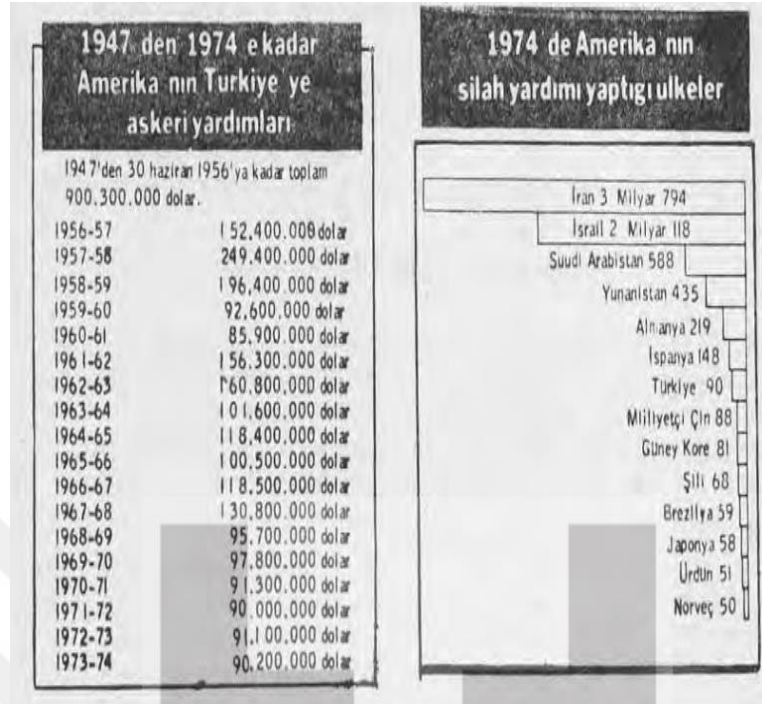
Şekil 16. ABD Emperyalizminin Saldırıları, Halkımızın Uyanışını Hızlandırıyor

Kaynak: Kitle Dergisi, “Çevrimiçi”,

tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/kitle/kitle-017.pdf ,

Erişim:16/07/1974.

Türkiye’nin ABD’den askeri malzeme ve yardım alma konusunda da yaşanan çeşitli problemlerin olduğu görülmektedir (Karakuş, 2005: 80-94). ABD’nin Türkiye’ye yaptığı askeri yardım 1947 yılında başlamıştır. 1947’ten 1956’ya kadar olan on yıllık dönemde ABD, Türkiye’ye toplam 900 milyon 300 bin dolarlık askeri yardım yapmıştır (İlke, 1974). Bu yardım 1956-57 döneminde 152 milyon 400 bin dolar olmuş, bir dönem sonra ise en yüksek düzeye ulaşarak 249 milyon 400 bin dolar olmuştur (İlke, 1974). Aşağıdaki tablolarda 1947’den 1974’e kadar Amerika’nın Türkiye’ye askeri yardımları ve 1974’te Amerika’nın silah yardımı yaptığı ülkeler verilmiştir.

Şekil 17. Amerika'nın Türkiye'ye askeri yardımları

Kaynak: İlke Dergisi, "Çevrimiçi",

tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/ilke/ilke_10_a.pdf , Erişim: 01/10/1974.

Konuyla ilgili olarak İlke Dergisi'nin (1974) ABD'nin askeri yardımı kesildi mi, kesilmedi mi sorusuna yanıt aradığı görülmektedir. Amerikan senatosu 20 Eylül'de yaptığı toplantıda 27 oya karşılık 64 oyla yasadışı ilan eden karar tasarısını "şartsız" olarak kabul etmiştir. Karar tasarını Senatoya Demokrat Partili Senatör Thomas Eagleton sunmuştur. Yardımın kesilmesine gerekçe olarak "Türkiye'nin Kıbrıs çıkartması sırasında Amerikan silahlarını kullanıp 1961'de kabul edilen kanunu ihlal etmiş olduğunu" öne sürmüştür (İlke, 1974).

ABD'İN ASKERİ YARDIMI KESİLDİ Mİ, KESİLMEDİ Mİ?		
Amerikan senatosu 20 Eylül'de yaptığı toplantıda Türkiye'ye yapılan askeri yardımı 27 oya karşılık 64 oyla yasadışı ilan eden karar tasarısını «şartsız» olarak kabul etti. Karar tasarısını Senatoya Demokrat Partili Senatör Thomas Eagleton sundu. Yardımın kesilmesine gerekçe olarak «Türkiye'nin Kıbrıs çıkart	önerge kabul edildi ve Temsilciler Meclisi, «Türkiye'ye yardımın yeniden başlama sı için Başkan Ford'un kongreye Kıbrıs'taki Türk askerlerinin çekildiği konu. sunda teminat vermesini» şart koştu. Temsilciler Meclisinde bu karar alınırken, bir yandan da bundan bir süre önce «NATO'nun askeri ka	iki tarafında uzlaşımçı bir tavır içerisine girdiği sırada gerek Senatonun ve gerekse Temsilciler Meclisi'nin bu tutumlarını kınadı. Arkasından Başkan Ford, yaptığı bir konuşmada, Türkiye'ye askeri yardımın kesilmesi konusunda kongreye sert bir şekilde cevap verdi ve Kissinger'i destekledi.

Şekil 18. ABD'nin Askeri Yardımı Kesildi Mi, Kesilmedi Mi?

Kaynak: İlke Dergisi, “Çevrimiçi”,

tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/ilke/ilke_10_a.pdf , Erişim: 01/10/1974.

26 Eylül 1974 tarihinde ABD Senatosu Komisyonu, Temsilciler Meclisi'nin Türkiye'ye yardımın kesilmesi kararını yumuşattığı görülmektedir. Türkiye'ye ilişkin madde, “Başkan Türkiye'nin Kıbrıs'ta barışçı bir çözüm için iyi niyetle çaba harcadığını belirtinceye kadar Türkiye'ye yapılan yardımın askıya alınması” biçiminde değiştirilmiştir (İlke, 1974). ABD'nin artık Kıbrıs görüşmelerinin başlamasını ve Türkiye'nin adada tuttuğu hatlardan bir ölçüde çekilmesini istediği ve Yunanistan'la köprüleri büsbütün atmaktan kaçındığı anlaşılmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KİTLE VE İLKE DERGİSİ İLE TSİP’NİN KIBRIS MESELESİNE BAKIŞI

Kıbrıs Adası 1571’de Osmanlı Devleti’nin egemenliğine girmiştir. 1878’e kadar Osmanlı yönetimi altında kalmıştır. Devletin sınırlarının Ruslar tarafından tehdit edilmesiyle, Osmanlı’nın ada üzerindeki hâkimiyeti İngiltere’ye geçici olarak verilmiştir. Uzun süre İngiliz egemenliğinde kalmıştır. 1829’da Edirne Antlaşması’yla bağımsızlığını alan Yunanistan, ada’ya başka bir boyut getirmiştir. İngiltere’nin yönetimi aldığı tarihten Birinci Dünya Savaşı’na kadar geçen dönemde Yunanistan’ın varlığı her daim adada hissedilmiştir. Ada’da yaşayan Türkler karşısında Rumların Enosis¹e ulaşma çabaları için çeşitli eylemler sergiledikleri görülmüştür. Bu eylemlere karşı Türklerin kayıtsız kalmadığını belirtmek gerekir (Derman ve Kurban, 2016: 456).

1914 yılında Osmanlı Devleti’nin Avusturya-Macaristan ve Almanya’nın yanında savaşa girmesinin sonunda İngiltere Kıbrıs’ı ilhak etmiştir. İngiltere ve Osmanlı Devleti arasında başlayan savaşın sonunda 1878 Antlaşmasının geçerliliğinin kalmadığı belirtilmiştir: “...Kıbrıs adası ilhak edilecek ve Majestelerinin mülkünün bir parçası haline gelecektir. Bu kararnâme, 1914 Kabinesinin Kıbrıs’ı ilhak kararı adını taşıyacaktır.”(Gazioğlu, 1996: 130). Bu kararın tek taraflı ve 1878 Antlaşması ile uluslararası hukuka aykırı ve yasa dışı bir karar olduğu görülmektedir. 1914 ilhakıyla beliren bu yeni duruma karşı İngiliz uyruğu olmayı istemeyen bazı Türkler, Kıbrıs’tan ayrılıp; Anavatan Türkiye’ye göç etmişlerdir. Böylelikle 1878 yılında başlayan nüfus dengesindeki bozulmalar 1914 yılında daha büyük göçle devam etmiştir (Güler, 2004: 104). Rumların Yunanistan’a bağlanabilmesi için umutlandığını belirtmek gerekir. Söz konusu ilhak kararı, Rumları ve Yunanistan’ı sevindirmiştir. Ada’da yaşayan Türkler, ilhak kararını endişeyle takip etmişlerdir (Derman ve Kurban, 2016: 456).

¹Enosis: 1930’lu senelerde Birleşik Krallık idaresinde bulunan Kıbrıs adasının “Yunanistan’a bağlanması” anlamında kullanılmıştır.

Kurtuluş Savaşı'nın ardından 24 Temmuz 1923 tarihinde Lozan Antlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmanın, 16, 20 ve 21. maddelerinde Kıbrıs'ın resmen İngiltere'ye bırakıldığı görülmektedir. 20. maddeye göre adada yaşayan Türk halkının İngiliz veya Türk vatandaşlıklarından birisini seçmesi gerekmektedir. Türk vatandaşlığını seçenlerin yıllarca Türkiye'ye göç ettikleri görülmüştür (Manisalı, 2000: 16). Rum Ortodoks Kilisesi'nin liderliğinde ve kışkırtmaları ile Enosis çabalarını düzenli olarak yürüten Rumlar, ilk başlarda adada bulunan İngiliz yönetimini hedeflerine almışlardır. Lozan Antlaşması'nın ardından 1959 yılına kadar geçen süreçte adanın statüsünün değiştirilmesi için girişimlerine devam etmişlerdir. Öyle ki o dönemde İngiltere sömürge yönetimini sürdürme eğilimi sergilemiştir. Bu süreç içerisinde İngiliz yönetimi 11 Ağustos 1931 tarihinde yürürlüğe koymuş olduğu gümrük yasalarını gündeme getirmiştir. Sonrasında Rumlar, Papaz Nikodemus'un liderliğinde ve Yunan Konsolosu Kuru'nun teşvik ve tahrikleriyle 21 Ekim 1931'de Enosis için ayaklanma başlatmışlardır. Yunan bayrağı açarak Yunan Marşı söyleyen yaklaşık beş bin kişilik isyancı bir grubun vali konağını ateşe verdiği görülmektedir. Nikodemus Enosis'i ilan etmiş, adanın Yunanistan'a bağlandığını açıklamıştır (Açıkses ve Cankut, 2014: 1248). Bu isyanların güçlkle bastırıldığını belirtmek gerekir.

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından 1948 yılı Türkiye'de ilk Kıbrıs mitinglerinin yapıldığı yıldır. Kıbrıs meselesi, 1950 yılının ardından Türkiye'nin iç siyasal gelişmelerinin yanında dış ilişkilerini de ciddi oranda etkilemiştir. Bu anlamda 1955 Londra Konferansı'yla Türkiye'nin Kıbrıs meselesini fiilen dahil olma süreci başlamıştır. Türkiye 1959 yılında Londra ve Zürih Antlaşmalarıyla garantör devletlerden biri olmuştur. Böylece Türkiye, uluslararası sözleşme metninde yer almıştır. 16 Ağustos 1960 tarihinde Kıbrıs'ta toplumların ortaklığı esasına dayanan bir cumhuriyetin ilan edilmesi kesinleşmiştir. Bunun fazla uzun sürmediğini belirtmek gerekir. 1963 yılının aralık ayında Kıbrıslı Rumlar tarafından Kıbrıslı Türklere karşı başlatılan tedhiş hareketlerinin, Türklerin zorla var olan yapının dışına çıkarılmasıyla sonuçlanmıştır. Bu olaylarla başlayan, Türkler için mal ve can güvenliğinin ihlal sürecinin, farklı derecelerde 1974 yılına kadar devam ettiği görülmektedir. 1964 ve 1967 yılında yaşanan olayların şiddetlenerek krize dönüştüğünü ve olayların şiddetinin Ada'nın dışını etkileyip; Türk-Yunan savaş ihtimalini gündeme getirdiğini belirtmek

gerekir. Bu koşullarda Türkiye diplomasi kanalını kullanmış ve meseleyi geçici olsa da çözme iradesi sergilemiştir. Kıbrıs Rum toplumunun i yapısındaki anlaşmazlıklar sonunda ortaya çıkan darbe ortamının, Türkiye’yi garantör devlet olmanın vermiş olduğu uluslararası yasal dayanaklarla ülkenin stratejik ncelikleri; Kıbrıs Türk halkının güvenliği endişeleriyle Kıbrıs’a askeri çıkarma yapmak kaçınılmaz olmuştur. Türkiye’de “1974 Kıbrıs Barış Harekatı” şeklinde ifade edilen bu durum, Türkiye’nin siyasi hayatında ve dış ilişkilerinde öncelikli konuların arasında yerini almıştır. Bu durumun ardından Türkiye’nin siyasi, askeri, iktisadi ve uluslararası ilişkilerinin olumlu/olumsuz birçok değişme ve gelişmeler yaşadığı görülmektedir (Eroğlu, 2002: 739).

Sonuç olarak Kıbrıs meselesi 1974 yılında Türkiye’nin gündemine yoğun bir şekilde girmiş ve bu dönem içerisinde ülkenin iç siyasetinin hareketli geçtiği grlmştr. Buna karşın Kıbrıs’ta yaşanan gerilimler ve sonrasında Ada’ya yapılan askeri müdahale, Türkiye’de mevcut i siyaset srtşmelerini bir süreliğine ara verilmesine neden olmuştur. Askeri hareket, bir taraftan siyasal partiler (zellikle Ecevit’in öncülüğünde CHP) ile orduyu bir araya getirmiş; diğer taraftan 12 Mart müdahalesinin yaratmış olduğu tahribat sebebiyle Türk Silahlı Kuvvetleri’ne (TSK) yöneltilen eleştirileri kısmen rafa kaldırmıştır. Basına bakıldığında 1974 yılı mayıs ayından itibaren Rumların Kıbrıs’taki Türk köylerini tehdit ettikleri konusunda yeni haberlere rastlanmaktadır. Bu sırada Türkiye ve Yunanistan karşılıklı açıklamalar yapmıştır. 15 Temmuz 1974 tarihinde Ada’dan hükümet darbesi ve Nikos Sampson’un iktidara gelme haberi duyulunca darbenin Yunanistan tarafından organize edildiği düşüncesinde olan hükümet TBMM’yi acil toplantıya çağırılmıştır. Türkiye için Ada’da yaşananlar basit bir hükümet darbesi değildir. “Kıbrıs devletini temelden yıkmayı amaçlayan” bir hareketi ifade etmektedir. Ecevit’in diplomatik atakları sonuçsuz kalmıştır. Buna karşın hükümet; özellikle MSP tarafı Kıbrıs’a askeri müdahale seçeneğini ön plana çıkarmıştır. Hükümet ülkedeki baskılar sonucunda almış olduğu karar ile Kıbrıs’a çıkartma kararı almıştır (ztan, 2009: 140).

Çalışmanın bu bölümü Kitle ve İlke dergisi ile TSİP’nin Kıbrıs meselesine bakış açısına ayrılmıştır. Konunun daha iyi anlaşılması için öncelikle Türkiye’deki sosyalist

düşünce ile Kıbrıs'taki sosyalist hareketlerin Kıbrıs meselesine yaklaşımlarının değerlendirilmesinde fayda olduğu düşüncesinden hareket edilmiştir.

1. TÜRKİYE'DE SOSYALİST DÜŞÜNCENİN KIBRIS MESELESİNE YAKLAŞIMI

Türkiye'deki sosyalist hareketlerin Stalinistleşmesi ile Sovyet komünist partisi çizgisine girişi Kıbrıs konusunda da kanaatlerin değişmesini etkilemiştir (Adalı, 1970: 212-223). Kıbrıs meselesi, sosyalistlerin arasında genellikle karşılıklı suçlamalar şeklinde tartışmalar ekseninde sosyalist hareketin milliyetçilik ve Sovyet Sosyalizmi konusunda kurulan ilişkinin gösterilmesi açısından önemlidir. TKP'nin Moskova'da yapılan Kongreye katılmasından sonra Türkiye'de sosyalist sol içinde başlayan TKP'nin Türkiye'de görülen “ilerici gruplara” hitabı konusundaki tartışmaları Yön² dergisinde yayımlanan yazıda; TKP için Moskova Papağanı denmiş ve Kıbrıs konusunda sergilediği tutumuyla bu durumu kanıtlanmak istemiştir. Söz konusu yazıda, TKP Enosisçi bir dil kullanmakla itham edilmiştir (Yön, 1966: 16).

Sosyalist solda önemli bölünmelere sebebiyet veren TİP tartışmalarını başlatan bir yazıda Avcıoğlu³ tarafından TİP'e yöneltilen eleştirilerin en başında Kıbrıs konusunda “yalpalaması” gelir. TİP'in öncelikle “Kıbrıs diye bir sorunumuz yoktur” çizgisinde olduğunu belirtmiş ve ardından Kıbrıs ile ilgili tavizkar bir pozisyonda olduğunu aktarmıştır (Avcıoğlu, 1966: 4). Dolayısıyla Kıbrıs ile ilgili TİP'e yöneltilen eleştirilere cevap veren Behice Boran esasen sosyalizmin Kıbrıs meselesi dolayısıyla da milliyetçilik ile kurmuş olduğu ilişkideki ikilemleri aşağıdaki cümleleriyle izah etmiştir (Boran, 1967: 6): “Kıbrıs'ın tamamen Türkiye'ye ilhakına gerçekçi bir dış politikada imkân yoktur. Dünya kuvvetler dengesi buna izin vermez. Kıbrıs'a yapılacak çıkartmanın anti-emperyalist bir savaşın bir bölümü olduğunu düşünerek çıkartmaya oy verdik. Sosyalist bir parti nasıl savaş ister denildi. Sosyalist parti pasifist parti değildir. Milli bağımsızlığımızı ilgilendiren bir konuda eli kolu bağlı duramayız.”

Aynı dönem içinde milliyetçiliğin de sosyalizmle bir araya gelmeyecek bir burjuva ideolojisine geldiğini söylemek mümkündür. Kıbrıs sorununun bir süre

²Yön dergisi, Doğan Avcıoğlu, Mümtaz Soysal ve Cemal Reşit Eyüboğlu tarafından kurulmuştur. 1961 ve 1967 yılları arasında sol muhalif hareketin öncülüğünü yapan bir haftalık dergi olmuştur.

³ Yön dergisi kurucularındandır.

sosyalizm ile milliyetçiliğin arasında katalizör vazifesi gördüğü belirtilmektedir. Bu süreç içinde meseleye daha ziyade pejoratif anlamların yüklenmesiyle kullanıldığı görülmektedir. Kıbrıs'ın elden gideceği, hükümetin Kıbrıs meselesine taviz hatta ihanet içinde olduğu gibi çeşitli söylemlerin sıklıkla kullanıldığını aktarmak gerekir. Buna karşın 1970 yılının sonrasında milliyetçilik bir sosyalizm göstergesi olmaktan çıkmış ve sosyalizmden sapma suçlamasının nesnesine dönüşmüştür. Bu da Kıbrıs konusuna yaklaşımların farklılaşmasına neden olmuştur (Konur, 1964: 56).

Türkiye solunun o dönem içinde, Batı Emperyalizm taraftarı ve NATO üyeliğiyle beraber teslimiyet politikası izlediği görülmektedir. 27 Mayıs'ın ardından Türkiye solunun, Rum tarafında ortaya çıkan söylemler ile kurulan paralellik dolayısıyla kendini NATO ve İngiliz emperyalizminden bağımsız bir “Kıbrıs söyleminin” yanında bulunduğunu söylemek mümkündür. Türkiye solunun, Kıbrıs yaklaşımının bugünden oldukça farklı özellikler taşıdığını belirtmek gerekir. Özellikle de YÖN, TİP ve ANT çerçevesinde bakıldığında SSCB taraftarı bir tavır sergilenmiş gibi algılsa bile o dönem içindeki yayınların birçoğunda Mustafa Kemal liderliğinde yapılan ulusal kurtuluş savaşının kazanımlarına önemli atıflar yapılmıştır. Ayrıca Cumhuriyet devriminden hareketle; kalkınma modelinin merkezine ulusal sanayi ve planlı kalkınma kavramları gündeme gelmiştir. Bunun “tam bağımsızlık” ilkesi ile paralel olarak “ekonomik bağımsızlık” ilkesinin hayata geçirilme çabasıyla ilişkili olduğunu söylemek mümkündür (Atagenç, 2013: 363).

“Kıbrıs davasının Türkiye'nin ve Kıbrıs'taki Türk topluluğu aleyhinde gelişmesi İngiliz ve Amerikan emperyalistlerinin Yunanlı ortaklarını desteklemelerinin bir sonucudur. Oysa, bizim hükümetlerimiz Kıbrıs davasını yine de Amerikalıların ve İngilizlerin yardımı ile çözmek istemişler ve bu istekleri Kıbrıs davasını büsbütün bir çıkmaza sokmuştur” (TİP Seçim Bildirisi, 1965: 7)

Kitle dergisinin 21. sayısında işçi sınıfının görüşünün bağımsız ve demokratik Kıbrıs olduğu aktarılmıştır. Burada çeşitli demokratik örgütlerin desteklediği ve katıldığı Bağımsız Kıbrıs toplantısından bahsedilmiştir. Söz konusu toplantının yapılmasında çeşitli baskı ve güçlüklerle karşılaşıldığı aktarılmıştır. Kıbrıs olayları sırasında sermaye basını olarak tabir ettikleri medyaya ilişkin; “tekalcilerin, emperyalizmin ortaklarının çıkarlarından yana demokrasi ve barış düşmanı çirkin

yüzünü bir kere daha gösterdi” denilmiştir. TSİP, 12 Mart muhtırasından sonra ilk defa kurulan ve emekçi halkın demokratik hareketinin bir ürünüdür. Ancak en ilerici görünen gazetelerin, sermaye çıkarlarına en bağımlı, en gerici organlarla birlikte TSİP’nin yok sayıldığı izah edilmiştir. Bağımsız Kıbrıs görüşüne ve bu görüşün başlıca savunucusu olan TSİP’ye yer vermemek için azami dikkat ettikleri aktarılmıştır (Kitle Dergisi, 1974).

Şekil 19. İşçi Sınıfının Görüşü: Bağımsız Ve Demokratik Kıbrıs
Kaynak: Kitle Dergisi, “Çevrimiçi”,
tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/kitle/kitle-021.pdf, Erişim:
13/08/1974.

Kitle dergisinde (1974), sosyalistlerin Kıbrıs sorununu nasıl değerlendirdikleri aktarılmıştır. Burada Kıbrıs olaylarının, ilk başladığı anda koyulan teşhis ve tahminlere uygun olarak geliştiği vurgulanmıştır. Durum şu şekilde izah edilmiştir: *“Emperyalizmin Ada’yı NATO’laştırma planı, alternatiflerinden biri ve belki de emperyalizm için en uygun olan “taksim” yönünde ilerliyor. Böylece emperyalizm bağımsız bir Kıbrıs yerine bağımsızlığı fiilen yok edilmiş, sırasında Orta Doğu’daki halk hareketlerine müdahale edilecek bir sıçrama tahtası kazanmış ve daha da önemlisi bu imkanın kullanılmasını önleyecek başlıca etken olan Kıbrıs emekçi halk hareketi ezilmiş olacağı belirtilmiştir”* (Kitle Dergisi, 1974).

Kitle dergisi (1974) ABD emperyalizminin desteğiyle uluslararası politikada boy göstermek, görünüşte bazı “milli duyguları okşayıcı” sonuçlar getirse de, emperyalizme bağımlılığı pekiştirdiği için, kendi çıkarları aleyhine olduğunu aktarmıştır. Bununla birlikte aşağıdaki açıklamalar yapılmıştır: *“Bu oyuna alet olan ve dünya halkları*

karşısında ülkemizin haksız ve yapayalnız kalmasına sebep olacak bir politikayı uygulayanın özgürlük ve demokrasiden yana olan bir Başbakan olması ise yine emekçi halkımızı, gelecek günlerde gerçek demokrasi ve özgürlük savunucularını aramaya yönelteceği belirtilmiştir. Kıbrıs'taki, emperyalizmle emekçi halk arasında sürmekte olan mücadele fark edilmemekte, meseleye ırk ya da milliyet açısından yaklaşılarak “soydaşlarımız” ön plana çıkarılmaktadır. Burada kast edilen sınıfsal tahlilin olmamasıdır. Demirel’li bir AP iktidarı tarafından yöneltilen, yani sömürücü sınıfların egemen olduğu bir ülkenin politikasının “barışçı” olduğu ileri sürülmektedir” (Kitle Dergisi, 1974).

Şekil 20. Sosyalistler Kıbrıs Sorununu Nasıl Değerlendirdiler?

Kaynak: Kitle Dergisi, “Çevrimiçi”,

tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/kitle/kitle-022.pdf , Erişim: 20/08/1974.

Aynı yazıda anti-emperyalist mücadelede öncü işçi sınıfının partisi olduğu aktarılmış ve Behice Boran’ın konuşmalarından alıntılara yer verilmiştir: “Biliyorsunuz sosyalistler yurt müdafaası savaşlarını milli kurtuluş savaşlarını haklı ve meşru sayarlar. Ve orada silaha sarılmayı, sadece doğru değil bir ödev bilirler” denilmiştir (Kitle Dergisi, 174). Yine dergide Kıbrıs meselesinin sadece Kıbrıs sınırları içinde kalan bir mesele olmadığı; çeşitli unsurları da kapsadığı bahsedilmiştir. Bu unsurlar dergide şöyle ifade edilmiştir: “Birincisi oradaki Türk cemaatinin, cemaat olarak can ve mal emniyetinin sağlanması, cemaat olarak hakları ve çıkarlarıdır. Kıbrıs dolayısıyla bir savaş olursa bu, Yunanistan’a, onun arkasındaki Amerika’ya ve NATO’ya karşı

anti-Amerikan, anti-emperyalist savaş haline gelecek ve dalgalanmaları ne olursa olsun Amerika ve emperyalizmin Türkiye’den sökülüp atılmasıyla sona erecektir” (Kitle Dergisi, 1974).

Kitle Dergisi (1974), Kıbrıs sorununun Türkiyeli sosyalistlerin öteden beri kekeme davrandığı bir konu olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca “*Türk solu içindeki çoğu akım Kıbrıs sorununu bir milli mesele olarak gördü ve Türk halkının bu konudaki hassasiyetini bildiği için bu konuda sessiz kalmayı tercih etti. İşgal ordusunun Kıbrıs’tan çıkmasını açıkça isteyenler hep azınlıktaydı*” denilmiştir (Kitle Dergisi, 1974).

Köz gazetesi (2001) tarafından yayınlanan bir yazıda sosyalistlerin Kıbrıs meselesine “ellerinde sağlam bir kılavuz olmadan hareket” ettikleri belirtilmiş ve bunun en önemli sorun olduğu aktarılmıştır. Bu nedenle de sosyalist hareketin temel gövdesinin bu konuda görüşlerini net bir şekilde dile getirmenin yerine sorunu “barış demokrasi” gibi yuvarlak, her tarafa çekilebilen laflar kullanarak geçiştirmek istedikleri vurgulanmıştır. Türkiyeli sosyalistlerin ne devletini ve Türk ordusunu açıkça karşılarına alabildikleri ne de Kıbrıs’la ilgili devrimci bir perspektife sahip olmadıkları belirtilmiştir. Sosyalist akımlar içerisinde Kıbrıs meselesiyle ilgili yaygın bir şekilde savunulan çözümün “iki halkın kardeşçe, eşit ve özgür olarak yaşadıkları” demokratik ve federatif bir Kıbrıs Cumhuriyeti” olduğu görülmektedir.

2. KIBRIS’TAKİ SOSYALİST HAREKETLERİN KIBRIS MESELESİNE YAKLAŞIMI

Kıbrıs’taki sosyalist hareketlerin Kıbrıs meselesine yaklaşımı öncesinde Kıbrıs Türk solu ve sosyalist anlayışın gelişimine kısaca değinmek gerekir. Burada özellikle Türk solunun en büyük öncüsü Necati Özkan olarak kabul edilmektedir. 1930 yılında Kavanin seçildiği görülen Özkan, İngilizler ve “İngilizci Türkler” ile mücadele ettiği öne sürülmektedir. Buna karşın İngiltere’nin Rumlar tarafından çıkarılan isyanlar sonucunda başlattığı sıkıyönetimle tüm halk liderleri gibi Özkan’ın da pasifize edildiği görülmüştür (Tamçelik, 2011: 58). Sol görüşlü olarak isimlendirilecek Kıbrıslı Türklerin çoğunun Kemalist düşüncede olduğunu belirtmek gerekir. Atatürk’ün anti-emperyalist ulus mücadelesinin onlara ilham kaynağı olduğunu söylemek mümkündür.

Bu başlık altındaki bilgilerin temel kaynağının Kıbrıs ve Gençlik dergisi olduğunu belirtmek gerekir. Dergi, 1976'da "Kıbrıslılar Öğrenim ve Gençlik Federasyonu (KÖGEF)" tarafından yayınlanmaya başlamıştır. Sahipliği ve sorumlu yönetmenliği Burhan Şolen'a aittir.

2.1. Türk- Rum İlişkileri

1945 yılında Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri Kurumu kurulmuştur. 1940'lı yıllarda Rumlar ile aynı çatıda birleştiği görülen sendikal hareket, Rumların Enosis'i desteklemesi neticesinde onlardan ayrılmış ve kendi oluşumlarını kurmuşlardır. Kurum, Kıbrıs'taki tüm işçileri tek çatı altına toplama ve Enosis karşısında ortak bir mücadele vermeyi amaçlamıştır (Tamçelik, 2011: 59). Rum ve Türk işçi ve köylülerinin ortak mücadele verdiği esas yapının, 14 Ağustos 1924'deki Kıbrıs Komünist Partisi (KKP) olduğu görülmektedir. Türk ve Rumlardan oluşmayı amaçlayan İngiliz aleyhtarı parti olduğu görülen KKP'nin sadece adada bulunan Türk sol hareketinin başlangıcı olarak değerlendirmemek gerekir. Parti aynı zamanda Kıbrıs Rum solunun da adada görülen ilk örgütlenmesi sayılmaktadır. Partinin Enosis'e karşı durduğu görülmektedir. Bununla birlikte Türklerin partiye mesafeli yaklaştığı ileri sürülmüştür. Bunun en önemli sebeplerinden birisinin Türklerde milliyetçilik duygusunun ağır basması olarak belirtilmektedir. Ancak 1940'lara kadar Türklerin sendikal veya örgütsel bir kurumunun olmayışı, özellikle de Türk işçi ve köylülerinin Rum sendikalarına üye olmak zorunda bırakılmaları söz konusudur. Kıbrıs Ortodoks Kilisesi ile Komünistler'in arasında yaşanacak bir çatışmaya sebep olabileceği gerekçesiyle 1933 yılında parti kapatılmıştır (Balyemez, 2016: 235).

KKP resmi anlamda kapatılsa da, illegal ve sendikal yöntemlerle örgütlenmeye devam etmiştir. 14 Nisan 1941'de, Emekçi Halkın İlerici Partisi (AKEL) için girişimde bulunmuştur. Rusların Kıbrıs'ta kurmuş olduğu iddia edilen AKEL partisinin, Rusların adada yaşanan gelişmelere müdahale etmesini de kolaylaştırdığı görülmektedir (Çeçen, 2005: 39). Bir anlamda KKP'nin devamı niteliği taşıyan AKEL'in, Rum milliyetçiliğine karşı çıktığı görülmüştür. Çünkü şovenizm ve milliyetçilik Türkler ile sorun yaşanmasına neden olur düşüncesi hakimdir. Bunun yerine adada yaşayan herkesin

sömürgecilğe ve emperyalizme karşı bir harekette birleşme gerekliliği vardır (AKEL, 2017).

1954 yılında İngilizlerin siyaseti iki temel eksene dayanmaktaydı. Birisi, ortak düşman olan komünizme karşı sömürge rejimi ile özdeş ideolojik ve ortak stratejik hedefleri bulunan bir Kıbrıs Rum sağı yaratmak, diğeriye Milli Türk bilinci çerçevesinde Kıbrıs Türk toplumunu oluşturmaktır. Böylelikle güçlü solun zayıflatılması için sağ, başarısız olmaları durumundaysa Kıbrıs Rumları karşısında Kıbrıs Türklerini kullanacakları düşünülmektedir. Sonuç itibariyle “Böl ve Yönet” siyasetine dayandırdıkları her iki eksen de kullandıkları görülmektedir. Bu yönetim ile Kıbrıs’ın iç cephesinin parçalanması; Kıbrıs toplumunda hiçbir tarafın İngiliz egemenliğini tehdit edecek durumda olamadığı; böylelikle stratejik çıkarların güvenceye alınacağı gündeme gelmiştir (Öztoprak, 2006: 23).

AKEL, Makarios döneminden başlayarak yürüttüğü uluslararası görüşmelerde dayatılmış olan birçok madde ve antlaşmaya karşı çıkmıştır. AKEL’in buradaki temel fikrinin; “bağılantısız ve tam bağımsız bir Kıbrıs Adası” olduğunu belirtmek gerekir. KKTC tarihinde, bugüne kadar kurulan hükümetlerde görevli iki temel sol parti bulunmaktadır: “Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP)” ile eski ismi “Toplumcu Kurtuluş Partisi (TKP)” olan “Toplumcu Demokrasi Partisi (TDP)”dir. Bununla birlikte bugüne kadar görev yapmış dört cumhurbaşkanından ikisinin de bu siyasi partilerden geldiğini belirtmek gerekir (Mehmet Ali Talat-CTP ile Mustafa Akıncı-TDP). KKTC’nde sol hareketin devinim kazandığı dönemde; Annan Referandumu’ndan önce, Annan Planına “evet” diyen CTP’ye verilen destekle başlamıştır. Önceki dönemlerde ise TKP veya CTP, ayrı ayrı koalisyon hükümetlerinde yer almış olmasına karşın solcu bir partiden başbakan atanmasının da bu döneme denk geldiği görülmektedir. Kıbrıs Türk solu ile yıllardır görüşlerinin paralel olduğu görülen AKEL, Annan Planı uygulanabilirliğinden şüphe etmiş ve boşlukların doldurulması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca, BM Güvenlik Konseyi’nden askeri güvence talebinde bulunmuştur. Ancak kararın alınması Rusya Federasyonu tarafından veto edilmiş ve engellenmiştir. Bu nedenle AKEL’in plan karşısında durması için önemli bir sebep ortaya çıkmıştır (Sezer, 2007: 71).

Sonuç olarak, Kıbrıs’ta yaşanan tarihsel sürece bakıldığında zaman; sol hareketin başlangıcı, işçi ve çiftçi hareketlerine kadar dayandığını söylemek mümkündür. Söz

konusu hareketlerin “Bağılantısız bir Kıbrıs” temelinde, milliyetçilik ve şovenizm karşısında bir Kıbrıs düşüncesiyle gelişmeye devam ettiği görülmektedir.

2.2. Türkiye -Yunanistan İlişkileri

Kıbrıs ve Gençlik dergisi (1977) Kıbrıs sorununa “tarihsel konum içerisinde ve bu olaylardaki iç ve dış etkenleri göz önüne” alarak yaklaşmıştır. Kıbrıs’ın konumu, iç güçleri, detant, emperyalizmin adadaki oyunları ve Türkiye-Yunanistan açısından eğilmek gerektiğini bildirmiştir. Dergide Türkiye ve Yunanistan’ın NATO ittifakı içerisinde yer aldığı aktarılmıştır. Türkiye NATO’nun askeri ve siyasi kanadında yer almakta, bu arada Yunanistan her ne kadar da askeri kanattan çekilmişse de ittifakın siyasi kanadı içerisinde yer almaktadır. Yunanistan’da Amerikancı Kostantinos Karamanlis hükümeti iktidardadır. Türkiye’de ise işbirlikçi büyük burjuvazinin temsilcisi MC iktidarda ve faşizme geçmek için çeşitli çabalar içerisinde olduğu iddia edilmiştir. Bunun yanına “Kıbrıs’ın gerçek bağımsızlığı, adanın emperyalist etkilerden arındırılmasından geçmektedir. Bunun için İngiliz üslerinin adadan kesinlikle sökülüp atılması ve Kıbrıs’ın bağımsızlığı, bağlantısızlığı kesin garanti altına alınmalıdır” denilmiştir (Kıbrıs ve Gençlik Dergisi, 1977).

2.3. SSCB-AB Bağlamında Kıbrıs

Kıbrıs sorunu Bloksuz Ülkeler konferansında ve BM Genel Kurulunda görüşülmüştür. Sorun hakkında çeşitli kararlar alınmıştır. Kısaca sorun tüm dünyayı ilgilendiren bir problem olma özelliğini sürdürmüştür. ABD Başkanlık seçiminde Carter, Kıbrıs sorununda herkesin bildiği birtakım görüşler öne sürmüştür. ABD’nin Kıbrıs üzerindeki amaçları ve çıkarlarını göz ardı etmeyen yurtsever güçler arasında beklenen bir durum olduğu aktarılmıştır (Kıbrıs ve Gençlik, 1977).

Kıbrıs’ta 1975 yılında Yol-iş ve Devrimci Genel İş sendikası kurulmuştur. Her iki sendikanın amaçları Türk-Sen’in işveren yanlısı ve işçi sınıfının dinamizmi köreltmeye yönelik uygulamalarına bir son vermektir. İşçi sınıfının ekonomik ve demokratik taleplerini sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışı ile çözümlemeye çalışan her iki sendika 30 Kasım 1976’da birleşerek kısa adı Dev-iş olan Devrimci İşçi Sendikaları Federasyonu’nu kurmuşlardır. Bu haber Kıbrıs Gençlik (1977) dergisinde “İngiliz üsleri ve Amerikan tesisleri adadan sökülüp atılmalıdır” başlığı ile verilmiştir:

Şekil 21. İngiliz Üsleri Ve Amerikan Tesisleri Adadan Sökülüp Atılmalıdır

Kaynak: Kıbrıs ve Gençlik Dergisi, “Çevrimiçi”, www.tustav.org/sureli-yayinlar-ararsi, Erişim: 01/01/1977

Hasan Sarıca⁴ (1977) bu konu hakkında, “federasyon, tüm çalışanların emek ve fikir işçilerinin ekonomik, sosyal ve kültürel bakımdan kalkınması ve yücelmesini zorunlu görmüştür. Bu nedenle Türk işçi hareketinin, Anayasada öngörülen köklü dönüşümlerin gerçekleşmesini sağlayacak bir devrimci öze kavuşması şarttır” demiştir. Yukarıdaki görselde Hasan Sarıca’nın konuşma görüntüsü ve konuşmasında yer verdiği bazı konular verilmiştir.

2.4. BM, NATO

BM’nin Kıbrıs konusundaki kararlarından sonra dünya halklarının baş düşmanı olarak ifade edilen ABD emperyalizminin güçlü sözcülerinden Kissinger aracılığıyla sorunun tekrar NATO’ya çekildiği belirtilmektedir. Kissinger, Çağlayangil ile Bitsios arasında varılan mutabakat çerçevesinde görüşme yapmıştır. İlk bakışta antlaşmaya doğru bir adım olarak görülen Kissinger’in bu çabasının, Kıbrıs sorununun emperyalizmin çıkarları doğrultusunda çözüme ulaştırılabilmesi yolundaki bir girişim olduğu düşünülmektedir (Kıbrıs ve Gençlik, 1976). Kıbrıs ve Gençlik (1976) Dergisine

⁴ Dev-İş Eski Başkanı ve CTP Eski Milletvekili

göre “BM Genel Sekreteri Kurt Waldheim’in gözetiminde Brüksel Antlaşması’na bağlı olarak başlayan 5.Viyana Görüşmeleri ile Kıbrıs konusunda bugüne kadar sürdürülen toplumlararası görüşmeler neticesinde yeni bir anlaşma yapılmıştır. Türk ve Rum toplumlarını temsil ettiği iddia edilen Denктаş ve Klerides arasındaki görüşmeler, iki görüşmecinin “al gülüm ver gülüm” oyunu ile sürmüş ve Klerides’in deyimiyle “usul sorunlarının çözümü” ile sona ermişti. 21 Şubat 1976 tarihli Cumhuriyet Gazetesi’nin deyişiyle “ *taraflar gizli toplantıların ilk dört gününü birbirlerini yoklamakla geçirerek görüşmeleri sürdürmüşler ve sonunda birbirlerinin öneri getirmelerini beklediklerini, ama bunun gerçekleşmediğini söyleyerek, “Kıbrıs halkı ile düpedüz alay etmişlerdir”* denilmektedir (Cumhuriyet Gazetesi, 1976). Kıbrıs ve Gençlik Dergisi’nde (1976) Türkiye emekçi halkının Amerika ile yapılan bütün ikili antlaşmaların yırtılmasını istediği, NATO’dan kopmak istediği bir dönemde Amerikan silah ambargosunu üzüntü ile karşılayan gerici egemen güçler, ambargonun sürmesinin Kıbrıs sorununa bir çözüm bulunmasını güçleştirdiği yolunda gülünç iddialar ortaya atarken, Denктаş’ın bunlara katıldığı bildirilmiştir.

Şekil 22. Kıbrıs NATO Üssü Olamaz!

Kaynak: Kıbrıs ve Gençlik, “Çevrimiçi”,
tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/kibris-genclik/kibris-genclik-01.pdf,
Erişim: 01/01/1976.

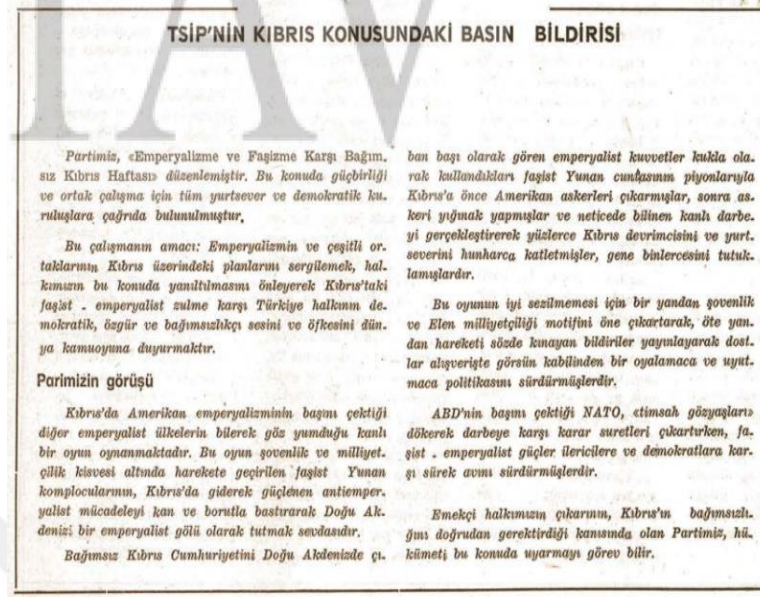
Kıbrıs ve Gençlik dergisi (1976), Kıbrıs’ın emperyalizmin saldırgan pakta NATO çerçevesinde tutulmaya çalışıldığını iddia etmiştir. Kıbrıs sorununun

yaratıcısının emperyalizm olduğu göz önüne alınırsa, soruna gerçek çözümün ancak anti-emperyalist bir yaklaşımla bulunabileceğini savunmuştur. Orta Doğu'daki “kanayan yaralar”, Kıbrıs'ın emperyalizme bağımlı olmayan, bağımsız, bağlantısız üslerden arınmış, toprağı bütün bir olmasına dayatıldığı ifade edilmiştir. Sorunun NATO çerçevesinde çıkarılması gerektiğı, anti-emperyalist çizgide, iki toplum arasında yapılacak görüşmelerle çözüme ulaşabileceğı vurgulanmıştır. Bu da Kıbrıs halkının barış, demokrasi ve bağımsızlık mücadelesinin yükselmesi ve dünya devrimci hareketinin desteğı ile gerçekleşebilecektir denmiştir (Kıbrıs ve Gençlik, 1976).

3. TSİP VE KIBRIS MESELESİ

TSİP, yaptığı basın bültenleri ve bildirilerle ayrıca açık oturumlarda Kıbrıs politikasını halka iletmeye çalışmıştır. TSİP, tüm demokratik örgütlere gönderdiği bir çağrıyla “Amerikan emperyalizmine ve Yunan faşizmine karşı Bağımsız Kıbrıs” haftası düzenlemiştir. Düzenlenen bu haftada miting, afişleme çalışmaları, konferanslar, açık oturumlar kahve ve kapalı salon toplantıları yapılmıştır. Kitle Dergisi (1974), bu haftanın amacını, *“Kıbrıs'ın bağımsızlığı tezini yerleştirmek, bu konuda oynanmak istenen emperyalist oyunlara karşı halkımızı uyanık tutmak, halkımızın çıkarlarının ve dünya barışının, Kıbrıs'ın bir NATO üssü haline getirilmesini engellemekte olduğunu göstermektir”* şeklinde yorumlamıştır.

Kıbrıs Devleti'nin, toprak bütünlüğüne sahip bağımsız bir devlet olmasından yana olan, Türkiye halkının doğrudan çıkarlarının, dünya barışının ve Akdeniz'in güvenliğinin Kıbrıs konusu noktasında düğümlendiğine inanan TSİP, ayrıca Kıbrıs'ta bağımsızlık ve demokrasi için mücadele eden yurtseverlerin, ilericilerin, sosyalistlerin yanında olduğunu da Bağımsız Kıbrıs haftası sırasında çeşitli yayın, bildiri ve toplantılarla vurgulamaktadır. TSİP, haftanın başladığını bir basın toplantısı ile duyurmuştur.

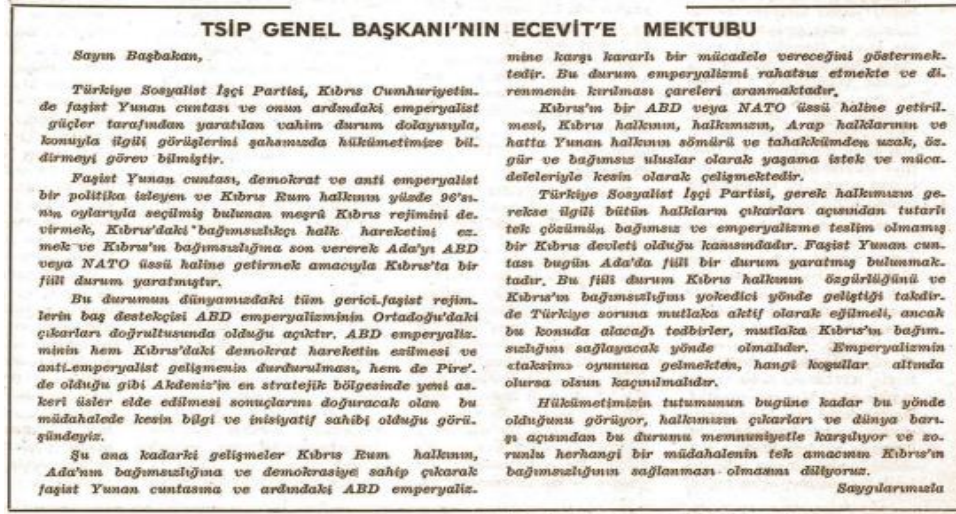
Şekil 23. TSİP'nin Kıbrıs Konusundaki Basın Bildirisi

Kaynak: Kitle Dergisi, “Çevrimiçi”,

tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/kitle/kitle-018.pdf, Erişim: 23/07/1974.

Basın toplantısında Parti'nin Kıbrıs konusundaki görüşü anlatılmış ve basın mensuplarının sorularına cevap verilmiştir. Özellikle taksimin geçerli ve emekçi halkın çıkarlarından yana bir çözüm olarak görülmediği üzerinde durulmuş ve Kıbrıs'ın bağımsızlığı savunulmuştur (Kitle Dergisi, 1974, 18.sayı).

Kıbrıs'ta Amerikan emperyalizminin başını çektiği diğer emperyalist ülkelerin bilerek göz yumduğu kanlı bir oyun oynandığı aktarılmıştır. Bu oyunun şovenlik ve milliyetçilik kisvesi altında harekete geçirilen faşist Yunan komplocularının, Kıbrıs'ta giderek güçlenen antiemperyalist mücadeleyi kan ve barutla bastırarak Doğu Akdeniz'i bir emperyalist gölü olarak tutma sevdasında olduğu aktarılmıştır (Kitle Dergisi, 1974). Emekçi halkın çıkarlarının, Kıbrıs bağımsızlığını doğrudan gerektirdiği kanısında olan TSİP, hükümeti bu konuda uyarmayı görev bilmiş ve TSİP Genel Başkanı, Ecevit'e bir mektup göndermiştir:

Şekil 24. TSİP Genel Başkanı'nın Ecevit'e Mektubu

Kaynak: Kitle Dergisi, "Çevrimiçi",
tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/kitle/kitle-018.pdf , Erişim: 23/07/1974.

Kaçmaz'ın TSİP adına Başbakan Ecevit'e yolladığı mektupta "Kıbrıs'ın bir ABD veya NATO üssü haline getirilmesinin "Kıbrıs halkının, Türkiye halkının, Arap halklarının ve hatta Yunan halkının sömürü ve tahakkümden uzak, özgür ve bağımsız uluslar olarak yaşama istek ve mücadeleleriyle kesin olarak çelişeceğini" belirtmiştir. Söz konusu mektup şöyle bitirilmiştir: "Faşist Yunan Cuntası bugün Ada'da fiili bir durum yaratmış bulunmaktadır. Bu fiili durum Kıbrıs halkının özgürlüğünü ve Kıbrıs'ın bağımsızlığını yok edici bir yönde geliştiği takdirde, Türkiye soruna mutlaka aktif olarak eğilmeli, ancak bu konuda alacağı tedbirler mutlaka Kıbrıs'ın bağımsızlığını sağlayacak yönde olmalıdır. Emperyalizmin "taksim" oyununa gelmekten, hangi koşullar altında olursa olsun kaçınılmalıdır" demiştir (Kitle Dergisi, 1974).

Bununla birlikte başkana ikinci mektubun da yazıldığı görülmektedir. Burada da "20 Temmuz müdahalesi sırasında, emperyalizmin oyununa gelmemek için son derece dikkatli davranmak gerektiğini ve müdahalenin amaçları olarak belirtilen Kıbrıs'ın bağımsızlığı, toprak bütünlüğü ve demokratik anayasal düzenin iadesi esasının mutlaka korunması gerektiğini" belirtmiştir (Kitle Dergisi, 1974). Bu amaçtan sapan bir müdahalenin emperyalizmin taksim oyununa gelmek olacağı aktarılmıştır. "Bağımsızlık amacıyla başladığı ileri sürülen müdahalenin bu amacı kısa zamanda unutulmuş, hatta

bağımsızlığın ve toprak bütünlüğünün başlıca savunucu olduğunuz halde, olaylar aksi yönde gelişti ve hala da gelişmektedir” denilmiştir (Kitle Dergisi, 1974).

TSİP Genel Başkanı Kaçmaz Kıbrıs ile ilgili verdiği demeçte: “Emperyalistler öteden beri Kıbrıs’ı bir NATO üssü haline getirerek, Doğu Akdeniz’de bir stratejik nokta olarak ellerinde tutmak ve Orta Doğu halklarına karşı bir askeri yığınak mevzii olarak kullanmak istemekteydiler. Nitekim, faşist Nikos Sampson darbesi bu yolda yapılmış gerici bir girişim olmuştur” demiştir. Ayrıca Ecevit hükümeti, Kıbrıs’ın bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü adına ve Kıbrıs’ta demokrasi, özgürlük ve kardeşlik sloganıyla Kıbrıs’a müdahale yetkisini kullandığını aktarmıştır. O günden sonra diplomatik yolların deneneceği ve masaya oturulacağı belirtilmiştir. Ancak bütün bu temas ve tartışmaların birinci maddesi olarak Kıbrıs’ın bağımsızlığı şart koşulmadıkça, varılacak her türlü çözümün emperyalist kuvvetlerin işine yarayacağı düşünülmüştür. Emperyalizmin çıkarına olan bir çözümün ise Türk halkına, dünya halklarına yararlı olmasına imkan olmadığı belirtilmiştir. Kıbrıs Meselesinin, 15 Temmuz gerici darbesiyle patlak verdiğini iddia eden TSİP’nin bu endişe ve tahminlerini belirttiği ve emperyalizmin Kıbrıs politikasına dikkatleri çektiği görülmektedir. Halkın demokratik ve bağımsızlıkçı özlemleri, Kıbrıs’ın emperyalist üslerden arınmış bağımsız ve demokratik bir ülke olarak kalmasını, bağımsız ve barışsever ülkeler arasında eski yerini alması gerektiği vurgulanmıştır (Kitle, 1974).

3.1. Kitle ve İlke Dergisinde Kıbrıs Meselesinin Takdimi

3.1.1. Toplumlararası Çatışmalar

Kitle dergisi (1974) “15 Temmuz’da Nikos Sampson ve çetesinin tezgahladığı faşist darbeden” itibaren Kıbrıs’ta olayların olağanüstü bir hızla geliştiğini aktarmıştır. Kıbrıs ile uzaktan yakından ilgili ülkelerin siyasetlerinin de bu hızlı gelişmelere uygun değişimler yaşadığı görülmüştür. Dergi bunu “böyle yoğun ve ustalık isteyen siyasi bir arenada Kıbrıs Türklerinin, Rauf Denktaş ve kliği tarafından temsil edilmek zorunda kalmaları, Kıbrıs Türk halkı için emperyalist başkentlerde planlanmış bir talihsizliktir” olarak yorumlamıştır (Kitle Dergisi, 1974). Olayların, ne siyasi tercih ve tutumlarıyla, ne sınıfsal konumlarıyla ne de ideolojileriyle Kıbrıs Türklerini temsil etmediği belirtilmiştir. İngiliz işgali zamanlarında Ada’da bulunan emekçi halk hareketleri

karşısında bir yıldırma, sindirme ve hatta yok etme eylemine giriştiği aktarılan Denктаş'ın kesin işbirliği içerisinde olduğu İngiliz sermayesinin geleneksel politikası "böl ve yönet"i aralıksız olarak sürdürdüğü belirtilmiştir (Kitle Dergisi, 1974).

Şekil 25. Rauf Denктаş Kıbrıs Türklerinin Temsilcisi Olamaz

Kaynak: Kitle Dergisi, "Çevrimiçi", tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/kitle/kitle-025.pdf, Erişim: 10/09/1974.

Burada gerek Kıbrıs halkının arasında oluşacak her türlü barışçı yaklaşımı, gerekse Kıbrıs Türkleri içinde gelişen ilerici devrimci hareketi yok etme biçiminde kendini gösteren bu siyasetin, geçmişte yaşanan bir dizi cinayetlerin üstünü örtmek istediği belirtilmiştir. Kitle Dergisinin (1974) iddiasına göre, Denктаş ve kliğinin ilerici devrimci Kıbrıslı Türklere karşı yönelttiği kanlı saldırıların ilki, 1957 yılının 22 Mayıs'ında Türk Şubesi Başkanı Ahmet Sadi'ye yapılan suikasttır. Ahmet Sadi ve karısı üç kiralık katil tarafından kurşun yağmuruna tutulmuş ve ölüm derecesinde yaralanmışlardır. İki gün sonra 24 Mayıs 1958 günü Kıbrıs'ta Türk ve Rum emekçilerinin sömürgeci İngilizler karşısında antiemperyalist bir cephe oluşturmalarını savunan inkılapçı gazetesinin yazı işleri müdürü Fazıl Önder, aynı kliğin faşist fedailerinin kurşunlarıyla delik deşik edilmiştir. İlerici gazetecinin öldüğünden emin olmak isteyen katillerin Önder'in vücuduna defalarca bıçaklarını sapladıkları ve tabancalarındaki son kurşunları da boşalttıkları aktarılmıştır (Kitle Dergisi, 1974).

Kitle Dergisinin (1974) aktarımına göre, 29 Mayıs günü genç bir emekçi, berber Ahmet Yahya, aynı çetenin adamları tarafından yatağında öldürülmüştür. 5 Haziran 1958'de İnşaat İşçileri Sendikası Yönetim Kurulu üyesi Hasan Ali de saldırıya

alınan kararları “ilginç” olarak yorumlamıştır. Bunların basına ayrıntılarıyla aksettirilmediği yönündeki düşüncesini de net olarak ifade etmiştir. Yerli finans kapitalistlerle Kıbrıs’ta bulunan Türk egemen sınıflarının isteklerinin dile getirildiği bu toplantıda alınan kararlar (Kitle Dergisi, 1974); *“Türk işgalindeki bölgelerde bulunan Kıbrıslı Rumlara ait bütün işletmelere el konacak ve bunlar Türk mülkiyetine geçirilecektir. Diğer yabancılara (yani İngiliz, Amerikalılara göre) ait şirketlere dokunulmayacak; ortak şirketlerde ise Rum hisselerine el konurken yabancılara ait hisseler gene yabancılara bırakılacaktır”* denilmiştir. Bu durum Kıbrıs’ta Türklerin denetimine geçen bölgelerde Rum mallarına el koyma yarışına sebebiyet vermiş ve bu yarış sürdürülenlerle bu işte vurgunu vuracak olanların, Kıbrıs Türk burjuvazisi ve zenginleri olduğu iddia edilmiştir.

İlke Dergisi (1977), “Kıbrıs’ta Gerici Faşist Güçlerin Kan ve Cinayet Listesi” başlıklı bir yazı yayınlamıştır. Derginin iddiasına göre, emperyalist güçler ve onunla işbirliği yapan Türk, Yunan egemen güçleri yıllardan beri Kıbrıs’ta iki toplumun arasına nifak ve kin tohumlarını ekerken dayandığı en önemli propaganda “Türk ve Rumlar bir arada yaşayamazlar” şeklindedir. Yine dergide, doğal olarak, bu propagandayı çürütmeye yönelik çalışmalar “ilericiler” tarafından yürütüldüğü ve başarı kazandığı aktarılmıştır. Kıbrıs’taki gerici ve faşist güçlerin önünde en önemli engel de bu oluyor ve ilerici düşüncelere karşı, yurtseverlere karşı, iki toplumun barış içinde birlikte yaşamalarını isteyenlere karşı amansız bir savaş açılıyordu. Bu karşı devrimci terör ve cinayet serisi yıllardan beri devam etmekte ve öldürülen ilericilerin bir tekinin bile katili şimdiye değin bulunmamıştır. Bu olayların gösterdiği şudur: iki toplumun bir arada yaşamasını istemeyen, bundan kendi çıkarlarına zarar geleceğini gören emperyalist İngiltere ve ABD, kendine bulduğu gerici yerli işbirlikçiler ile bizzat yöneticiler eliyle bu cinayetler planlamakta ve uygulamaktadır (İlke Dergisi, 1977).

3.1.2. Yunanistan İle İlişkiler

TSİP tarafından Kıbrıs müdahalesi ile ilgili yayınlanan bildiride *“emperyalist kuklası faşist Yunan Cuntasının Akdeniz’deki emperyalist emelleri ve faşist özlemleri gerçekleştirmek üzere Kıbrıs Cumhuriyeti’nin bağımsızlığını çiğnemesi, Türkiye’nin garantör devletlerden biri olan Ada’ya müdahalesine yol açtığı”* aktarılmıştır (Kitle, 1974). Bunun yanında, yoğun diplomatik temaslardan bir sonuç alınamaması üzerine ve

hükümet sözcüleri ile Başbakan'ın resmen bildirdiği gibi Kıbrıs'ın bağımsızlığı, ada'da özgürlük ve demokrasinin yeniden kurulması için müdahale yapıldığı belirtilmiştir. TSİP emperyalist etkilerden, NATO üslerinden arınmış bağımsız ve demokratik bir Kıbrıs Devleti'ni, Kıbrıs sorunu, Akdeniz'de barış ve halkımızın çıkarları içinde en uygun çözüm olarak görmüştür. *“Faşist Yunan Cuntası'nın ve emperyalizmin emellerine, faşist cuntanın oynacağı gayri meşru kukla Sampson hükümetine ve Kıbrıs'ın bağımsızlığını ihmal edecek her türlü çözüme kesinlikle karşıyız, Hükümetin, Sayın Başbakan Ecevit'te sözcülüğünü bulan Kıbrıs'ın bağımsızlığı özgürlüğü ve demokrasi amaçlarını destekliyoruz”* dediği aktarılmıştır (Kitle, 1974).

Emperyalizm tarafından titizlikle planlanan ve Kıbrıs'taki demokratik iktidarı devirerek Kıbrıs'ı bir NATO üssü haline getirme planının uygulamaya sokulduğu görülmektedir. Faşist Yunan Cuntası'na bağlı subay ve 950 kişilik Yunan Alayı bir darbeyle bağımsız Kıbrıs Cumhuriyetini devirmiştir. Faşist darbenin gücünü, Yunan Alayı, Kıbrıs Ulusal muhafız gücünü komuta eden 650 Yunan subayı ve birkaç bin faşist oluşturmuştur. Olayları yakından izleyenler için bu darbenin sürpriz olmadığı iddia edilmiştir (Kitle, 1974).

Şekil 27. Kıbrıs'taki Faşist Darbe Yunan Cuntasının Çöküşünü Hızlandıracaktır

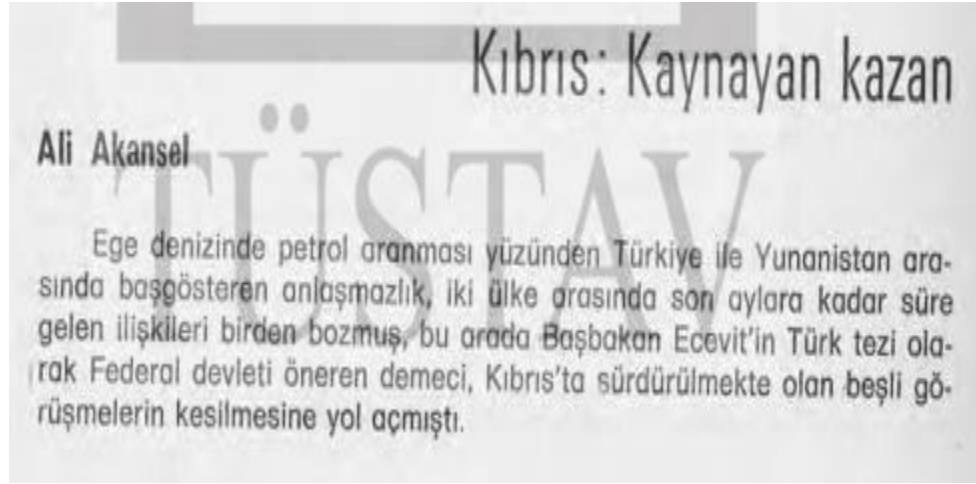
Kaynak: Kitle Dergisi, “Çevrimiçi”,

tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/kitle/kitle-018.pdf, Erişim: 23/07/1974.

Makarios yönetimi ve Rum kesimindeki “ilerici demokratik güçlerin” 1968’den beri sürdürülen toplumlararası görüşmelerde “Bağımsız, üniter Kıbrıs” görüşünden herhangi bir tavize yanaşmamalarından dolayı Kıbrıs’ı askeri üs durumuna getiremeyen emperyalizm ilk adım olarak Makarios yönetimini yıpratma yolunu seçmiştir. Darbeyi izleyen günlerde İngiltere, Amerika, Yunanistan ve Türkiye başkentlerinde çok yoğun diplomatik temaslar sürdürülürken, Kıbrıs’ta darbeciler Nikos Sampson adlı faşisti Cumhurbaşkanı ilan etmişlerdir. Ayrıca Kıbrıs’ın Birleşmiş Milletler daimi temsilcisi Rossides’i görevinden azletmeye kalkışmışlardır. Bulabildikleri beş kişiyi de bazı bakanlıklara getirerek, meşru hükümet olarak tanımalarını istemişlerdir. İddiaya göre bütün bunlar, durumun görünen taraflarıdır (Kitle Dergisi, 1974).

Kitle dergisine (1974) göre, gerçekte Kıbrıs’ta korkunç bir faşist terör başlamış, binlerce Kıbrıslı yurtsever, demokrat ve sosyalist tutuklanmış, öldürülmüş, çeşitli baskılara maruz bırakılmıştır. Diplomatik temaslar devam ederken, Başbakan’ın kendi deyimiyle “Bütün demokratik yollar ve barışçı çözümler denenmiş ancak kuvvetten başka dil tanımayan bir ülkenin direnci” ile karşılaşmıştı. Hükümet Kıbrıs’ta bağımsızlığı tekrar sağlamak ve demokrasiyi işler hale getirmek için müdahale kararı almıştır. 20 Temmuz günü sabaha karşı hava ve deniz kuvvetlerinin gerçekleştirdiği müdahale, yer yer Yunan Alayının mukavemetiyle karşılaşarak devam etmiştir. Türkiye ise Yunanistan’ın muhtemel bir saldırısına karşı gerekli bölgelerde hazırlıklar yapmış durumdaydı.

İlke dergisinde Ali Akansel (1974) tarafından yazılan yazıda, Ege denizinde petrol aranması sebebiyle Türkiye ile Yunanistan arasında baş gösteren anlaşmazlık iki ülke arasında son aylara kadar süre gelen ilişkileri birden bozmuştur. Yine Akansel’e göre, Başbakan Ecevit’in Türk tezi olarak Federal Devleti öneren demeci, Kıbrıs’ta sürdürülmekte olan beşli görüşmelerin kesilmesine yol açmıştır.

Şekil 28. Kıbrıs: Kaynayan Kazan

Kaynak: Ali Akansel (1974), “Kıbrıs: Kaynayan Kazan”, *İlke Dergisi*, 5.

Bilindiği gibi Kıbrıs meselesinde, “Bağımsız, egemen ve üniter devlet” esaslarının dikkate alındığı barışçıl bir çözüm yolunun bulunması için Kıbrıs Türk ve Rum toplumlarının temsilcileri arasında 24 Haziran 1968 tarihinde başlatılan toplumlar arasında ikili görüşmelerden bir sonuç alınamamıştır. 3 Temmuz 1972’de genişletilmiş ve yeniden başlatılan beşli görüşmelerde BM Genel Sekreteri Waldheim’ın özel temsilcisi olan Osorio Tafall’la beraber Yunan ve Türk anayasa uzmanlarının da katıldığı görülmektedir. Aradan geçen süreçte taraflar, yürütme, yasama ve yargı hususlarına anlaşmışlar ve uzun tartışmalara neden olan bölgesel yönetim konusunda bir çözüm bulmak için anayasa uzmanlarını görevlendirmişlerdir. Anlaşmazlıklara neden olan mahkeme ve polisler konularında uzlaşmasının ardından bir ara her iki taraf da iyimser bir tutum içine girmiştir. Görüşmelerin 1974’de sona ereceği ve sorunda bir çözüm yolu bulunabileceği konusunda ümitler belirmişti.

Kitle Dergisi’nde (1974), “Yunanistan’da emperyalizmin kuklası yedi yıllık faşist cunta önemli mevzileri kaybederek geri çekilmek zorunda kaldığı” bildirilmiştir. Ardından “CIA patentli faşist cuntanın kendi sonuna doğru doludizgin yer almasında rol oynayan etkenler nelerdi” sorusu yöneltilmiştir. Cevap olarak da faşizmin göçmesinde rol oynayan etkenler arasında dünya ölçüsündeki demokrasi mücadelesinin önemli bir yeri olduğundan bahsedilmiştir. Diğer taraftan Yunan emekçi halkı, yedi yıl boyunca tüm baskılara karşı yılmadan mücadele vermiş ve cuntayı iyice hırpalayarak, uçurumun önüne ittiği aktarılmıştır. Avrupa işçi sınıfının köklü anti-faşist anlayışı

Avrupa burjuvazisi üzerinde de etkisini göstermiş ve Avrupa egemen güçleri bile, bu denli düpedüz faşizmi protesto ve Yunanistan'ı tecrit etmek zorunda kalmışlardı.

Şekil 29. Kıbrıs Bunalımı Yunanistan'da Faşizmin Sonu Oluyor

Kaynak: Kitle Dergisi, "Çevrimiçi",

tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/kitle/kitle-019.pdf, Erişim: 30/07/1974.

Dergide, dünya halklarının nefret ve lanetini yedi yıl sürece boynunda taşıyan Yunan cuntasının son dayanağı ABD emperyalizmi olduğu ve ABD emperyalizminin Yunanistan'daki piyonlarını yeni bir mecraya sürüklediği aktarılmıştır. Yunanistan ve Amerika'ya bağlı faşist Sampson çetesi harekete geçirilerek Kıbrıs'ta kanlı bir darbe yaptırılmıştır. Buradaki amaç adadaki emekçi hareketin ezilmesi ve aday bir NATO üssü haline getirmek olduğu iddia edilmiştir (Kitle Dergisi, 1974). Sonrasında "Meselenin oyalamaca yoluyla halledileceğini uzman Kissinger ve hepsinin akıl hocası CIA bu kez aldanmıştı. Bir yandan tüm dünya üzerindeki barışsever sosyalist demokratik güçlerin en keskin nefret ve laneti Sampson yönetimine ve faşist yunan cuntasına, onun da ardındaki ABD emperyalistlerine yağdı" (Kitle Dergisi, 1974) şeklinde bir yorum yapılmıştır. Diğer taraftan Türkiye'nin şahsiyetli bir tutum sergilediği ve oyunlarına düşmeyerek müdahale hakkını kullandığı belirtilmiştir. Bunun

sonucunda emperyalizm darbesiyle attığı adımdan taviz vermek zorunda kalmıştır. Bir Türk-Yunan savaşını NATO açısından göze alamadığı için Atina'daki faşistleri geri çekmeyi geçici bir çözüm yolu olarak görmüştür.

Kitle Dergisi, 29 Ekim 1974 tarihli 31. sayıda, “Denktaş Makarios’a neden saldırıyor” başlığı atılmıştır. Bunun öncesinde Yunanistan’da faşist cuntanın yargılandığı haberine yer verilmiştir. Derginin haberine göre, Yunanistan’da Karamanlis hükümeti geçen hafta aldığı bir kararla, 1967 cuntasının çete başlarından beş kişiyi, önce tutuklayıp sonra da Ege Denizi’ndeki 200 kişinin yaşadığı küçük bir adaya sürgüne göndermiştir. Cunta’nın başı Papadopoulos, yardımcısı Patakos ve diğer önde gelenler Makorezos, Lados ve eski milli istihbarat şefi Rufo Galis’in sürgünde olduğu ifade edilmiştir. Makarios Türkler için bu kadar tehlikeli miydi? Olayların o dönem için tazeliğini hala koruduğu aktarılmıştır (Kitle Dergisi, 1974).

15 Temmuz günü faşist darbe hareketinin Cumhurbaşkanlığı Sarayı, radyoevi, havaalanı vb. gibi stratejik yerlere hücumla başladığı iddia edilmiştir. Dergiye göre, faşistler 2 binin üstünde anti-faşisti katlederek ele geçirdikleri radyodan “Makarios’un öldüğünü, direnenlerin ezileceklerini” anons ettirmişlerdir. Denktaş ise olayı Rumların bir iç meselesi olarak nitelendirmiştir. Ayrıca faşist radyodan Kıbrıs Cumhuriyeti kurduklarını ilan ederlerken, Türklere faşistlere karşı koymamalarını telkin ediyordu (Kitle Dergisi, 1974). Dergide ifade edildiğine göre, Rum faşistler radyodan Makarios’un öldüğünü ilan ederken Denktaş da bir gazeteye Makarios’un öldüğünü mustulayan el ilanları dağıtmıştır. Böylece, yıllardır “bütün Rumlar Enosisçidir, bu yüzden birlikte yaşamamız imkansız” diyen Denktaş, gerçekten Enosisçi olanlar faşistler iktidara gelirken hiç muhalefet etmiyor, tersine “kendi meseleleridir” diyerek arka çıkmıştır diyor (Kitle Dergisi, 1974).

3.1.3. ABD, SSCB, NATO

Kitle Dergisi’nin çeşitli sayılarında emperyalistlerin Kıbrıs’ı NATO üssü yapmayı istedikleri belirtilmiştir. Özellikle 30 Temmuz 1974 tarihli 19. sayıda “Emperyalistler ve ortakları Kıbrıs’ı NATO üssü yapmak istiyor” başlığı atılmıştır. Kıbrıs sorununun kısa zamanda diplomasi masasına aktarıldığından bahsedilmiştir. Dergide, CIA’in 1 Temmuz’da faşist Sampson darbesini Yunan cuntası aracılığıyla

planlarken güdülen amacın Kıbrıs'ı bir NATO üssü haline getirmek olduğu belirtilmiştir.

Şekil 30. Emperyalistler ve Ortakları Kıbrıs'ı NATO Üssü Yapmak İstiyor

Kaynak: Kitle Dergisi, “Çevrimiçi”, tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/kitle/kitle-019.pdf, Erişim: 30/07/1974.

Kitle dergisine (1974) göre, Güneydoğu Asya’dan geri çekilen emperyalizm, Orta Doğu’ya yığınak yapmak için saldırıya geçmiştir. Dergide, Orta Doğu’da bir yandan sosyalist blokun nüfuzu bir yandan halkların bağımsızlık mücadelesi emperyalizmin işini güçleştiren faktörler olarak sıralanmıştır. Mısır’la uzun yıllardan sonra yakın ilişkiler kuran ABD’nin bölgede ikinci önemli adımı Kıbrıs’ı bir NATO kalesi haline dönüştürmektir (Kitle Dergisi, 1974). Yine derginin haberine göre, ABD hariciyesinin ve CIA’nın uyguladığı “Sampson çetesi harekatı”nda evdeki hesap çarşıya uymamıştır. ABD’nin sosyalist barışsever ülkelerin sert tepkisiyle karşılaşıldığı aktarılmıştır. Ayrıca AET de NATO’laştırma planının usulüne uygun olarak yapılmasını, fazla toz kaldırılmamasının istendiği aktarılmıştır (Kitle Dergisi, 1974).

Derginin iddiasına göre, Türkiye’nin Kıbrıs’a müdahalesi olsa bile ABD’nin hesabına göre başarısız kalacaktır. Böylece hem Kıbrıs’taki emrivaki tüm dünyaya kabul ettirilmiş olacak hem de başarısız bir Türkiye müdahalesinin de zaten sallantıdaki Ecevit hükümetini yıkacağı düşünülmüştür. Türkiye’nin müdahalesi dünyanın tepkisiyle karşılaşmadığı gibi, destek de görünce ve başarısızlığa uğramayınca, ABD Sampson’u

geri çekip, gene kendi adamı olan Klerides'i getirdiği aktarılmıştır. Yunanistan'da ise halk tarafından zaten çökertilmeğe yüz tutmuş “cılız cuntaya” baskı yaparak Karamanlis başkanlığında bir sivil hükümet kurduğu belirtilmiştir. Diploması masasında ise işin askıya alındığı aktarılmıştır. Kitle dergisinde aynen şu ifadeler yer verilmiştir: “*Nasıl olsa Kıbrıs'ta binlerce sosyalist ve yurtsever militan öldürülmüş, yaratılan fiili durumla, Kıbrıs'ın bağımsızlığı ortadan kaldırılmıştır. Şimdi bu fiili durumdan yararlanarak, NATO üyesi üç ülke olan İngiltere, Türkiye ve Yunanistan aracılığıyla adayı bir NATO üssü haline getirmek için Türkiye halkının çıkarları, emekçi halkların çıkarlarına uygun olarak Kıbrıs'ın tam bağımsızlığından yanadır. Ada Orta Doğu ve dünya halklarına karşı, keza Türkiye halkına karşı bir tehdit üssü olarak kullanılmak istenmektedir. Ada'daki şimdiki fiili durum, emperyalizmin planlarını uygulamaya elverişlidir*”.

Kitle Dergisi (1974) “Kıbrıs sorunu Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda görüşülüyor” başlığını atmıştır. Burada, Genel Kurul toplantısı açıldıktan sonra yapılan konuşmalarda Türkiye Dışişleri Bakanı, Kıbrıs müdahalesinin Kıbrıs'ın bağımsızlığını korumak, Enosis'i önlemek için yapıldığını ileri sürmüş, Ada'nın toprak bütünüünün korunabilmesi için coğrafi federasyon esasına dayalı bir çözüm yolunun şart olduğunu söylemiştir.

Şekil 31. Kıbrıs Sorunu Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda Görüşülüyor

Kaynak: Kitle Dergisi, “Çevrimiçi”,
tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/kitle/kitle-024.pdf, Erişim: 01/10/1974.

Dergide, Yunan Dışışleri Bakanı, Türkiye Ada'daki askerlerini geri çekmedikçe Yunanistan'ın görüşme masasına oturmayacağını tekrarlamıştır. Genel Kurulda bir konuşma yapması beklenen Makarios'un Kıbrıs sorunuyla ilgili düşünceleri de şimdiden az çok bilinmektedir. Makarios Ada'da fonksiyonel fedarasyon (yani cemaaltlerin birbirlerinden ayrı coğrafi bölgelerde değil, birarada yaşadıkları bir federatif sistem) esasına dayalı yeni bir demokratik anayasal düzen kurulmasını, Kıbrıs'ın bağımsızlığının ve toprak bütünlüğünün Ada'da demokrasinin gereklerinin yerine getirilerek teminat altına alınmasını istedikleri iddia edilmiştir (Kitle Dergisi, 1974).

3.1.4. 15 Temmuz 1974 Darbesi

İlke Dergisi'nde (1974) Tamer Aydın tarafından kaleme alınan yazıda, "Kıbrıs'ta Bugüne nasıl gelindi" başlığı altında; *"15 Temmuz'da uğradığı faşist emperyalist saldırılardan sonra "Yeşilada" bir kere daha kana boyandı, bir kere daha dünyanın dikkatlerini üzerine çekti. Türkiye'de çok konuşulan fakat pek bilinmeyen bir mesele olan Kıbrıs meselesi olaylarla bir yandan iyice karıştı, bir yandan da aydınlandı"* demiştir. Aydın burada olayların gelişmesinin devrimci ortamda, hatta sosyalistlerin arasında bile "Bunca güçlü bir parti, bir hareket vardı; bu işler nasıl oldu?" gibi durumların olduğunu belirtmiştir. Dergide, 120 Bini Türk olmak üzere 650 bin kişinin yaşadığı bu küçük adacıkta gerçekten iyi örgütlenmiş bir işçi sınıfı partisi ve çok güçlü bir bağımsızlıkçı demokratik hareket olduğu aktarılmıştır. Bu durumun sadece Rum toplumu için söz konusu olduğu belirtilmiştir. Türk kesimlerine alabildiğine bir zümre tahakkümünün hüküm sürdüğü, devrimci düşünceye hayat hakkı tanınmadığı iddia edilmiştir (İlke Dergisi, 1974).

Şekil 32. Kıbrıs'ta Bugüne Nasıl Gelindi?

Kaynak: Taner Aydın (1974), “Kıbrıs'ta Bugüne Nasıl Gelindi?”, **İlke Dergisi**, 8.

Dergide ifade edildiğine göre, adada biri demokratik diğeri anti-demokratik olmak üzere ikili bir yönetim vardı. Ada halkı iç içe yaşadığından, bu iki zıt kutup birbirini etkiliyor, örneğin Rumlar seçim yapınca, Türkler de seçim yapmak zorunda kalıyorlardı. Buna karşın ada halkının bir kısmının sosyal bilinç ve örgütleniş bakımından çok geri durumda bulunması hareketi zaafa uğrattıyor, ister istemez hızını yavaşlatıyordu. Ada'nın dış etkilere alabildiğine açık olması bundan doğuyor, emperyalizmin isteklerini bu zaaftan yararlanarak gerçekleştiriyordu denilmiştir. Bugünkü sonucun da izahı sayılabilecek bu durumun neden ve nasıl doğduğunu anlayabilmek için ada'nın geçmişine bakmak gerektiği aktarılmıştır (İlke Dergisi, 1974).

Kitle Dergisi, 24 Eylül 1974 tarihli 27. sayıda “Faşist Darbeden Bugüne Kıbrıs Olayı ve Doğru Yorum” başlığı atılmıştır. Burada Kıbrıs olaylarının yerini yavaş yavaş hükümet bunalımı, erken seçim gibi iç politikaya ilişkin konulara bıraktığı aktarılmıştır. Söz konusu soruna yeniden diplomatik yollardan çözüm aranacağı, askeri yolların hiç olmazsa şimdilik denenmeyeceğini gösteren belirtilerin olduğu belirtilmiştir. Nitekim Başbakan Ecevit de bir Alman dergisine verdiği özel demeçte bunu açıkça ifade etmiştir. Kısaca Kıbrıs sorununda yeni bir dönemece gelinmiştir.

Şekil 33. Faşist Darbeden Bugüne Kıbrıs Olayı ve Doğru Yorum

Kaynak: Kitle Dergisi, “Çevrimiçi”,
tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/kitle/kitle-027.pdf, Erişim: 24/09/ 1974.

Kitle, dergi olarak Kıbrıs dosyasını sonuna kadar açık tutacağını ve gelişmeleri aralıksız takip edeceğini, yorumlayıp değerlendireceğini açıklamıştır. Ancak 15 Temmuz’da CIA tarafından yapılan darbeden günümüze kadar geçen dönemin bir dökümünü yapmayı, olayların ve olayların yorumlarındaki yanlış ya da doğru çizgilerin bir bilançosunu sunmayı ve Kıbrıs sorununun bu güne kadar olan gelişimini bu şekilde noktalamayı uygun gördüklerini açıklamışlardır. Kitle Dergisi (1974), Kıbrıs Anayasası’nın faşizmin bir belgesi olarak görüldüğünü belirtmiştir. Dergide, Kıbrıs Federe Türk Devleti’nin (KFTD) Anayasa taslağının hazırlandığı ve KFTD Kurucu Meclisine sevk edildiği de aktarılmıştır.

Şekil 34. Kıbrıs Anayasası Faşizmi Belgeliyor

Kaynak: Kitle Dergisi, “Çevrimiçi”, tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/kitle/kitle-055.pdf, Erişim: 01/01/1975

Burada, Anayasa taslağının hazırlanışına kadar geçen dönemde, bu taslağın neyi amaçladığını haber veren bir dizi antidemokratik uygulama olduğu aktarılmıştır. Dergiye göre, taslağın incelenmesi ise; bu endişelerin ne kadar haklı olduğunu kanıtlamıştır (Kitle Dergisi, 1975).

3.1.5. 20 Temmuz 1974 Harekâtı ve Türk Askeri Varlığı

Kitle (1974), “Hükümetimiz adaya yapılan çıkartmanın bir istila olmadığını, amacın tamamen ada barışı ve demokrasiyi sağlamak olduğunu” belirtmiştir. Türkiye Hükümeti Ada’ya sadece Kıbrıs’taki Türk soydaşlarımızın haklarını korumak için değil, aynı zamanda Rum kökenli Kıbrıs halkına da demokrasi getirmek için müdahale edildiğini belirtmektedir.

Şekil 35. Bütün Üslerden Arınmış, Tam Bağımsız ve Demokratik Kıbrıs

Kaynak: Kitle Dergisi, “Çevrimiçi”, tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/kitle/kitle-018.pdf, Erişim: 23/07/1974.

Ayrıca, Türkiye hükümeti Kıbrıs'ın bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü korumak amacını açıklamıştır. Kıbrıs konusundaki son gelişmeler üzerine hükümetin aldığı 14 ili kapsayan sıkıyönetim kararı mecliste oy birliği ile kabul edildi. Türkiye'nin aralarında İstanbul, Ankara, İzmir ve Adana'da bulunan 14 önemli ilindeki sıkıyönetim uygulaması bir ay süreli olacaktır. Bir savaş durumunun ortaya çıkması yüzünden Anayasa'nın ilgili maddesine uygun olarak ilan edilen sıkıyönetimin amaçları açıktır: *“Bu sıkıyönetim yurt dışından gelebilecek müdahale ve saldırılara karşı, savaş düzeni sağlayabilecek bir tedbir olarak zorunlu görülmüştür. Hükümetin sıkıyönetim kararını tartışmaz bir zorunluluk karşısında verdiği bilinmektedir”* (Kitle Dergisi, 1974).

Kıbrıs'ta Yeni Cumhurbaşkanı

Kıbrıs'ta 21 Şubat'ta yapılan Başkanlık seçimi 2. turunda Kıbrıs Emekçi Halkın İlerici Partisi (AKEL) tarafından desteklenen bağımsız aday Georgios Vasiliu oyların % 51,63'ünü alarak Devlet Başkanlığı'na seçildi. Seçimlerin ilk turunda, 1977'de Makarios'tan sonra Başkanlığa gelen ve 1983'te yeniden seçilen Spyros Kipriyanu ikinci tura kalabilecek bir oy oranı sağlayamadı. Birinci turda en yüksek oyları alan iki aday, Glafkos Klerides ile Vasiliu ikinci tur seçimlere katılma şansını elde ederken dördüncü aday olan Vasos Lissarides de Kipriyanu ile birlikte elendi. Birinci turdan bir hafta sonra yapılan ikinci ve son tur seçimi ise

alınan kararda, BM Genel Sekreteri'nin iyi niyet girişimleri çerçevesinde toplumlar arası özlü görüşmelerin yapılması ve Kıbrıs sorununun uluslararası yönünün çözülmesi için BM çerçevesinde özel bir uluslararası konferans toplanmasında ısrarla durulmuş ve şu öneriler getirilmiştir:

- Kıbrıs sorununun uluslararası platforma çekme kampanyası yoğunlaştırılmalıdır,
- Yurtsever demokratik güçler arasında birlik ve işbirliği çabaları güçlendirilmelidir,
- Pratikte gerçekleştirilecek adımlarla Kıbrıs'lı Rumlarla Kıbrıslı Türkler arasında yakınlaşma sağlamaya çalışılmalıdır.

Başkanlık seçimleri bir bakıma Kıbrıs sorununun uluslararası boyutlarını da yeniden vurguladı. Kıbrıs sorununun kalıcı çözüme ulaştırılmasının bölge ve dünya barışını daha güçlendireceği; diğer yandan Akdeniz'de savaş tehlikesi azaltılacaksa, Avrupa ve Ortadoğu'ya bu denli yakın olan Ada'da yumuşama ve silahsızlanma adımları atılacaksa bunun gerçekleşmesinin ve etkilerinin yalnızca Kıbrıslılarla sınırlı kalmayacağı açık. Nitekim AKEL'in 16. Kongresi'nde Genel Sekreter Ezekias Papa-yuannu bu durumu altını şöyle çizmişti: "Sorunun uluslararası yönü ile iç yönünün birbiriyle bağlantılı olarak ele alınması gerekmektedir. Bövlelikle bir van-

Şekil 36. Kıbrıs'ta Yeni Cumhurbaşkanı

Kaynak: Kitle Dergisi, "Çevrimiçi",

tustav.org/yayinlar/sureli_yayinlar/kitle/kitle-317.pdf, Erişim: 01/03/1988.

Kitle Dergisi, "Kıbrıs'ta Yeni Cumhurbaşkanı" başlığı altında Türkiye'nin müdahalesiyle Kıbrıs'ın bağımsızlığına, toprak bütünlüğüne ve egemenliğine inen ağır darbeye ve ada'nın oldubittilerle fiilen ikiye bölünmesiyle ortaya çıkan bu durumun, devam ettiği sürece yalnızca ada halklarının değil, bölge halklarının da aleyhine olarak emperyalizmin işine yaradığı belirtilmiştir.

3.1.6. Çözüm Önerileri

TSİP, bildiri ve basın bültenleriyle açık oturumlarla Kıbrıs politikasını halka iletmeye çalışmıştır. Kitle dergisi de hem Parti'nin basın bültenlerini yayınlamış hem de devamlı yorumlamıştır. Bununla birlikte İlke Dergisi'nde de Kıbrıs meselesi, işçi sınıfı bilimi açısından ele alınmıştır. Kıbrıs meselesinde TSİP, KİTLE ve İLKE dergileri dışında işçi sınıfı sosyalistlerin herhangi bir yorumları olmamıştır. İlke Dergisine (1974) göre birçok "solcu" ve "sosyalist" Kıbrıs meselesi hakkında görüş belirtmişler ancak "şovenizm humması"yla aceleye getirilmiş bu görüşlerin işçi sınıfı sosyalizmi ile hiçbir ilişki yoktur.

Yine İlke dergisine göre, Kıbrıs sorunu 1975 yılında resmen değilse de fiilen emperyalizmin planları doğrultusunda çözüme bağlanmıştır. Dergide, Kissinger Hartman Planı diye anılan ve Kissinger'in son gezisi sırasında Atina ve Ankara başkentlerinde muhtemelen pazarlığı yapılan bu plan uyarınca Kıbrıs'ın fiilen taksim edilmiş durumda olduğu iddia edilmiştir. Yine aynı dergide emperyalist güçlerin BM Konseyinden “Fedaratif Kıbrıs” formülünü dolaylı bir şekilde kabul eden karar metnini çıkartmayı başardıkları aktarılmıştır (İlke Dergisi, 1974).

Dergide, Kissinger ile yardımcılarının Hartman'ın planlarına göre Kıbrıs'a başlıca dört kantona ayrılacağı aktarılmıştır. Bu kantonlardan ikisi ada'nın kuzeyinde kurulacak ve yönetimi Türklere verilecekti. Diğer ikisi ise Güney Kıbrıs'ta olacak ve yönetimi de Rumlara bırakılacak, Lefkoşe ise ikiye bölünü bir kısmı Federe Türk Devletine diğeri de Federe Rum Devletine bırakılacaktı. Omorfo, Rumlara terkedilecek, Limasol limanından Türklerin yanı sıra Rumlarında yararlanması sağlanacaktır. Planın ana hatları bu görünüyor ki, dolambaçlı laflarla, kantonal Kıbrıs Devletleri gibi kelimelerle üstü örtülmek istenmesine rağmen, bunun bir tek anlamı olduğu aktarılmıştır (İlke Dergisi, 1974): “Kıbrıs fiilen taksim edilmiştir”.

İlke Dergisi (1974), emperyalizmin bu alanda ileri bir adım attığı ve Kıbrıs'ın emekçi halkının en temel çıkarlarının bile ayaklar altına alan adada binlerce ve binlerce kişiyi evsiz, yurtsuz göçmen durumuna düşüren bu planın gerçek amacının, “*Süveyş kanalının ağzında ve Orta Doğu'ya hakim bir noktada stratejik bir NATO üssü*” oluşturulduğu aktarılmıştır (İlke Dergi, 1974). Kıbrıslı gerek Türk gerekse de Rum burjuvazisinin bu çözüme hayır demesi beklenmemektedir. Nitekim bu konuda adadaki en ciddi engellerden birisine, AKEL partisine karşı (Makarios'a karşı gibi gösterilen) Kıbrıslı Savaşçıların Milli Örgütünce (EOKA-B) kanlı darbe ve imkan girişimleri tezgahtlanmaktadır. Dergiye göre, Kıbrıs AKEL Partisi Genel Sekreteri Papayeannu bunu resmen açıklamış ve EOKA B'nin faşist darbe girişimini belgeleriyle teşhir etmiştir. Adadaki demokrasi yanlısı güçlerin toplandığı Cumhuriyet Türk Partisi ağır baskı altındadır. Burada, lideri Ahmet Mitat Berberoğlu'nun bir hukuki manevra ile Kurucu Meclisten çıkarıldığı aktarılmıştır. Yüksek Mahkeme, Berberoğlu'nun Kurucu Meclis üyeliğini, bir oylama hatası olduğu bahanesiyle iptal etmiştir. Sonuç olarak adada fiili taksim gerçekleşmiştir. Türk kesiminde ise öğütlenme hakkı sadece ve sadece

sömürücü güçlere tanınmıştır. Derginin ifadesine göre, Kıbrıs Türk emekçileri örgütlenme olanağından yoksun bırakılmıştır. Rum emekçilerinin siyasi örgütleri ise faşist darbe tehditleri altında faaliyet göstermektedirler (İlke Dergi, 1974).

İlke Dergisi, 11 Kasım 1974 tarihli 11.sayıda, Mehmet Yüksel tarafından kaleme alınan yazıda, o dönemlerde Türk kamuoyunun büyük ilgi ile izlediği konunun Kıbrıs olduğu belirtilmiştir. Yüksel'e göre Türkiye'nin güney komşusu olan Kıbrıs devletinin yasal Cumhurbaşkanı Makarios'a karşı girişilen faşist darbe ve onun ardından gelişen kanlı olaylar, tüm dikkatlerin Doğru Akdeniz'deki bu küçük ada üzerinde toplanmasına yol açmıştır. "Türk kamuoyunun Kıbrıs'la ilgilenmeye başlaması 1950'lerden önceye uzanır" şeklinde devam eden yazıda bir anlamda Kıbrıs'ın tarihi aktarılmıştır.

İlke Dergisi (1974) "Birleşmiş Milletler'in Kıbrıs konusunda aldığı karar" başlığında Kıbrıs meselesini görüşen uluslararası barış ve güvenlik için bir tehlike teşkil eden Kıbrıs bunalımının devam etmesinden büyük endişe duyan, meselenin gecikmeksizin, Birleşmiş Milletlerin gaye ve ilkelerine uygun olarak barışçıl yollarla çözülmesi ihtiyacını, görüşmeler sırasındaki konuşmaları dinleyen ve Kıbrıs konusunda özel siyasi komisyonun raporunu göz önünde bulunduran Genel Kurul'unun aldığı kararlar sıralanmıştır.

Yine İlke Dergisi'nde Dinos Konstantinu (1974) tarafından kaleme alınan "Kıbrıs'ta darbe" isimli başlıkta; dünya kamuoyunun dikkatinin Kıbrıs olaylarının gelişimine ve Kıbrıs üzerine çevrildiği belirtilmiştir. Dergide, Makarios'un meşru hükümetine karşı, Yunan askeri cuntası tarafından yönetilen "canıyane isyandan" sonra, Kıbrıs'ta son derece karmaşık ve patlamaya hazır bir durumun olduğu iddia edilmiştir. Durum baş döndürücü bir hızla değişiyor ve bugüne dek, hala birçok şey çözümlenmemiş durumda. Dergiye göre, askeri darbe ile iktidara gelmiş olan Kıbrıs'ın zorba Başkan'ı Sampson, istifasını bildirdi. Aynı yazıda, Kıbrıs Devleti Başkanlığı görevlerinin Kıbrıs temsilciler meclisinin başkanı, Glafkos Klerides tarafından üstlenildiği ve söylentilere göre, Klerides'in başkanlık koltuğunda geçici olarak oturduğu iddia edilmiştir. Yazının devamında Konstantinu Kıbrıs'ta yaşanan olayları özetlemiştir.

Mehmet Yüksel (1974) tarafından yazılan yazıda Kıbrıs halkının seçtiği yasal Makarios hükümetine karşı, 15 Temmuz 1974 günü Lefkoşa'daki Yunanlı subaylar tarafından NATO ve CIA'in desteği ile gerçekleştirilen faşist darbe, Kıbrıs sorununda yeni bir dönemin başlamasına yol açtığı belirtilmiştir. Aynı yazıda, Kıbrıs'ın bağımsızlığına kavuştuğu 1960 yılından bu yana, adayı NATO ve emperyalizmin Yakındoğu'da yeni bir kalesi durumuna getirme çabalarının sürekli olarak körüklendiği iddia edilmiştir. Burada, Kıbrıs'ta gün geçtikçe gelişmekte olan tam bağımsızlık taraftarı emekçi halk hareketinin sindirilmesine yönelik ve adada kurulmuş olan demokratik rejimin başkanı Makarios'un faşist Yunan cuntası eliyle devrilmesini amaçlayan darbe olayı, dünya kamuoyunun dikkatlerini Doğu Akdeniz'deki bu küçük ada üzerine çevirdiği aktarılmıştır. Bu süreçte yaşananların ayrıntılı olarak aktarıldığı yazı "Kıbrıs adasının bağımsızlık, egemenlik ve toprak bütünlüğü için savaşı demokratik birliği er veya geç başarıya ulaştacaktır" cümlesiyle tamamlanmıştır (İlke Dergisi, 1974).

İlke Dergisi, Ekim-Kasım 1975 tarihli 22-23.sayıda, "Kıbrıs devletinin egemenliği ve bütünlüğü başlığı" altında bir yazı yayınlanmıştır. Burada, Kıbrıs sorununun çıkmaza girdiği, emperyalizmin ajanlarının, oyunun son bölümünü sahnelemek üzere "Bağımsız Kıbrıs Türk Devleti" yaygaraları kopardıkları iddia edilmiştir. Ayrıca emperyalist güçlerle yerli ortaklarının halklarını birbirine kırdırmak ve savaş simsarlığı yapmak için Kıbrıs bunalımını körükledikleri aktarılmıştır. Dergiye göre, saldırgan emperyalist çevreler Kıbrıs'ı, oldum olasıya, Akdeniz'in doğusunda çok önemli stratejik bir nokta saymışlardır. Burada, Kıbrıs'ı 82 yıl ellerinde tutan İngiliz sömürgecilerin, adayı Orta Doğu'daki emperyalist çıkarlarını savunacakları güçlü bir üs durumuna getirdikleri iddia edilmiştir. Mısır'a karşı 1956 saldırısının bu üstten yürütüldüğü aktarılmıştır. Dergide, ayrıca, İsrail'in Arap devletlerine karşı giriştiği saldırı sırasında da Kıbrıs'ın, İsrail'e gönderilen ikmal malzemesi için bir aktarma merkezi olarak kullanıldığı iddia edilmiştir (İlke Dergisi, 1974).

SONUÇ

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (TSİP), 12 Mart Dönemi'nin ardından kurulan ve Türkiye'de faaliyet gösteren sosyalist ilk parti olma özelliğine sahiptir. Başlıca kurucuları; Ahmet Kaçmaz, Yalçın Yusufoglu, Oya Baydar, Osman Sercan, Aydoğan Gezer, Burhan Şahin, Ali Kar, Hamdi Gülen, Hikmet Karahan, İbrahim Şahin olarak sıralanmaktadır. TSİP, resmi olarak 16 Haziran 1974 tarihinde kurulmuştur. TSİP, Program ve Tüzüğü'nde, işçi sınıfının, devrimci sürecin başını çekme ve sonuna kadar götürmek zorunda olduğu vurgulanmıştır. İşçi sınıfının üretim araçlarının özel mülkiyetten yoksun olduğu aktarılmıştır. Buna karşılık mevcut düzende acı çeken ve ezilen diğer toplum kesimlerinin, üretim alanında nesnel konumlarının özel mülkiyet alanında kaldığı belirtilmiştir. Ayrıca üretim ilişkilerinin sosyalist üretim ilişkileriyle değiştirilmesi konusunda öncü rol oynamadığı; bu nedenle işçi sınıfının, toplumda bulunan diğer tabaka ve sınıflardan, onların dünya görüşü ve ideolojilerinden bağımsız örgütlenme zorunluluğundan bahsedilmiştir. Akabinde ülkede yaşanan birçok meseleyle ilgilenmişlerdir. Özellikle kuruldukları dönem Türkiye'nin gündemini yoğun bir şekilde meşgul eden Kıbrıs meselesi ile ilgili gerek konferanslarda gerekse de dergi ve gazetelerde fikirlerini beyan etmişlerdir.

Bu dönem içerisinde ülkenin iç siyasetinin hareketli geçtiği görülmektedir. Buna karşın Kıbrıs'ta yaşanan gerilimler ve sonrasında adaya yapılan askeri müdahale, Türkiye'de mevcut iç siyaset sürtüşmelerine bir süreliğine ara verilmesine neden olmuştur. Bu esnada Türkiye ve Yunanistan'ın karşılıklı açıklamalarına rastlanmaktadır. 15 Temmuz 1974 tarihinde adada hükümet darbesi ve Nikos Sampson'un iktidara gelme haberi duyulunca darbenin Yunanistan tarafından organize edildiği düşüncesinde olan hükümet TBMM'yi acil toplantıya çağırmıştır. Türkiye için adada yaşananlar basit bir hükümet darbesi değildir. "Kıbrıs devletini temelden yıkmayı amaçlayan" bir hareketi ifade etmektedir. Ecevit'in diplomatik atakları sonuçsuz kalmıştır. Buna karşın hükümet; özellikle MSP tarafı Kıbrıs'a askeri müdahale seçeneğini ön plana çıkarmıştır. Hükümet ülkedeki baskılar sonucunda almış olduğu karar ile Kıbrıs'a çıkartma kararı almıştır. Türkiye hükümeti Kıbrıs'ın bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü korumak amacını taşıyarak hareket etmiştir.

Kitle dergisinde (1974), sosyalistlerin Kıbrıs meselesini nasıl değerlendirdikleri aktarılmıştır. Burada Kıbrıs olaylarının, ilk başladığı anda koyulan teşhis ve tahminlere uygun olarak geliştiği vurgulanmıştır. Burada emperyalizmin adayı NATO’laştırma planı, alternatiflerinden biri ve emperyalizm için en uygun olan “taksim” yönünde ilerlendiği iddia edilmiştir. Böylelikle emperyalizm bağımsız bir Kıbrıs yerine bağımsızlığı fiilen yok edilmiş, Orta Doğu’daki halk hareketlerine müdahale edilecek bir sıçrama tahtası kazanmış ve daha da önemlisi bu imkanın kullanılmasını önleyecek başlıca etken olan Kıbrıs emekçi halk hareketinin ezilmiş olacağı düşüncesi aktarılmıştır. Kıbrıs meselesi ile ilgili Türkiyeli sosyalistlerin eskiden beri kekeme davrandığını belirten Kitle dergisi, Türk solu içindeki çoğu akımın Kıbrıs meselesini milli bir mesele olarak gördüğünü iddia etmiştir. Ayrıca, Türk halkının bu konudaki hassasiyetine vurgu yapıp; bu konuda sessiz kalmayı tercih ettiği ve ordunun Kıbrıs’tan çıkmasını açıkça isteyenlerin hep azınlıkta olduğu öne sürülmüştür.

Kıbrıs Devleti’nin, toprak bütünlüğüne sahip bağımsız bir devlet olmasından yana olan, Türkiye halkının doğrudan çıkarlarının, dünya barışının ve Akdeniz’in güvenliğinin Kıbrıs konusunda düğümlendiğine inanan TSİP, ayrıca Kıbrıs’ta bağımsızlık ve demokrasi için mücadele eden yurtseverlerin, ilericilerin, sosyalistlerin yanında olduğunu da Bağımsız Kıbrıs haftası sırasında çeşitli yayın, bildiri ve toplantılarla vurgulamaktadır. İlke dergisinde Türk kamuoyunun Kıbrıs meselesini ilgiyle takip ettiği belirtilmiştir. Dergide aktarıldığına göre, Türkiye’nin güney komşusu olan Kıbrıs Devleti’nin yasal Cumhurbaşkanı Makarios’a karşı girişilen faşist darbe ve onun ardından gelişen kanlı olaylar, tüm dikkatlerin Doğru Akdeniz’deki bu küçük ada üzerinde toplanmasına neden olmuştur.

TSİP Genel Başkanı Kaçmaz, Kıbrıs ile ilgili emperyalistlerin öteden beri Kıbrıs’ı bir NATO üssü haline getirerek, Doğru Akdeniz’de bir stratejik nokta olarak ellerinde tutmak ve Orta Doğu halklarına karşı bir askeri yığınak mevzii olarak kullanmak istediklerini söylemiştir. Ayrıca Ecevit Hükümeti’nin, Kıbrıs’ın bağımsızlığı ve toprak bütünlüğü adına ve Kıbrıs’ta demokrasi, özgürlük ve kardeşlik sloganıyla Kıbrıs’a müdahale yetkisini kullandığını aktarmıştır. O günden sonra diplomatik yolların deneneceği ve masaya oturulacağı belirtilmiştir. Ancak bütün bu temas ve tartışmaların birinci maddesi olarak Kıbrıs’ın bağımsızlığı şart koşulmadıkça, varılacak

her türlü çözümün emperyalist kuvvetlerin işine yarayacağını düşünmüştür. İlke dergisinde, Kıbrıs meselesinin adil çözümünün Doğu Akdeniz bölgesi ve Avrupa’da gerginliğin giderilmesi, barış ve güvenlik açısından önemli bir koşul olmaya devam ettiği belirtilmiştir.

Sonuç olarak, Kıbrıs’ta yaşanan tarihsel sürece bakıldığı zaman; sol hareketin başlangıcı, işçi ve çiftçi hareketlerine kadar dayandığını söylemek mümkündür. Söz konusu hareketlerin “Bağılantısız bir Kıbrıs” temelinde, milliyetçilik karşısında bir Kıbrıs düşüncesiyle gelişmiştir. TSİP de bu düşünceye paralel olarak Kıbrıs Devleti’nin, toprak bütünlüğüne sahip bağımsız bir devlet olmasından taraf olmuştur.

KAYNAKÇA

- AÇIKSES, E. ve CANKUT, A. (2014). “Kıbrıs Meselesinin Tarihsel Gelişimi Ve Uluslararası Hale Gelme Sebepleri”, **International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic**, Cilt 9, Sayı 4, ss. 1241- 1259.
- AHMAD, F. (2014). **Modern Türkiye’nin Doğuşu**, İstanbul, Kaynak Yayınları.
- AKDERE, İ. ve KARADENİZ, Z. (1996), **Türkiye Solunun Eleştirel Tarihi-1**, İstanbul, Evrensel Basım Yayın.
- AKEL, “Çevrimiçi”, <http://www.akel.org.cy/tr/> Erişim tarihi 30/06/2017.
- AKGÜN, B. (2002). **Türkiye’de Seçmen Davranışı, Partiler Sistemi ve Siyasal Güven** (1. Baskı). Ankara, Nobel Yayınları.
- AKKUŞ, B. (2015). “Türkiye Cumhuriyeti’nde Sosyalizm: Türkiye Komünist Partisi’nin Cumhuriyet Halk Partisi’ne Bakışı Ve Özgün Bir Düşünür Ve Siyaset Adamı Olarak Mehmet Aybar”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 8, Sayı: 40, 239-252
- AKSAKAL, H. (2009). “Güler Yüzlü” Bir Sosyalist, İlkeli Bir Siyasetçi: Mehmet Ali Aybar’ın Türk Siyasal Yaşamındaki Yeri ve Önemi”, **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi** Cilt 2,, Sayı:20, ss.79-102.
- AMİR, S., ASLAN, S. ve BOZBAŞ, G., (2017). **Filistin Meselesi: Türkiye’de Siyasi Partilerin Filistin Meselesine Yaklaşımları**, Ankara, Vizyon Siyaset Kitaplığı Dizisi.
- AREN, S. (1993), **TİP Olayı 1961–1971**. İstanbul, Cem Kitapevi.
- ATAGENÇ, Ö. (2013). “Yön-Tip-Ant Çerçevesinden Hareketle 1960-1971 Dönemi Türkiye Solunun Kıbrıs Politikası”, **Ekoavasya**, 359-376.
- ATILGAN, G. (2008). **Kemalizm ile Marksizm Arasında Geleneksel Aydınlar. Yön-Devrim Hareketi**. İstanbul, Yordam Kitap.
- ATILGAN, G. (2009), **Behice Boran Öğretim Üyesi, Siyasetçi, Kuramcı**, İstanbul, Yordam Kitap.
- AVCIOĞLU, D. (1966, Haziran 17). “TİP’e Dair”. **Yön Dergisi**, Sayı 168), 3.

- Avrupa Birliği Bakanlığı, (2018), “Çevrimiçi”, www.ab.gov.tr/turkiye-ab-iliskilerinin-tarihcesi, Erişim tarihi: 10/11/2018.
- AYATA, A. ve ERCAN, M. (2007). “Soğuk Savaş Sonrası Ortaya Çıkan Bölgesel Sorunlar Bağlamında Türkiye-ABD İlişkilerinin Kazandığı Yeni Boyutlar”, **Bilgi**, Cilt 15, Sayı 2, ss. 18-32.
- Aybar, M. A. (1988). “Her Şeyden Evvel Ve Her Şeyin Üstünde İstiklal”. **Zincirli Hürriyet**, Cilt 1, Sayı 1, ss. 4
- AYBAR, M. A. (1998). **Türkiye İşçi Partisi Radyo Konuşmaları Yurt Sorunları Ve Çözüm Yolu** içinde (Derleyen: TİP Ankara İli Araştırma ve Yayın Bürosu). Ankara, Kardeş Matbaası.
- ADALI, F. (1970, Temmuz). “Kıbrıs'ta Seçimler”. **Aydınlık Sosyalist Dergisi**, Cilt 1, Sayı 21, ss. 212- 223.
- BABALIK, N. (2003). **Türkiye Komünist Partisinin Sönümlenmesi Sözlü Tarih Araştırması** Cilt 3, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BALİ, R. N. (1999). THE IMAGE OF THE JEW IN THE RHETORIC OF POLITICAL ISLAM IN TURKEY. Cahiers d'Etudes sur la Méditerranée Orientale et le monde Turco-Iranien,
- BALYEMEZ, M. (2016). “Kıbrıs Türk İşçilerinin İkinci Dünya Savaşı Sırasında Örgütlenmeleri”. **Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 231-255.
- BARUT, E., ODACIOĞLU, M., ve KÖKTÜRK , Ş. (2016). “Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde (SSCB) Düşünce Hareketlerinin Edebi Eserler Üzerinde Etkisi: SSCB'de Çeviri Sansürü”, **Tarih Okulu Dergisi (TOD)**, Cilt: 9, Sayı XXVI, ss. 459-479
- BAŞARAN, A. (2017). “Sınıf Kavramının Kökeni Ve Politik Ekonomik Bir Mukayese”, **Politik Ekonomik Kuram**, 1(1) 214-237.
- BAYIR, Ö. (2011). “Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş Sürecinde Solda Partileşme”, **İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 5, Sayı,45, ss.45-72.
- BAYRAM, M. (2015). “Soğuk Savaş Dönemi Türk-Amerikan İlişkilerinin Sürekliliğinde Askerî Darbelerin Rolü”, **Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt.2, Sayı 1, ss.31-43.

- BELGE, M., (2008), **Türkiye’de Sosyalizm Tarihinin Ana Çizgileri, Modern Türkiye’de Siyasal Yaşam**, İstanbul, İletişim Yayınları.
- BENETON, P. (1991). **Toplumsal Sınıflar**. (çev. H. Dilli), İstanbul, İletişim Yayınları.
- BENGİ, S. (2019). “Ülkelerin Bağımsızlık Mücadeleleri Ve Haber Ajansları İlişkisi – Anadolu Ajansı Örneği”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Sayı 100, ss. 449-478.
- BORAN, B. (1967, Aralık 26). “Anti-emperyalist Kıbrıs Stratejisi Ne Olmalıdır?” **Ant**, Sayı, 52, ss. 6.
- ÇEÇEN, A. (2005). **Kıbrıs Çıkmazı**, İstanbul, Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- ÇETİN, H., (2007). **Çağdaş Siyasal Akımlar**, Ankara, Orion Kitabevi.
- DEMİR, Ş. (2010). “Dünden Bugüne Avrupa Güvenlik Ve İşbirliği Teşkilatı”, **Güvenlik Stratejileri Dergisi** Cilt 6, Sayı 11, ss. 27-51.
- DERMAN, Giray S. ve KURBAN, V. (2016). “Kıbrıs Sorununun Türk Dış Politikasına Etkisi ve ABD-SSCB İle İlişkiler”, **Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi**, Cilt 33, Sayı XVI, ss. 455-484.
- DUMAN, Z. (2013). “Eleştirel Aklın Sözcüsü: Zygmunt Bauman”, **Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 1-11
- EKİNCİ, Z. (2011), **Türkiye İşçi Partisi 50. Yıl Toplantı Bildirgesi, Türkiye İşçi Partisi 50. Yıl Kuruluş Toplantısı**. İstanbul. (13 Şubat 2011)
- ERHAN, Ç. (1996). **Beyaz Savaş: Türk-Amerikan İlişkilerinde Afyon Sorunu**, Ankara, Bilgi Yayınları.
- EROĞLU, H. (1999). “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetini Yaratın Tarihî Süreç Ve Son Gelişmeler”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt 54, Sayı XVIII, ss. 735-793.
- FEYZİOĞLU, T. (2011). **Denizler ve Filistin**, İstanbul, Alfa Yayınları
- GAZİOĞLU, A. (1996), **Enosis Çemberinde Türkler**, İstanbul, Alfa Yayınları.
- GÜLER, Y. (2004). “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin Kuruluşuna Kadar Kıbrıs Meselesi”, **G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt 5, Sayı 1, (2004), 101-112.
- GÜLTEKİNGİL, M., (2008), “Sunuş”, **Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce**, İstanbul, İletişim Yayınları.

- GÜNDOĞAN, Ü. (2011), “Geçmişten Bugüne İran İslam Devrimi: Genel Değerlendirme”, **Ortadoğu Analiz**, Cilt: 3, Sayı 29, ss. 93-99.
- GÜNGÖR, B. ve BAĞLAMA, S. (2020). **Emperyalizm Ve Edebiyat Emperyalizm-Odaklı Eleştiri Işığında Türk Edebiyatına Bakış**, İstanbul, Paradigma Akademi
- GÜREL, B. (2006, Kasım), “1970’li Yıllarda Türkiye Solu”, **Devrimci Marksizm**, Cilt 1, Sayı 2, ss. 7-39.
- GÜREŞCİ, E. (2006). “Türkiye - Avrupa Birliği (Ab) İlişkileri Sürecinde Kamuoyunun Tutumu Ve Değerlendirilmesi”, **Doğuş Üniversitesi Dergisi**, Cilt 1, Sayı 7, ss. 72-85.
- Güzel, M. Ş. (1996). **Türkiye’de İşçi Hareketi 1908–1984** (1. Basım). İstanbul, Kaynak Yayınları.
- HEYWOOD, A., (2006), **Milletler ve Milliyetçilik**, (Çev.) B. B. Özipek, (Ed.) B. Kalkan, Siyaset içinde, Ankara, Liberte Yayınları.
- İŞİK, Y. (1995). Osmanlı’dan Günümüze İşçi Hareketinin Evrimi 1876-1994, Ankara, Öteki Yayınevi.
- İlke Dergisi, “Çevrimiçi”, TÜSTAV (tustav.org), Erişim Tarihi: 01.12.2021
- KAFAOĞLU, A. (1979), “Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Ülkemiz, **Halkımız**”, İlke Dergisi, 61.
- KARAKUŞ, H. A. (2005), **Dönemin Türkiye Cumhuriyeti Dış Politikası**, Wien, Diplomarbeit.
- KARSAN, G., (2005), **Eski Tüfek Bir Sosyalistte Milliyetçilik Sosyalizm İkilemi: MDD ve Mihri Belli, Doğu Batı, Dün Bugün Yarın: İdeolojiler**, Ankara, Doğu Batı Yayınları.
- KEGLEY C., (1995). **Controversies in International Relations: Realism and the Neoliberal Challenge**, New York, St. Martin’s Press.
- Kıbrıs ve Gençlik Dergisi, “Çevrimiçi”, ww.tustav.org/sureli-yayinlar-arsivi, Erişim tarihi: 01/01/1977.
- Kitle Dergisi, “Çevrimiçi”, TÜSTAV (tustav.org), Erişim Tarihi: 01.12.2020.
- KOÇ, Y. (1998). **100 Soruda Türkiye İşçi Sınıfı ve Sendikacılık Hareketi**, İstanbul, Gerçek Yayınevi.
- KOÇ, Y. (2011). “Bağımsızlık ve Kitleler”, **Aydınlık Dergisi**, 6 Şubat 2011.

- KONUR, H. (1964, Eylül). “Bağımsızlığa İnanmadan Bağımsız Yaşanmaz”. **Sosyal Adalet** Cilt 19, Sayı 6, ss. 13-14
- KÖSE, S. (2010). **Türk Demokrasi Hayatında 12 Mart 1971 Muhtırası**, Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Köz gazetesi (2001) “Çevrimiçi”, www.kozgazetesi.org, Erişim tarihi: 10.11.2020.
- KÜÇÜKAYDIN, F. (2009). **Demokrasi Açığını Kapatmak - Geçmişten Geleceğe AP ve Türkiye İlişkileri**, İstanbul, İz Yayıncılık.
- LEWIN, M. (2011). Sovyet yüzyılı. (Çev. Renan Akman, 3’üncü Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- MANİSALI, E. (2000). **Dünden Bugüne Kıbrıs**, İstanbul.
- MANTICI, H.(2014). **Filistin Güncesi: Türkiye Devrimcilerinin Enternasyonalist Mücadelesi**, İstanbul, Ozan Yayıncılık.
- MUMCU, U. (1993). **Aybar ile Söyleşi: Sosyalizm ve Bağımsızlık**, Ankara, Tekin Yayınevi.
- MUMCU, U. (1997). **Mehmet Ali Aybar İle Söyleşi Sosyalizm ve Bağımsızlık**, Ankara, Vakıf Yayınları.
- ORAN, T. (2009). **Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşı’ndan Bugüne Olaylar, Yorumlar, Belgeler 1919-1980**, İstanbul, İletişim Yayınları.
- ÖZDEMİR, A. (2014). **Türkiye’de Çok Partili Dönemde Seçim Sistemleri ve Siyasal İktidar**, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- ÖZTAN, G. (2009). **Türk Siyasal Hayatı**, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Açık Ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları.
- ÖZTOPRAK, S. (2006). **Kıbrıs’ta Hasır Altı Belgeler 1925-1975**, Kıbrıs, Yazın Matbaacılık.
- PRESS, S. (1980), “Sovyetler Birliğinin Barışçı Girişimleri ve Batıdaki Yankıları”, **İlke Dergisi**, Ocak-Mayıs, 73-77.
- RUSSELL, B. (1979). **İktidar**. (Çev. Mete Ergin), İstanbul, Cem Yayınları
- SARGIN, N.(2001). **TİP’li Yıllar 1961-1971**(1. Baskı). İstanbul, Felis Yayınevi.
- SEZER, S., (2007). **Türkiye’nin Avrupa Birliği Sürecinde Kıbrıs Faktörü**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

- SMITH, H. (1996).“Silence of the Academics: International Social Theory, Historical Materialism and Political Values”, **Review of International Studies**, Cilt 22, No. 2, Nisan.
- ŞENER, M. (2010). **Türkiye Solunda Üç Tarz-ı Siyaset YÖN, MDD, TİP** (1. Basım). İstanbul, Yordam Kitap.
- ŞENER, M., (2007), **Türkiye Sol Hareketinde İktidar Stratejisi Tartışmaları: 1961 – 1971**, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- TAMÇELİK, S. (2011). “Kıbrıs’taki İngiliz Üslerinin Stratejik Önemi”. **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, 1510-1539.
- TİMUR T., (2003). **Türkiye’de Çok Partili Hayata Geçiş**, Ankara, İmge Yayınevi.
- TÜRK, H. B., (2008), **İdeolojiler ve Sistemler**, (Der.) M. Türköne, Siyaset içinde, Ankara, Lotus Yayınları.
- Türkiye İşçi Partisi Seçim Bildirisi, (1965), İstanbul, Yenilik Basımevi.
- Türkiye İşçi Partisi Seçim Bildirisi, (1969), İstanbul, Çınar Matbaası.
- Türkiye Sosyalist İşçi Partisi: 1.Program, 2:Nizamname, İstanbul, Stad Matbaası, 1946.
- USLU, N. (2000). **Türk-Amerikan İlişkileri**, Ankara, 21. Yüzyıl Yayınlar.
- WEBER, M. (2003). **Sosyoloji Yazıları**, çev. T. Parla, İstanbul, İletişim Yayınları
- YALVAÇ, F. (2005), **Devlet, Devlet ve Ötesi**, İstanbul, İletişim Yayınları.
- YEGİN, A. (2013). **İran Siyasetini Anlama Kılavuzu**, Ankara, SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- YILMAZ, M. (2020). **Türkiye’de Sol Hareketin Evrimi ve Başarısızlık Nedenleri**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yön. (1966, Nisan 8). “Komünist Parti Meselesinin İçyüzü”. **Yön Dergisi**, Sayı 158.
- YURTSEVER, H. (2008). **Yükseliş ve Düşüş Türkiye Solu 1960-1980** (1. Basım). İstanbul, Yordam Kitap.

